DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

AHMET HAMDİ

TANPINAR

SUAT'IN MEKTUBU

DERGÂH

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DERGÂH YAYINLARI 763

Sertifika No 49170

ISBN 978-975-995-862-6

1. Baskı Şubat 2018

9. Baskı Temmuz 2022

Kitap Editörü
Mustafa Sökmen

Kapak Resmi
Naz Tansel

Kapak Tasarımı
Ayşe Nurgül Kabasakal

Sayfa Düzeni
Ayten Balaç

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.
2622. Sok. No: 6/13
Bağcılar/İstanbul
Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 52729

Dergâh Yayınları

Mimar Sinan Mah. Selamiali Efendi Cad.
No: 13/A Üsküdar/İstanbul
Tel: (216) 391 63 91-93
www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Suat'ın Mektubu*'nun yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUAT'IN MEKTUBU

Ahmet Hamdi Tanpınar

Hazırlayanlar
Handan İnci
Banu İşlet
Hacer Er

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

AHMET HAMDİ TANPINAR

23 Haziran 1901'de İstanbul Şehzadebaşı'nda dünyaya gelir. Kadı bir babanın oğlu olması hasebiyle Ergani-Madeni, Sinop, Kerkük ve Musul gibi farklı kültürleri haiz coğrafyalarda çocukluğunu ve gençliğinin ilk yıllarını geçirir. Musul'dayken annesini kaybeden Tanpınar babasının tayini üzerine yerleştikleri Antalya'da 1918'de liseyi bitirir. Tüm bu farklı kültürler Tanpınar'a, yazılarında da izi sürülebileceği gibi, önemli bir gözlem ve tespit gücü kazandırmıştır. Yüksek tahsil için geldiği İstanbul'da 1919'da Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ne kaydını yaptıran Tanpınar, burada Yahya Kemal başta olmak üzere Rıza Tevfik, Mustafa Şekip, Necib Asım gibi edebiyat dünyasının ileri gelen hocalarıyla tanışır; Necip Fazıl Kısakürek, Mükrimin Halil Yınanç, Hasan Âli Yücel, Ahmet Kutsi Tecer gibi isimlerle de dönem arkadaşlığı yapar. Tanpınar'ın ilk şiirleri, 1921'de Yahya Kemal'in öncülüğünü yaptığı *Dergâh* dergisinde yayımlanır. 1923'te Darülfünun'dan mezun olduktan sonra ilk öğretmenlik görevine Erzurum Lisesi'nde başlar. Bu yıllarda diğer çağdaşları gibi hem Batı edebiyatına yön veren Baudelaire, Dostoyevski, Shakespeare, Homeros, Goethe, Herdeia, Mallarme, Verlaine hem de Doğu'nun klasikleri arasında yer alan Nedim, Şeyh Galip, Şeyhî ve Nailî'yi okur. 1925 yılında Konya'ya, 1927'de Ankara'ya tayin edilir. 1928-1932 arasında Ankara Erkek Lisesi, Gazi Terbiye Enstitüsü, Musiki Muallim Mektebi ve Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapar. Ankara yıllarında Ziyaettin F. Fındıkoğlu, F. Nafiz Çamlıbel, A. Kutsi Tecer, Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday, Samet Ağaoğlu, Ahmet Muhip Dıranas, Nurullah Ataç ile hemhâl olur. 1932'de İstanbul'a tayini çıkan Tanpınar İstanbul Kadıköy Lisesi'nde görev aldıktan sonra Ekim 1933'te Güzel Sanatlar Akademisi, Sanat Tarihi kürsüsünde estetik ve mitoloji hocalığı görevine getirilir. Ankara'daki çevresi Tanpınar'ın edebiyat anlayışını nasıl derinleştirdiyse Akademi'deki ortam da sanat alanındaki okumalarını ve yorumlarını derinleştirmiştir. 1939'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde açılan Yeni Türk Edebiyatı kürsüsüne profesör olarak atanır. 1943 seçimlerinde Maraş milletvekili olarak meclise giren Tanpınar'ın milletvekilliği 1946'da sona erince bir süre Milli Eğitim müfettişi olarak görevlendirilir, 1948'de de Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki kadrosuna geri döner. 1949'da Edebiyat Fakültesi'ndeki kürsüsüne yeniden atanır ve bu görevini ölümüne kadar sürdürür. 1953-1959 arasında farklı vesilelerle Avrupa'ya seyahatler yapmış; Hollanda, İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya, İsviçre, Almanya ve Avusturya'yı görme imkânı bulmuştur. Kalp krizi sonucu 24 Ocak 1962'de hayata veda eden Tanpınar'ın kabri Aşiyan Mezarlığı'nda, hocası Yahya Kemal'in yanındadır.

Eserleri: *Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri ve Eserlerinden Seçmeler* (1937); *Namık Kemal Antolojisi* (1942); *Abdullah Efendi'nin Rüyaları* (1943); *Beş Şehir* (1946); *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (1949); *Huzur* (1949); *Yaz Yağmuru* (1955); *Şiirler* (1961); *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* (1961); *Yahya Kemal* (1962); *Edebiyat Üzerine Makaleler* (1969); *Yaşadığım Gibi* (1970); *Sahnenin Dışındakiler* (1973); *Tanpınar'ın Mektupları* (1974); *Mahur Beste* (1975); *Aydaki Kadın* (1987); *İki Ateş Arasında* (1998); *Edebiyat Dersleri* (2002); *Tanpınar'dan Ders Notları* (2004); *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa* (2007); *Tanpınar'dan Notlar* (2015); *Hep Aynı Boşluk* (2016); *Tanpınar'dan Çeviriler* (2017); *Hüsrev ü Şirin* (2017); *Suat'ın Mektubu* (2018); *Alkestis-Medeia-Elektra* (Euripides'ten, 2018).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Dergâh Yayınları olarak 1978'den bugüne Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerini külliyat hâlinde okuyucuya ulaştırıyoruz. Bu külliyatın yayımlanması, merhum Mehmet Kaplan'ın yönlendirmeleriyle başlamış olup öğrencileriyle beraber günümüze kadar devam etmiştir.

Mehmet Kaplan; Tanpınar'ın vefatından sonra, kardeşi Kenan Tanpınar'ın topluca kendisine verdiği evrakı, doktora öğrencilerinin bu arşiv üzerinde araştırma yapmaları amacıyla İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ne vermiştir.

Türkiye'de her şeyin istenildiği zamanda yapılamaması pek çoğumuzun malumudur. Bunun birçok sebebi vardır. Geçmişten bugüne genellikle imkân sorunlarıyla karşılaşmaktayız. Türkiyat'a verilen evraktan, tasnif problemlerinden dolayı sınırlı sayıda araştırmacı istifade edebilmiştir.

Nihayet bu evrak; Handan İnci'nin çabalarıyla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün işbirliğiyle dijitalleştirilmiştir. MSGSÜ bünyesinde kurulan "A. H. Tanpınar Edebiyat Araştırmaları ve Uygulama Merkezi" tarafından çalışmalar devam ettirilmektedir. Elinizdeki eser, bu çalışmaların ilk ürünüdür.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Tanpınar için eserlerinin kahramanları sayfalar içinde kalan kişilerden ibaret değildir. Tanpınar hem kendi canlandırdığı kişileri hem de okuduğu eserlerdeki kahramanları kendi yakınları gibi görür, kimisiyle sohbet eder, kimisine de mektup yazar.

Tanpınar'ın *Mahur Beste*'nin kahramanı Behçet Beyefendi'ye yazdığı mektubu, bu yarım kalan kitabın sonuna eklenmiştir. Orada roman kahramanının yazara müdahalelerinden şikâyet vardır. Başka bir mektupta ise *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün kahramanı Hayri İrdal'ın bir ruh hastası olduğu ve eserde bütün anlatılanların hasta bir beynin ürünü olduğu yazılıdır. Yine Halit Ziya Uşaklıgil'in *Mai ve Siyah* romanının kahramanıyla Tanpınar'ın hayali söyleşisini de "Ahmet Cemil'le Mülakat"ta okumak mümkündür.

Elimizdeki *Suat'ın Mektubu* da buna benzemektedir. Suat açısından Mümtaz'ın anlatılması ve Suat'ın kendi içine dönerek kendisini açıklaması ilgi çekicidir.

Bu mektubun basılması önemli midir? Şüphesiz ki evet. Tanpınar bugün öyle bir şöhrete sahiptir ki onunla ilgili en ufak bir notun bile bütün Tanpınar biyografisini ve sanatıyla ilgili değerlendirmeleri değiştireceği kanaati geçerlidir.

Tanpınar'ın daha önce ve daha sonra yazdıklarından izler taşıyan bu mektup, yazarın çalışma yöntemini göstermesi açısından da önemlidir.

DERGÂH YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

9 Gönderilemeyen Mektup (Handan İnci)
25 Suat'ın Mektubu (Düzenlenmiş Metin)
57 Suat'ın Mektubu (Orijinal Metin ve Tıpkıbasım)
147 Tanpınar'ın Suat'ın Mektubu Hakkında Notları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GÖNDERİLEMEYEN MEKTUP

Tanpınar, *Huzur*'u yayımladıktan sonra yaptığı bir söyleşide kendisine yöneltilen, "*Huzur* devam edecek diyordunuz?" sorusuna "Edecek, tabii edecek. Mümtaz ölmemiştir. Hâlâ yaşıyor ve yeni bir insan olarak doğmak için beni zorluyor" cevabını verir ve şunu ekler: "Fakat daha evvel *Huzur*'un öbür kısmını neşredeceğim, yani Suat'ın Mektubu'nu. Küçük bir eser, okuyucu orada Mümtaz'ın meselelerini daha başka bir planda görecektir."[1]

Tanpınar'ın bu niyetini kuvveden fiile çıkardığını İÜ Türkiyat Enstitüsü'nde bulunan arşivini karıştırdığım bir gün fark etmiş, bu bilgiyi paylaşmak için mektubun ilk sayfasını hemen yayımlamıştım. Ancak yıllar sonra genişleterek ve derinleştirerek sürdürme imkânı bulabildiğim arşiv taramalarında *Suat'ın Mektubu*'nun öteki sayfaları da ortaya çıktı. Bu sayfalar, eksik de olsa Tanpınar'ın "küçük bir eser" olacak dediği mektup üzerinde ciddi bir emek harcadığını gösteriyordu.

1 "Tanpınar'la Huzur Hakkında Bir Konuşma", *Kitaplar*, S. 2, 1 Mart 1950.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Suat'ın Mektubu'na ait sayfaların büyük bir kısmı daktilo edilmiş, bunların her biri daha sonra eski yazıyla bol miktarda çıkmalar ve eklemelerle epeyce değiştirilmiştir. Daktilo edilmesi, kalemle yazmayı tercih ettiğini bildiğimiz Tanpınar'ın metni en azından bir defa elinden çıkardığını, daha sonra üzerinde yeniden çalışmaya başladığını gösteriyor. Arşivdeki malzemede kayıp sayfaların olması, hikâyenin akışını takip etmeyi güçleştirmektedir. Buna, gerek Türkiyat Enstitüsü'nün evrak sayı damgasındaki farklar (birbirini takip eden sayfalardan birinin numarası 1564 diğeri 2531'dir), gerek Tanpınar'ın defalarca değiştirdiği anlaşılan sayfa numaraları da eklenince, durum daha da zorlaşmıştır. Kısacası metnin dağınıklığı sadece evrakın tasnif edilmeden dosyalanmasından değil, Tanpınar'ın çalışma biçiminden de kaynaklanmaktadır.

Sadece yazdıklarını değil, yayımladıklarını bile her baskıda düzelten Tanpınar'ın çalışma biçimi *Suat'ın Mektubu*'na da yansımıştır. Ancak bu defa elde hiç yayımlanmamış bir metin olduğu için hikâyenin kurgulanmasında bazı seçimler yapmam gerekmiştir. Yazarın sayfa kenarlarına düştüğü notlar, yazdıklarını defalarca iptal ederek farklı şekillere dönüştürmesi, metne yeni cümleler eklerken eskilerin üzerini sadece çizerek bırakması, malzemeyi anlamlı bir hikâye oluşturacak şekilde sıralamayı güçleştirmektedir. Elimizdeki metinlerin bir kısmı birbirini düzenli olarak takip etmekte bir kısmı da tamamlanmamış kelimelerle öncesi/sonrası belli olmayan tek sayfa hâlinde boşlukta kalmaktadır. Aynı sahnenin birden fazla yazılmış şekli de vardır. Bu zorluklara rağmen, *Huzur*'daki akışa da dikkat ederek sayfaları anlamlı bir şekilde sıralanmaya çalıştım.

Suat'ın Mektubu'nu kitapta üç farklı şekilde göreceksiniz. Birinci bölümde, Tanpınar'ın üzerini çizdiği kelime ve satırlar metinden çıkarılmış, gerekli yerlerde sayfaları birbirine bağlayacak kısa notlar konmuştur. İkinci bölümde, aynı sıralamaya bağlı kalmakla birlikte bu defa hiçbir ayıklama yapılmamış, üstü çizili bütün kelimeler ve iptal edilmiş paragraflar olduğu gibi muhafaza

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

edilmiştir. Bu bölümde ayrıca arşivdeki sayfaların görsellerine yer verilmiştir.

Suat'ın Mektubu'nu bütün eksik parçalarına rağmen kitaplaştırmayı tercih etmemin nedeni, mektubu yazan karakterin Tanpınar külliyatının ana parçası diyebileceğimiz *Huzur* romanıyla doğrudan ilişkisidir.

"Suat karakteri *Huzur* romanı için ne ifade eder?" sorusunun cevabı, romanın tefrikası ile kitaplaşmış hâli arasında yapılacak üstünkörü bir karşılaştırmada bile hemen ortaya çıkmaktadır.[2] Yıllar önce metni her iki şekliyle yan yana okurken beni en çok şaşırtan Suat'ın tefrikada neredeyse üçüncü dereceden bir kişi olarak yer almasıydı. Gerçi, yine Nuran'dan hoşlanan bir üniversite arkadaşıydı, yine ona bir aşk mektubu yazarak Mümtaz'ı tedirgin ediyordu ama romanda başlı başına yer tutan "Suat" diye bir bölüm olmadığı gibi, Mümtaz için de sadece Macide'nin uzaktan akrabası, hiç tanımadığı bir adamdı.

Suat karakteri, bugün bildiğimiz anlamıyla romana sonradan eklenmiştir. Tanpınar, tefrikada sadece Nuran'a mektup gönderen eski bir âşık sıfatıyla bıraktığı Suat'ı, kitapta hem yapıyı hem Mümtaz'ın macerasını değiştirecek kadar önemli bir işlevle geliştirerek yeniden kaleme almıştır. Suat'ın yeni portresi, Mümtaz ve İhsan'ın karşısında savunduğu düşüncelerle kitabın felsefi dokusunu zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda intiharıyla romanın olay örgüsünü de değiştirir. Şüphesiz bu tasarrufuyla Tanpınar, romanı çok daha kuvvetlendirmiştir. Böylece hem olayların sebep-sonuç ilişkisini sağlamlaştırmış, hem de farklı düşünceleri çatıştırarak romanın içeriğini dengelemiştir.

Huzur'un tefrika edilen metni kitaba dönüşürken adına başlı başına bir bölüm eklenen Suat, Mümtaz ile Nuran'ın ayrılma nedeni gibi görülmekle birlikte, aslında daha çok inandığı değer-

2 *Huzur*, 1948 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edildikten sonra ilk olarak 1949'da Remzi Kitabevi tarafından kitap hâlinde yayımlanmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lere saldırarak Mümtaz'da yol açtığı hesaplaşmayla öne çıkar. Fikir tartışmalarında Suat'tan aldığı darbelerle iç dünyası yıkılan Mümtaz, bu noktadan sonra bireysel mutluluğu ile yaklaşan büyük savaşın gerektirdiği sorumluluklar arasında savrulacak ve adım adım derin bir bunalıma düşecektir.

Tefrika metinde Mümtaz, Suat diye birinin varlığını, Nuran'a yazdığı mektupla fark eder. Aynı günlerde eski eşi Fahir de Nuran'a yeniden bir araya gelmeleri için dil döken bir mektup yazmıştır. Bu iki mektup, Mümtaz ile Nuran'ın ilişkisinde sonun başlangıcı gibidir. Nuran iki mektubu da Mümtaz'a okutur. Mümtaz'ı etkileyen, Nuran'ın eski eşinden değil, Suat'tan gelen mektup olur. Suat sanatoryumda yatarken yazdığı mektupta "İyi olabilmem yalnız seninle kabil. Beni ara sıra gör. On senedir yalnız senin için yaşadım. Sana muhtacım" diye Nuran'a yalvarmaktadır. Tefrikada, ertesi gün İstanbul'a inen Mümtaz'ın amacı Suat'ın "kim olduğunu öğrenmek"tir. Kitapta ise Suat, Mümtaz'ın çocukluğundan beri gayet iyi tanıdığı biridir.

> Mümtaz bu mektuptan öbüründen fazla korkmuştu; çünkü Suat'ı yakından tanıyordu. O ta çocukluğundan beri karşısına çıkmıştı. Mümtaz'a bir türlü tahammül edemeyişini bütün ev halkı bilirlerdi. Bununla beraber ona karşı bir nevi sevgisi de vardı: "Beni İhsan'dan kıskanıyor..." diye düşünürdü.[3]

Çok okuyan, cesur düşünen Suat, hayat içindeki duruşu, düşünceleri, yaşayış biçimiyle Mümtaz'ı öteden beri etkilemiştir. "Kendisiyle muttasıl alay etmesine, onu şaşırtmaktan hoşlanmasına, bazen garip mizacıyla açıkça düşmanlık etmesine, onu içinden yıkmaya çalışmasına rağmen Mümtaz da Suat'ı sever... Sever ve ondan korkar."

Mümtaz, "Suat'ın mektubunu okurken onun humma ile sararmış parmaklarının sahifeler üzerinde gezindiğini gözüyle görür gibi" olur ve bu hasta adamın onları zehirlemek için daha neler

3 Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*, 29. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017, s. 234. Metinde üzerinde [illegible]

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yapabileceğini korkuyla düşünür: "Bu mektup elbette yalnız kalmayacaktı, hastalığın verdiği itisaf arzusu, ona kim bilir daha neler yaptıracaktı."

"Bu mektup elbette yalnız kalmayacaktı", okurun dikkatine yöneltilmiş önemli bir cümledir ve ucu ayrı bir kitap tasavvuruna dönüşecek olan ikinci mektuba kadar uzanacaktır.

Kitapta Suat'ı ilk kez Ada'daki yemek sahnesinde görürüz. Ada, neredeyse romandaki herkesin bir araya geldiği önemli bir mekândır. Mümtaz'ın Suat'la yeni tanışan arkadaşları, okul yıllarında insanları sınıflandırmak için yaptıkları bir kelime oyunuyla onu "müntehir" kategorisine uygun bulurlar. Böylece daha romanın başında, Suat'ın akıbetiyle ilgili bir kapı da aralanmış olur. "Müntehir"ler birtakım meseleleri olan ve bunları "iki taraflı azap hâline sokanlar"dır.

Mümtaz'ın onu ilk gördüğü anda Suat ışıklar içindedir. "Denizde kırılan bütün ışıklar Suat'ın yüzünde toplan"mış gibidir. Işık, Tanpınar'ın imaj dünyasında önemli bir yer tutar. Kadınları, sanatı ve güzel bulduğu her görüntüyü ışığa boğduğu imajlarla anlatır Tanpınar. Hikâyedeki karanlık varlığına rağmen Suat da Mümtaz'ın gözünde etkileyici, ışıltılı ve güzel biridir. Romanın sonunda pırıl pırıl parlayan bir "güneş" olarak anlatılacaktır. Bu ışıklı imajlar, Suat'ın Mümtaz için rakipten öte bir anlam taşıdığını düşündürür. Mümtaz, fikirleriyle çatışır görünse bile gözünü ışığa kaptırmış gibi bakışlarını Suat'tan ayıramaz. Romanın bir yerinde söylendiği gibi Mümtaz, Suat için "bütün zulüm görenlerin kendilerine zulmedene, serçenin atmacaya karşı duyduğu cazibeye benzer bir his duymaktadır."

Ada'daki yemek için İhsan ve arkadaşlarıyla buluşmaya geldiğinde Mümtaz'ın aklı hâlâ vapurda tanıştığı Nuran'dadır. İhsan'ın, "gözlerin pırıl pırıl... neyin var?" diye şakalaşması üzerine Mümtaz, "Suat'ı gördüm, sevindim..." cevabını verir. "Hakikatte Suat'ı görmekten sevinmemiş"tir; zekâsını ve konuşma tarzını çok beğenmekle beraber Suat'la "kendisini rahatsız eden bilmediği

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bir taraf" vardır. "Ne saadet... beni görüp sevinen insanlar da var..." diyen Suat, akrabası "Mümtaz'ı eskiden beri kızdırmaktan" çok zevk alır.

Yemek süresince İhsan, Mümtaz ve Suat'ın düşünce farklarını ortaya çıkaran konuşmalara tanık oluruz. Bunlardan, insana duyulan güven, bireyin mesuliyeti, inanç ve kader gibi konular *Suat'ın Mektubu* içinde de devam edecektir.

Ada'daki yemekten *Suat'ın Mektubu*'na doğrudan aktarılmış bir sahne vardır. İnsanın kâinattaki yeri üzerine konuşurken Mümtaz, "Ben insanı seviyorum. Onun şartlarıyla döğüşme kudretini seviyorum. Kaderini bile bile hayatı yüklenmesini, o cesareti seviyorum. ... Şair olsaydım tek bir manzume yazardım; büyük bir destan. İki ayağı üstüne kalkan ilk ceddimizden bugüne kadar insanlığın macerasını anlatırdım!" dediğinde, Suat ve İhsan, farklı açılardan da olsa onun bu coşkusuyla alay ederler. Suat, mektubunun sonuna doğru Mümtaz'a bu geceyi ve yazmak istediği şiiri hatırlatacak, onunla bu konuda tartışmayı orada da sürdürecektir.

Tanpınar'ın romanlarında büyük yemek sahneleri önemli yer tutar. Bu sayfalarda roman kişilerinin çoğu bir aradadır ve gerek düşünce biçimleri gerek ilişkiler ağı konuşmalar sırasında ortaya çıkar. Ada'daki yemekten sonra Suat'ın en etkili şekilde rol aldığı bölüm Emirgân'daki yemek sahnesidir. Mümtaz ile Suat'ın reel olarak romanda karşı karşıya geldiği son sahnedir bu. Yaklaşık yüz sayfa süren "Suat" adlı üçüncü bölümün yarısını kaplayan yemekte, *Huzur*'da tartışılan bütün meseleler toplu olarak bir araya getirilmiştir.

Suat'ın o geceki varlığı Mümtaz'ı "ev sahibi vazifelerini bile" unutturacak kadar etkilemiştir. "Hayatının hiçbir devrinde bu kadar kaçmak, kurtulmak için kaçmak arzusunu duymamış"tır. Müziğe ara verildiğinde söz yine insanın hürriyeti, sorumluluk duygusu, Allah inancı, seçim özgürlüğü, kader gibi Ada'daki yemekte de tartışılan konulara gelir. Farklı olarak bu yemekte Suat'ın mi[illegible]ri ed[illegible]ediğin[illegible]eden kişisel bikâyesi de öne çıkar.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Mümtaz, o gece özellikle Ferahfeza'yı dinlerken Suat'ın "fırtına altında bir orman gibi karışmış" yüzünden korkmuştur. "Çoktan beri tanıdığı, istihzasından, pervasızlığından ürküp sıkıldığı, laubali hâllerini, küçük çılgınlıklarını sevdiği, zekâsını, düşüncesinin sıçrayışlarını beğendiği, fakat yolları ayrı olduğu için elinden geldiği kadar uzak yaşadığı bu adamı" hayat birdenbire karşısına çıkarmış ve onun "ıstıraplı bir parçası" yapmıştır. "O kadar ki, Nuran'a yazdığı mektuptan beri onu düşünmeden, onu merak etmeden üst üste üç saat vakit geçirmemiştir."

Suat, her ne kadar daha sonra yazacağı mektupta ona, "Vazgeç Mümtaz, hiç istidadın yok. Şair, muharrir olmanı hiç tavsiye etmem" diyecek olsa da bu toplantıda yazması için Mümtaz'a bir hikâye konusu verir. Hikâyede, sorumluluk duygusu dışında son derece iyi nitelikleri olan bir adamın evlendikten sonra içine düştüğü sınırlar yüzünden bunalması, etrafına fenalık yapmaya başlaması, giderek nefret ettiği eşini öldürmesi ve intihar etmesi anlatılacaktır. Bu adamla Suat arasındaki bağlantı apaçıktır. Buna göre *Suat'ın Mektubu*'nu tasarlarken Tanpınar'ın ona karısı Afife'yi öldürtmeyi planladığı da düşünülebilir. Elimizdeki sayfalarda Suat, karısından duyduğu nefreti sık sık dile getirmekle birlikte öldürme konusunda bir niyet belirtmez. Belki de böyle bir aksiyon, zaten aşırılıklarla yüklü olan Suat karakterini daha da zorlayacağı için sonradan vazgeçmiştir.

O gece, iç dünyasını, düşüncelerini, çektiği ıstırabı pervasız bir şekilde önlerine boca eden Suat'ı dinlerken, Mümtaz ona eskisi gibi kızmıyor fakat tam olarak acıyamıyordur da. "Suat'ın hüviyetinde acıma duygularını reddeden bir taraf" vardır çünkü. "Suat çok sevilebilir veya ondan nefret edilirdi. Fakat ona acınamazdı." Acıma teması *Suat'ın Mektubu* bağlamında ayrıca önemlidir. Mektubun daha ilk sayfasında "Sakın bu satırları okurken bana acımağa kalkma! … Herhangi bir insanın acımasına razı değilim" diyen Suat, son sayfaya geldiğinde şöyle yazacaktır: "Sizi hakkımdaki düşüncelerinizde tamamiyle serbest bırakıyorum. İster bana acıyın, ister deli deyin!"

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Mümtaz, o gece Emirgân'daki evden ayrılacağı zaman Suat'ı sokağın başına kadar geçirir. Yürürlerken Suat, Nuran'a bir aşk mektubu yazdığını söyler. Mümtaz'ın kekeleyerek, "Evleneceğimizi bilmiyor muydun?" diye sorması üzerine, alaycı ve önemsemez bir tavırla bunu "o gayesiz hareketlerden biri" olarak yorumlar. Kendisinin de vurguladığı gibi, Suat'ta Nuran'a yönelik ciddiye alınacak bir aşk duygusu yoktur. Mektup'ta aynı konuyu yeniden dile getirecektir. Nuran, Suat'ın çevresiyle ve kendisiyle hesaplaşmak için kullandığı bir bahanedir sadece.

Ayrılırlarken Mümtaz, Suat'ın arkasından bakar ve "Beni de beraberinde götürse..." diye geçirir içinden. İkisinin son karşı karşıya gelişidir bu. Romanın sonunda yine böyle bir sokak ortasında konuştuklarında Mümtaz'ın karşısında müntehir Suat'ın hayaleti olacaktır. Üstelik aylar önce istediği gibi "onu götürmeye" gelmiştir.

"Suat" adlı üçüncü bölümün son kısmında, Mümtaz ile Nuran'ın şehirde geçirdikleri kış mevsimi anlatılır. Kışın tenha günlerinde Boğaz'da rahatça gezemeyeceklerini düşündükleri için Talimhane'de küçük bir apartman katı kiralamışlardır. Kızının hastalığıyla perçinlenen annelik sorumluluğu ve Mümtaz'ı çekemeyen yakın çevresinin manevraları yavaş yavaş aralarını açmayı başarır. Nuran'ın Beyoğlu'nda sayıları daha da artan ahbaplarıyla birlikte olmayı Mümtaz'a tercih etmesi veya öyle görünmesi, üstelik bu toplantılara Suat'ın da katılması Mümtaz'ı kıskançlık ve ümitsizlik içinde kıvrandırır.

Nihayet kendisi de böyle yaşamaktan sıkılan Nuran, Mümtaz'la evlenmeye karar verir.

Suat'ın Mektubu, işte bu zaman diliminde geçer. Nikâh tarihine kadar Emirgân'daki eve gitmeye karar verirler. Bunun nedeni biraz da Nuran'ın kaybettiği anahtarı Suat'ın bulduğunu düşünmeleri ve onu sık sık evin civarında görmenin verdiği tedirginliktir. Gerçekten de Suat, ele geçirdiği anahtarla ara sıra onlar yokken eve gitmekte ve ikisinin uzaktan gözlediği hayatlarına

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

dair izler aramaktadır. Nuran ve Mümtaz'ın Emirgân'da olduğu günlerde Suat da onların evinde kalır ve bu birkaç gün zarfında yaşadıklarını anlattığı bir mektup yazdıktan sonra intihar eder.

Mümtaz, Suat'tan adeta kaçarcasına Boğaz'a sığınsa da bu pek mümkün değildir. Orada olduğu sürece, "kendi mazilerinden ziyade Suat'ı" düşünmüştür. "Bu hoyrat adamın o geceki sözleri, duruşu, gülüşü ve acayip bakışı hayalinden bir türlü çıkmıyor"dur: 'Niçin Nuran'ın bu kadar peşinde? Sevmediğinden eminim. Nedir? Ne istiyor?"

Mümtaz'ın bu takıntısına öfkelenmekle birlikte Nuran da Suat'ı aklından çıkaramaz. İstanbul'a dönmeden bir gece önce ikisi de rüyasında onu görmüştür. Evlerine bu iç sıkıntısıyla girdiklerinde Suat'ın mektubunda, biraz da zevk alırcasına yazdığı o sahneyle, asılmış bedeniyle karşılaşırlar.

Suat arkasında "her şeyi izah eden bir mektup" bırakmıştır. Tanpınar'ın bize "Suat'ın Mektubu" adıyla "küçük bir kitap" olarak ulaştırmayı istediği metindir bu. Polisten bir kopyasını aldığı bu mektup Mümtaz için hayatının bir parçası hâline gelir. Devamlı cebinde gezdirdiği mektubu sık sık açıp okumakta, Suat'ın "asıl düşüncesini anlamaya" çalışmaktadır. Gündüzleri gibi geceleri de Suat'la doludur. "Karışık rüyalar arasında, hemen hemen hep onunla boğuş"ur. Ancak, "Ne kendisine olan ve bir aşka pek benzeyen düşmanlığını, ne inkârlarını, ne de azaplarını" anlayabilir.

İhsan'a göre Mümtaz'ın içinden çıkamadığı bu durum aslında pek "basit bir mesele"dir. Mektubunda "Beni anlamaya çalışınız. Bunu galiba İhsan yapacak. Fakat kim bilir ne kadar tatsız şekilde..." diyen Suat'ı haklı çıkarırcasına, Mümtaz'ı o kadar sarsan bu konuyu kısaca özetleyiverir İhsan: "O isyan duygusu ile doğanlardandır... Böyleleri için mesut olmak kabil değildir. Ne de kendilerini unutmak... Suat'ı tek bir düşüncede bulmaya çalışma. O karışık adamdı. Garip bir gururu vardı. Sansüeldi, isyankârdı ve nihayet... hastaydı."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Suat'ın intiharından derin şekilde etkilenen Nuran kendisini terk edince Mümtaz için o çok sevdiği İstanbul'da azap dolu günler başlamıştır. Sık sık çıktığı yürüyüşlerinde, girdiği kahvelerde cebinden mektubu çıkarır ve satır satır ezberlediği hâlde kim bilir kaçıncı defa, okur. "Bu her şeyle alay eden bir sinizm ile, iç benliğe mal edilmiş azaplarla dolu uzun bir mektup"tur. Mümtaz onu okudukça Suat'ın kendisini çok derinden yakaladığını" hisseder. Düşüncelerine katılmasa da "azabını" paylaşır. "Suat'ın artık kendisini bırakmayacağını, onun da realiteleri arasına girdiğini" anlar.

Kendisiyle alay ettiği bir gün, "Bu dünyayı tek başına sana bırakmaya niyetim yok" diyen Suat, sözünü tutmuştur; intiharından sonra Mümtaz'ın zihninde giderek yayılan bir leke gibi yer kaplayacaktır. Sadece uyanık olduğu zamanlarda değil rüyalarında bile Suat'la uğraşır Mümtaz. Zihninde tekrarladığı Ferahfeza'nın "hasret gülleri içinde Nuran'ı değil, Suat'ı görüyor", uzun İstanbul yürüyüşlerinde içinde kendisini terk eden Nuran'ın değil Suat'ın sevgisini tartışıyordur: "Beni hiç sevmedi; hiç ciddiye almadı". Üstelik bu tuhaf durumun kendisi de farkındadır: "Bak, Nuran ondan ayrılmıştı; içinde ona ait tek bir düşünce yoktu. ... Eliyle alnını sildi. Neden onunla bu kadar meşgulüm, sanki?"

Sevdiği kadından ayrılmış bir erkek olduğunu düşünürsek, Mümtaz'ın zihninin Nuran'dan çok Suat'la meşgul olması tuhaftır. Muazzez ve İclal'den Nuran'ın eski kocasıyla yeniden evleneceği ve İzmir'e gideceğini haber aldıktan sonra, yürüyerek Beyazıt'a çıkarken bile aklında Nuran'dan çok Suat vardır: "Yarabbim, bu yokuş bitmeyecek mi? Yoksa bu benim çarmıh yolum mu? Suat benim sâlibim mi? Etrafına bakındı, bir daha alnını sildi. ... Tekrar yürümeye başladı. Fakat Suat aklından çıkmıyordu. Ne mektuptu o. Niçin yazmıştı? Birdenbire aklında kalan cümleleri kendi kendine tekrarlamaya başladı."

Aşağıdaki satırlar, *Suat'ın Mektubu*'nun *Huzur*'a yansımış bölümüdür. Bu cümleler, arşivdeki sayfalarda yer almaz:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

> Talihimizin en hazin tarafı neresidir, biliyor musun Mümtaz? İnsanın yalnız insanla meşgul olması. Bütün bina onun üzerinde kuruluyor; dışarıda ve içerde. Farkında olsun olmasın, insan insanı malzeme gibi kullanıyor. Kinimiz, garazımız, büyüklük arzumuz, aşkımız, yeisimiz, ümidimiz hep onunla. Dilenciyi ve fakiri çıkar, merhamet ve gufran kalmaz, birdenbire fakirleşiriz. Hayır, insan insanla meşgul. İnsanoğlu insana yüklenerek yaşıyor. Hatta sanatkârlar bile; senin o evliya ruhlu dediğin insanlar bile. O gece Dede Efendi bize nasıl yüklenmişti? Şimdi son defa için dinlediğim keman konsertosunda Beethoven bana nasıl yükleniyor? Hatta onlar, ötekilerinden daha fazla. Çünkü üst üste kendi ruhlarının hastalıklarını bize aşılıyorlar. Sen bile Mümtaz, hâline bakmadan neler söylüyorsun, hem o acayip üslubunla?.. Bereket versin ki, can sıkıcısın; yoksa... (s. 362)

Bir süre sonra Suat, Mümtaz'ın zihninden çıkıp hayatına karışan bir varlığa dönüşür. Artık halüsülasyonlar görmekte, sokaktaki insanları Suat'a benzetmekte, yanında yürüyormuş gibi onunla konuşmaktadır. Bu hâlin zirve noktası romanın sonunda Suat'ın hayaletiyle kavga ettiği sahnedir.

Romanın bir gün süren anlatı zamanında vakit akşamdır. Mümtaz, sabahleyin bir kiracı işi için evden çıkmış, gün boyunca evde hasta yatan İhsan'a hasta bakıcı aramış, akşamüstü arkadaşlarıyla Küllük'te buluşmaya giderken karşılaştığı İclal ve Muazzez'den Nuran hakkındaki o üzücü havadisi almış, eve dönüp kısa bir uyku uyumuş, ve ağırlaşan İhsan'a doktor çağırmak için akşam tekrar evden ayrılmıştır. Güç bela bulabildiği doktor, odasında Beethoven'ın bir konçertosunu dinlemektedir. Mümtaz, aynı besteyi Suat'ın intihar etmeden önce dinlediğini, hatta kendisinin de az önce evde uyuklarken rüyasında bu müziği duyduğunu hatırlar:

> Suat, ölmeden evvel bu konçertoyu dinlemişti. Hatta daha evvel, bütün bir gün üst üste sade onu dinlemişti. Mektubunda böyle yazıyordu. Fakat bu tercihi niçin yaptığını söylemiyordu. Konçerto, ağır, ıstıraplı yürüyüşünde bunun sırrını vermiyordu. ... Kaç kere onu evinde, o son gecede, bu parçayı dinlerken tahayyül etmişti. "Yüzü muhakkak sapsarı olmalıydı... Kim bilir belki de bana yazma-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

> mı teklif ettiği hikâyedeki kahramanı gibi bir nevi velilik güzelliği içinde her şeye gülüyordu." Mektubunda söylediğine göre ilk önce o küçük kızla bu konçertoyu dinlemişler, o, ertesi sabah gittikten sonra da kendi kendine onu çalmıştı. Ve gece, mektubunu yazarken yine bunu dinlemişti. Şüphesiz ara sıra başını kaldırıyor, en sonuncu defa olduğunu bildiği için bütün dikkatiyle bu ıstıraplı yürüyüşe kendini veriyordu. Belki de bütün ölecek olanlar gibi dalgın ve her şeye kayıtsızdı. Belki de korkuyordu. Yapacağı işe pişmandı. Onu yapmamak için bir çare arıyor, birisi gelsin, beni bundan kurtarsın! diye kapılara bakıyordu. Acaba bu konçertonun da onun ölümünde bir hissesi var mıydı? İnsanı o kadar imkânsız yerlere götürüyordu ki... (s. 385)

Mümtaz aynı gece, İhsan'a ilaç almak için bir daha sokağa çıkar. Bu, aynı gün içinde evden dördüncü ve son çıkışıdır. Nuran'ın İstanbul'dan ayrılmasına saatler kalmıştır. Bütün gün yaşadıklarıyla dengesini hızla kaybetmeye başlayan Mümtaz, yanında birinin yürüdüğünü fark eder ve onun Suat olduğunu anlayınca korku dolu bir sesle fısıldar: "Suat, niye geldin? Niçin beni bırakmıyorsun? Bütün gün ve gece benimle uğraştın! Yeter artık! Beni bırak."

"Ben zaten senin yanından hiç ayrılmadım" diyen Suat şimdi de onu götürmeye gelmişir. Emirgân'daki akşam bunu arzu eden Mümtaz bu defa Suat'ın onu bütün acılarından çekip alacak cazip teklifini reddeder. "Öyleyse kal mezbelende!" diyen Suat'ın öfkeli darbesiyle düştüğü yerden kalkar ve yüzü gözü kan içinde evine döner. Mümtaz, ölümü değil, hayatla mücadele etmeyi seçmiştir. Bu seçim, o zamana kadar uçlar arasında savrulan Mümtaz'ın, her konuda anlaşamayacak bile olsa, İhsan'a doğru yöneldiğini gösterir.

Yazının başında andığım söyleşide, kahramanının akıbeti sorulunca, "Mümtaz ölmemiştir. Hâlâ yaşıyor ve yeni bir insan olarak doğmak için beni zorluyor" cevabını veren Tanpınar, daha önce *Suat'ın Mektubu*'nu yazacak, hikâyeyi bir de onun zaviyesinden gösterecektir. "Okuyucu orada Mümtaz'ın meselelerini daha başka bir planda görecektir" dediğine bakılırsa, Tanpınar, Suat

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ile Mümtaz ilişkisinde birinin anlamını diğerinde bulabileceğimiz bir hikâyeden söz etmektedir.

Suat ile Mümtaz, birbirlerinin zıddı gibi görünmekle birlikte tez ve antitez gibi birbirini tamamlayan karakterlerdir. Öyle ki Suat'ı, bağımsız bir karakter değil, Mümtaz'ın öteki beni, iç sesi olarak yorumlamak dahi mümkündür. Suat'ın "Ben zaten senin yanından hiç ayrılmadım... Vazifem seninle beraber olmak" cümlesi bu yorumlar için bir çıkış noktası olabilir.

Her iki karakterin ortasında yer alan İhsan, ikisine de benzemez, ikisinin de fikirlerini eleştirir, onları bir hoca gibi yönlendirmek ister. Bununla birlikte hiçbir şekilde uzlaşamayacağı Suat'tansa yanında büyüttüğü, kendi dünyasına göre yetiştirdiği Mümtaz'a yakındır. İhsan'ın romandaki varlığı Mümtaz ile Suat arasında gerilen uçları belirginleştirmeye ve ikisine de farklı bir zaviyeden bakabilmeye yarar. Orta yolcu fikirleri ve her fırsatta çektiği nutukları dışında kişisel bir varlığı yoktur İhsan'ın. Zaten o, aşırı duyguların hayatı ele geçirmesine izin vermeyen dengeli insanı örnekler. Trajik bir kazada ölen çocuklarının acısını bile İhsan değil karısı Macide yaşar.

Mümtaz ile Suat arasındaki ilişki, *Huzur* romanının en gerilimli çizgisini oluşturur. Mümtaz, Nuran'a olan aşkı kadar, hatta belki daha da çok, Suat karşısında bozulan ve ikide bir toparlamaya çalıştığı iç dünyasıyla ve savrulan fikirleriyle yer eder okurda. Mümtaz, Suat'a karşı nefret, hayranlık, bağlılık, öfke, onaylanma arzusu, alt etme isteği, korku ve sevgi duyguları arasında gider gelir. Suat'ın yaşadığı gerilimin nedeni bütün çevresi, insanlar, hayatın kendisi iken, Mümtaz'ınki kurmaya çalıştığı dünyanın değerlerine saldıran Suat'tır. Her ne şekilde olursa olsun Mümtaz, Suat'ın derin etkisi altındadır ve onun kendisini beğenmesine, onaylamasına ihtiyaç duyar.

Suat'ın Mektubu, anlatıcısının *Huzur* romanındaki bu önemli rolü nedeniyle, yarım kalmış da olsa Tanpınar külliyatı için değerli bir çalışmadır. Bununla birlikte mektup Tanpınar'ın bu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

trajik karakterini kendi sesinden dinlememiz dışında bir yenilik sunmaz. Bu mektubu okuyanlar *Huzur* romanından tanıdıkları Suat'ın portresine eklenmiş yeni bir çizgi bulamayacaklar. Hatta, *Huzur*'da, girdiği tartışmalarda İhsan ve Mümtaz'ın muhalif görüşleriyle daha da gelişen ve derinleşen düşünceleri burada sadece bazı tekrarlardan ibaret kalmaktadır. Son bir hafta içinde yaşadıklarını Mümtaz'a hitaben kaleme alan Suat, *Huzur*'dakine göre daha çok hareket hâlindedir. Karşısında onunla tartışan İhsan ve Mümtaz değil, hayatına bir geceliğine girmiş sade, masum bir genç kız vardır.

Mektup ile *Huzur* arasında metinsel anlamda en güçlü bağ, Suat'ın bir iskelede karşılaştığı ve geceyi geçirmesi için Mümtaz'ın evine götürdüğü bu genç kızdır. *Huzur*'daki şu bölüm, Tanpınar'ın daha romanı yazarken Suat'ın o süreçte yaşadıklarına dair bir başka hikâyeyi de ayrıca kurguladığını düşündürmektedir:

> Son gece Suat, Boğaz iskelesinde tesadüf ettiği bir küçük kızı da evine getirmişti. Ve bu küçük kız, onu, hayatı üzerinde düşünmeye mecbur etmişti. Mektubunda, "O zaman birdenbire hayatımı gördüm ve iğrendim" diyordu. Genç olmaktan, hayat tarafından henüz çiğnenmemekten başka bir kabahati olmayan bu kızcağıza da bu ölümden bir mesuliyet düşüyordu. "Birdenbire Allah'ı aradım. Ah, inansaydım, her şey o kadar kolay ve tabii olurdu ki..." Fakat Suat niçin Allah'ı bu kadar çapraşık yollardan aramıştı. Niye doğrudan doğruya ona gitmemişti? Bu kız elbette Suat'ın ölümünü gazetelerde okumuştu. "Kim bilir, ne kadar müteessir olmuş, çırpınmıştır. Neden?" Çünkü bir adamın hayatına, yalnız bir gece, uzaktan, yatacak yeri olmadığı, bir otelde kalmak istemediği için girdi diye. (s. 360)

Tanpınar muhtemelen Suat'ın meselelerini önemsemekte, onu daha geniş bir şekilde yazmak istemekteydi. Suat'ın fikirlerinde yankısını bulduğumuz Varoluşçuluk akımının *Huzur*'un yazıldığı yıllarda güçlü bir rüzgâr gibi estiğini de unutmayalım. Tanpınar, Suat karakterini geliştirirken, hiç şüphe yok ki Avrupa'yı saran bu akımın üzerinden tartışmak istemiştir. Ancak

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

tefrika metni kitaplaştırma sürecinde ana hikâyeye bir "eklenti karakter" olarak giren Suat'ı yeterince konuşturamayacağını düşünmüş olmalı ki çözüm olarak ona ayrıca söz hakkı tanımaya karar vermiştir. Sonuçta bir aşk ve İstanbul hikâyesi olan *Huzur* romanında Suat'ın dünyasını bütün yönleriyle kurcalamaya kalkışmak, başka bir deyişle spot ışığını Suat'ın üzerinde fazlaca tutmak, Mümtaz'ın geri plana düşmesi, konunun dağılması, kurgunun hantallaşması tehlikesini de yaratacaktı. Bir görüş olarak, Tanpınar'ın *Suat'ın Mektubu*'nu, metni tefrikadan kitaba dönüştürdüğü sırada kaleme almaya niyetlendiğini söylemek isterim. Öyle anlaşılıyor ki Tanpınar bu süreçte Suat'ı daha zengin bir malzemeyle içinde bulmuş, ancak bunların *Huzur*'un dengesini bozmasından çekindiği için böyle bir çözüm üretmiştir. Ancak şunu da eklemek gerekir, belki de tamamlanmadığı için, bu mektupta Suat karakterinin *Huzur*'dakinden daha zengin, şaşırtıcı ve aydınlatıcı bir derinlikle incelenebildiğini söylemek güçtür.

Tamamlansaydı ancak bir novella hacmine ulaşabilecek bu çalışmayı eksik sayfalarına rağmen kitaplaştırmayı tercih ettim. Böylece Tanpınar külliyatının "eksik metinler"ine bir yenisi daha eklenmiş oluyor. Tanpınar için "eksiklik" kavramının da estetik bir değer olduğunu düşünürsek metnin bu yönüyle bile halis okurları ve araştırmacılar için önemli bir yayın olduğu kanaatindeyim. Daha önce çeşitli dergilerde farklı düzenlemelerle yayımlanmış olan bu sayfalar, ilk defa kitap şeklinde ve arşivdeki belgelerin tam metni olarak sunulmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Türk edebiyatının klasikleşmiş yazarı olarak etkisini her zaman sürdürecektir. Kaleminden çıkmış her sayfanın uygun düzenlemelerle yayımlanması gerekir. Yazarın vefatından sonra araştırmacıların yararlanması için İÜ Türkiyat Enstitüsüne bağışlanan belgelerin kataloglanması, transliterasyonunun yapılması, gerekli notlama ve incelemelerle okurlarına ve araştırmacılara sunulması bu nedenle çok önemlidir. MSGSÜ Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Araştırmaları ve Uygulama

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Merkezi'nin başlıca amaçlarından biri de budur. Merkezimizde Tanpınar'dan geriye kalan belgelerin yayımını üstlenen bir "Arşiv Birimi" oluşturulmuştur. Translitere edilerek hazırlanan malzeme, konunun uzmanı tarafından incelenmekte ve gerekli notlamalarla yayıma hazırlanmaktadır. Bu alandaki ilk ürünümüz olan *Suat'ın Mektubu*'nu farklı uzmanlar tarafından hazırlanacak yayınlar takip edecektir.

HANDAN İNCİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUAT'IN MEKTUBU
(Düzenlenmiş Metin)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1602[1]

Aziz Mümtaz,

Sana bu mektubu oldukça garip şartlar altında yazıyorum. Mektubumu okuduğun zaman hakkımda ne düşüneceğini bilmiyor değilim. Kendini öldürmek için elâlemin evini seçmek her hâlde beğenilecek bir hareket değil. Dünyada yer mi yok! Hele ölüm gibi tabii bir iş için. Hele bu işin yapıldığı evin sahibi... Ne kadar hiddet etsen yeridir.

Ne yapayım ki beni bu harekete biraz da bu ev sevk etti. Birkaç günden beri evinin gizli ve devamlı misafiriydim. Sonunda mahremiyetin beni yendi. Aramızda ilk önce benim tarafımdan yapılan bir şaka vardı. Evine sen yokken girip çıkmak, o kadar gülünç bulduğum hayatını yakından seyretmek, seni doya doya tanımak hoşuma gidiyordu. Sonra ev, belki de farkına varmadan kendimi mahkûm ettiğim yalnızlık, biraz da hadiselerin yardımıyla beni mağlup ettiler. Şimdi sakınılmazın karşısındayım.

Sakın bu satırları okurken bana acımaya kalkma. Bu son eşiğinde düşüncelerim ne olursa olsun bil ki ben eski Suat'ım. Hayatla tutuştuğum bahsimde bu kadar erken ve hatta gülünç şekilde kaybettiğime elbette müteesirim. Fakat herhangi bir insanın acımasına razı değilim.

1 İÜ Türkiyat Enstitüsü tarafından evrak üzerine basılan damga numarasıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

[Nuran, Sabih ve Adile'nin Taksim'deki evinde bir davetteyken anahtarını kaybeder. Suat, Nuran'a fark ettirmeden anahtarı alıp cebine atmıştır. Niyeti ertesi gün Nuran'la buluşmak için bunu bir vesile yapmaktır. Ancak, anahtarın Mümtaz'ın evine ait olduğunu anlayınca gizlice evlerine girip hayatlarını gözlemeye başlar.]

1559 Hatta doğrudan doğruya bir anahtar kaybettiğini söylese idi, bulduğumu ona verirdim. Fakat böyle yapmadı. Çantasına iyice baktıktan sonra oturduğu yeri, koltuğun içe kayan taraflarını bize ne aradığını söylemeden muayene etti. Hâlinden sıkılmışa benziyordu. Sonunda omuzlarını silkerek vazgeçti. Hemen herkes ne kaybettiğini soruyordu. O kaçamaklı cevaplarla işi kapatıyordu. Daha o anda bu anahtarın senin evinin anahtarı olduğunu düşünmüştüm. Niyetim ertesi sabah gidip ona iade etmekti. Bu vesile ile bir nevi mahremiyet kazanacaktım. Fakat ertesi sabah her nedense fikrimin doğru olup olmadığını tahkike karar verdim.

Görüyorsun ya Mümtaz, bir felaket, yahut herhangi bir hadise nasıl adım adım hazırlanıyor; insan ihtiyarîden sakınılmaza doğru adım adım ve çok mantıki bir yürüyüşle gidiyor. Başta yüzde yüz hürsün; ikinci adımda bu hürriyet bir parça azalıyor, üçüncü, dördüncü adımda biraz daha... Sonra biraz daha azalıyor, ve nihayet ister istemez yürüyeceğin tek bir yol kalıyor, iradenin şiddetli bir aksülameliyle dönersen ne âlâ... Fakat unutma ki bir kere buraya geldin mi her şey neticeye doğru dolu dizgin yürümen içindir artık. Bütün yardımlar, etrafın her kımıldanışı seni oraya doğru iter. O zaman her şey bir ruhi âmil hâline gelir. O sabah ben üçüncü adımı attım. Yani senin evini öğrenmeye teşebbüs ettim. Bunun ne kadar kolay olacağını biliyordum.

1592 Her gördüğüm şey bana birtakım fikirler veriyor, fakat hakikaten bu anahtarla ne yapacağımı bilmiyordum. Bununla beraber muntazaman eve geliyor, uzun uzun kalıyordum. Bir keresinde ben içerde iken kapı açıldı ve sen girdin. Ben portmantonun arkasına büzüldüm. Zavallı Mümtaz, ne kadar bedbahttın

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

o gün! Yüzün sapsarıydı ve gözlerinde ağlamak ihtiyacı vardı. Beni bittabi görmedin. Ben holde sen odada bir evde yarım saat baş başa geçirdik. Seni bir türlü bırakıp gidemiyordum. O gün senin ıstırabına şahit oldum. Daha doğrusunu istersen bozulmuş asabını nasıl çıldırttığını gördüm. Fakat darılma! Bu akşam bu mektubu yazmam da gösteriyor ki asap dediğimiz şey bozulmak içindir. Evet senin hayatının etrafında bu kadar yakından ve sadece bir şaka yapmak arzusuyla dolaşırken ben kendim de asabımı bozdum. Hakikaten istediğim bir şakadan başka bir şey değildi; kuvvetlice bir şaka. Fakat öyle bir şaka ki senin o libidik kafana, o acayip masal torbasına yerleşsin ve bir peyzaja hâkim 1600 onu zapt etmiş bir harabe gibi oradan bütün ömrünü idare etsin. Fakat bir türlü istediğim şeyi bulamıyordum. Vaktimin çoğu hemen hemen sizin mahallede geçiyordu. Bazen Nuran'a tesadüf ediyor yahut da karşısına –tabii çok uzaktan– bir umacı gibi çıkıyor, onu korkutuyor, buluşmalarınızı imkânsızlaştırıyordum. Dalgın, hiç habersiz, kendi içime gömülmüş gözlerimle hakikaten beni beğenirdin. Sonra biraz uzaktaki berbere giriyor seninle Sümbül hanımın evden çıkmanızı bekliyordum. O zaman eve giriyor, holde oturuyor, bu harikulade atmosferi, tıpkı senin İstanbul peyzajı için kullandığın metodu taklit ederek adeta kokluyor, onunla dolmaya çalışıyor, onun bende konuşmasını istiyordum.

Bir gün eve girerken Anahid'i –şu Boyacıköy'deki kahveci çırağının metresini– kapıdan çıkıyor gördüm. Ve itiraf edeyim ki günahını aldım, "demek böyle ha!" dedim. Bizim Mümtaz avlık bigamı yapıyor. Ne kadar sevindim bilsen! Düşün bir kere küçük bir sahne, bir telefon... Fakat Nuran'ın bunu nasıl ehemmiyet vermeden karşılayacağını düşününce biliyordum. Onun için heyecanım geçti. Kaldı ki Anahid yukarı kattaki Macar kürkçünün dostuymuş ve Amerika'ya gideceklermiş![2] Bunu ertesi günü

2 Arşivde, Mümtaz ile Macar kürkçü Herbert (Şandor) arasında geçen bazı konuşmaların yer aldığı müsvedde hâlinde birkaç sayfa vardır. Tanpınar, öyle anlaşılıyor ki Mümtaz'ın Talimhane'deki evinde komşusu olan bu adamın etrafında da[illegible] son derece

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

öğrendim ve senin evine davet ettim. Ona Nuran'ın geceliklerini giydirecek, odalarda gezdirecektim. Senin aşk mabedini kirletecektim. Fakat kadın razı olmadı. "Ben Amerika'ya gideceğim!" dedi. Komik değil mi Mümtaz? Sadakattan, aşktan, günahtan, azaptan bahsetti. Üst kat merdiveninin basamağında bana bütün ömrünü anlattı. O konuştukça kafama bir yığın tasavvur geliyordu. **1599** Bana söyleyebileceği her şeyi uzun uzadıya dinledikten sonra akşama Novotni'de buluşmaya söz aldım. Ben merdivenlerden indim. O yukarıya kendi evine çıktı.

çekingen, nazik ve iyi kalbi yüzünden okunan adamı birkaç aydan beri eve girip çıkarken görmektedir. Parlak ve kalın camlı gözlükleriyle dünyaya dost bir hâli vardır. Kanatlarını başkalarına yardım için rehine vermiş bir melek hüznüyle bakar. Mümtaz onun yüzünde bir sınıf ve terbiyenin izlerine benzer hâller görür. Herbert'de bir din adamı hâli vardır. İyiliği, uzviyetine işlemiş bu terbiyeden gelir. Nitekim bir akşam meyhanede birlikte içer ve sohbet ederlerken tahmininin doğru olduğunu öğrenir. Herbert ona asil bir aileden geldiğini, papaz olarak yetiştirilirken bir kadın yüzünden eğitimini bırakıp kaçtığını, ailesine rağmen kadınla evlendiğini, harp başlayınca askere gittiğini, askerliğinin ikinci senesinde karısının kendisini başka bir adam için terk ettiğini, eve döndüğünde karısından hiçbir iz bulamadığını, ancak oğlu olduğu iddia edilen ve kapıcıya emanet edilen bir çocukla karşılaştığını, bir süre onunla zorluk içinde yaşadığını, sonra iş aramak için Peşte'ye giderken çocuğu biraz da isteyerek kaybettiğini, bunu hür olmak için yaptığını, sonra da memleketinden kaçıp İstanbul'a geldiğini anlatır. Kürkçülüğü burada öğrenmiştir. Aynı zamanda çok iyi bir kemancıdır. Mümtaz'a İstanbul'da iyi bir kız tanıdığını ama ona rahat vermedikleri için birlikte Amerika'ya gideceklerini anlatır. Pasaport işleri bitmiştir. Üç gün içinde yola çıkacaklardır. Sözünü ettiği kadın, Anahid'dir. Meyhaneden döndüklerinde, yaşlı adam merdivenleri ağır ağır çıkıp evine giderken Mümtaz arkasından bakar ve şöyle düşünür: "Hayır, Allah Herbert'e istediği sakin ömrü kolay kolay veremezdi. O sakin yaradılışla hiç uymayan bir yığın günah işleyecek, onlar, onu koltuğunda kemanı, cebinde makası memleketten memlekete koğacaklardı. Bu eski papas Herbert'in taliiydi."

Tanpınar'ın bu hikâyeyi ne amaçla yazdığını kesin olarak söylemek mümkün değilse de, teknik olarak *Suat'ın Mektubu*'na uygun olmadığına göre, *Huzur* romanının bir parçası olarak kaleme alındığı düşünülebilir. Muhtemeldir ki Talimhane'de geçirdiği sonbahar aylarında, Nuran'la arzu ettiği kadar görüşemeyen kederli Mümtaz'ın konuşabileceği bir yan karakter geliştirmek istemiştir. Herbert de Tanpınar'ın çoğu erkek karakteri gibi, olayları kontrol edemeyen, hayatın içinde savunmasız ancak iyi ve sanatkar yönü güçlü biridir. Bu kısa hikâyeden de anlaşıldığına göre o da diğerleri gibi talihin bir kurbanı olarak [illegible]

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bilmem o akşamın tam bir hikâyesini yapmaya burada lüzum var mı? Bu her zaman ve herkeste olduğu gibi çılgın bir humma ile başlayan ve en yakıcı istikrahla biten o zevk gecelerinden biri oldu. Yattığımız otel odasında sabaha yakın uyandım, o benden evvel uyanmış, fakat rahatsız etmemek için kımıldamıyordu. Yataktan inmek için yorganı açınca biçare vücudunu adeta nereye gizleyeceğini bilemedi. Kim bilir nasıl bir gözle bakmıştım ki nerde ise ağlayacaktı. Hâlbuki bu yaz Suadiye plajında onu kahverengi mayosu içinde ne kadar istemiştim. Çarçabuk giyindim, sokağa fırladım. Daha büyük kahvelerin hiçbiri açılmamıştı. Tepebaşı'nda daha ziyade şoförlerin toplandığı küçük bir çaycı dükkanına girdim. Bir saat kadar orada oturdum. İçimde garip bir tiksinti vardı. Ve bu tiksinti etrafımdaki kül rengi sabahla çok garip bir şekilde uyuşuyordu. Her şey yaşamaktan mustarip gibiydi. "Bir parça daha, biraz daha yığılın ey sisler, ey çamur biraz daha cıvıklaş ve her şeyi yut!"

Titreye titreye sokaklarda dolaştım. Artık sizi unutmuştum, ne seni ne evini düşünüyordum. İçimde sadece kaçmak, gitmek arzusu vardı. Bütün günü o hisle geçirdim. Küçük halk kahvelerine gittim, birtakım biçare insanların iskambil oyunlarını seyrettim. Yemiş İskelesi'nde dolaştım, balıkhaneyi gezdim. Bundan yetmiş sene evvelki şairlerimizin toplandığı şadırvanlı bir kahvede muammalı duruşumla kokain ve esrar kaçaklarını ürküttüm. İçimdeki istikrah hissi beni her taraftan kovuyordu. Bir tanıdığa rastgelmemek için başvurmadığım çare yoktu, soğuk rüzgârda ve ince karda titreye titreye yürüyordum. Üşüyordum, iğreniyordum, öksürüyordum; insanlar böyle zamanlarda ne kadar değişiyorlar. Zaten her şey 1601 birden değişmişti, her şey ve herkes sanki birdenbire karşıma çıkıyor, tehdit eder gibi üzerime doğru yürüyor, sonra kayboluyordu. Hepsi ona arızî surette yabancı, fakat biçareliği ile yakındı. Galiba insan yüzünü ilk defa böyle görüyordum. Hiçbir hayvan bizim kadar mahzun değildir. Ve ne kadar birbirlerinden korkuyorlardı. Hepsi kendi benzeriyle ilk temasta bir dükkân kapağı gibi kapanıyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

1574 Fakat evinde güzel bir gece geçirdiğimi iddia edemem. Sevmesem bile düşüncesine alışık olduğum bir kadının, hayatının bir parçasını gizlediği bu ev, gece yatmak için tekrar girdiğim zaman üzerimde, kendi evimden, tanıdığım evlerden başka türlü bir tesir yapmadı. İki oda, bir hol, çalışma odası yaptığın salon, bazılarını uğradığım koltukçu mağazalarında eşlerini göre göre artık tanıdığım eşya, abajurlar, bakar bakmaz insanı yaşamaktan bıktıran hatıra fotoğrafları, –hülasa alelâdenin ta kendisi bir yığın şey. Ve aşkınız da böyle idi. Yani yüz milyonlarca insanın tekrarladığı bir şeydi. Büyü bitmişti. İçimde merhamete benzeyen bir çöküntü vardı. Evde Nuran'a ait bir şeyler aradım; yoktu. Belli ki burası onun evi değildi, fakat senin de evin değildi ve işin garibi olsa idi de yine, sizi uzaktan takip ederken tahayyül ettiğim şey, o sıcaklık, derinlik bulunmayacaktı.

Bununla beraber geceyi bu evde geçirecektim. Sahibinin haberi olmadan bir evde misafir olmanın garabeti hoşuma gidiyordu. Kaldı ki bin türlü düşünce arasında nefsime bir nevi azap yapıyordum. Çünkü gerçekten sıkılıyordum. O güne kadar benim için hayatlarını uzaktan takip ettiğim insanlardınız. Işığı söndürdüm. Salonda karanlıkta oturdum. Bu hâl ne kadar sürdü bilmiyorum. Birdenbire elimin üstünde bir şey yürüdü, ürperdim. Işığı yaktım. Bir hamam böceğiydi. "Nasılsa Sümbül Hanım'ın elinden kurtulmuş..." dedim. Hayvanı yolunu bulabilir mi diye kapının önüne koydum. Banyo odasına gitmesini, orada deliklerden birinde kaybolmasını istiyordum. Öyle yapmadı. Küçük bir kavisle odanın içine doğru yürüdü, hatta bana doğru geldi. O da insana musallattı. Kâinatta her şey insana musallat, fakat en büyük düşmanımız yine insan, diye düşündüm. Evet en büyük düşmanımız yine insan!

1596 Her mahrem yer beni sıkar. İnsan hayatına yakından bakmaya geliyorum. Evet, evin üzerime çökmüş gibiydi. Bu hislerden kurtulmak için müsveddelerini okumaya karar verdim. Ne hazin şeyler. Vazgeç Mümtaz, hiç istidadın yok. Her cümlende yazacağın şey tükeniyor. Hiç de kısırlığın o bereketli kısırlıklardan,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

insana yeni ufuklar açan sihirli zorluklardan değil. Beş on sahife okuduktan sonra, bu masa başında geçirdiğin sıkıntıları düşündüm ve sana acıdım; şair, muharrir olmanı hiç tavsiye etmediğim hâlde! Vazgeç Mümtaz, vazgeçemezsen bile hiç olmazsa şiire ayırdığın kelimelerle öbürlerini yazmaktan vazgeç. Otuz sahife okudum, bir satırı bile hoşuma gitmedi. Daha okurdum, bilirsin ki seni beğenmem, fakat severim! Ama senin insan taliinden bahsetmeye ne hakkın var Mümtaz? Aşk gibi tabii bir iş üstünde bu kadar geciken bir insanın! Sen sevgilinden bahset; onun güzelliğini öv; Boğaz'da ışık oyunlarını seyret; mezar taşında keramet, eski musikide dirayet vehmet! Görmüyor musun dışarıda geniş hareket var! İnsanlar isteye isteye ölüyorlar. Zannetme ki onları da beğeniyorum. Fakat, ne olsa biraz anlıyorum. Sen insanlığın asıl tecrübesinden gafilsin! Açlığı, sefaleti bilmiyorsun. Yanlış anlama, bütün hayatından sıkıntı akıyor, fakat tabiatın, terbiyen onu görmeye müsait değil. Önünde gelecek diye bir vehim aynalanıyor, ona doğru koşuyorsun! Sen insan taliinden bahsetme! Kendinden bahset!

0854 Galiba asıl insan talii işte burada. İhsan, karısının akrabasıyla evlendiğim günden beri bana ruh ahenginden bahsetti. Bunu ben de biliyordum. Bu yüzden içimde durmadan katliamlar tertip ettim. Fakat heyhat! Şahsiyetimizi yapan parçalar bir defasında ölen cinsten değiller. Orta oyunundaki aptal uşak, münasebetsiz vakitlerde gelmeği âdet edinmiş alacaklı gibi şimdi öldürdüğüm biraz sonra karşıma çıkabiliyordu. Bu kadar kalabalığı kendinde taşımanın, sonra da tek bir insan olarak yaşamanın güçlüğü! Fakat daha fenası, asıl hayvanın, en iptidaî olanın içimizde her an tetikte durması, ilk fırsatta canlanması, etrafında ne varsa hepsini birden somurup yutması. O bitmeyen açlıklar, tükenmeyen susuzluklar... sonra, her şey bittikten sonra, onun çok doymuş olmaktan çatlaması; demin yuttuklarının hepsinin birden tekrar ortaya çıkması, üzerlerindeki irin ve bağırsak parçalarını silkerek kımıldamaları, oyuna tekrar girmeleri.

Zannetme ki bütün bunları yalnız kendim için söylüyorum. Hepi-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

miz böyleyiz. Hepimiz. Belki bazı insanlar kendilerini zapt ediyorlar ve muayyen bir hüviyette tutuyorlar. Onlar hayat gemisini idare edebilenler, anadan kaptan doğanlardır. Fakat emin ol ki onlar da ölüyorlar. Rahat bir döşekte, bir ismin, bir işin etrafında kabuklaşarak ölebilmek için kendisinin ne kadar gafili olmak lazım! Hayır, asıl *contre point* içimizde. Bazıları İhsan gibi hiçbir şeyi kaybetmeden de bunu yapıyorlar. Fakat o zaman da oyunun cazibesi kayboluyor. Mütemadiyen şarabı sulandırıyorsun!

Bir gün yanımda insanlığın destanından bahsediyordunuz! Bilmem hatırladın mı?[3] Ben o gece "Hayvanlar" diye iki perdelik bir piyes şeması düşündüm. Birinci perde Nuh'un gemisi gibi her cinsten bir yığın hayvanın bir araya toplandığı bir yerde geçiyordu. Hayvanlar kendi aralarında konuşuyorlar, döğüşüyorlar, birbirlerine oyun oynuyorlar, tavizat veriyorlar, hülasa tıpkı insanların aralarında yaptıkları şeyi fakat en kaba ve hayvanca şeklinde yapıyorlardı, yahut sade şema olduğuna göre, yapmalarını istiyordum. Fakat sahnenin dışarısı bir kafatası şeklinde olacaktı ve istiyordum ki sahnedeki her esaslı harekete bir iştihanın tatminini gösteren bir musiki parçası 1558 ve ışık oyunu refakat etsin ve içeride de hakiki bir hayvan döğüşü geçsin. Perdenin sonunda bir ses hepsini birden bastırıyor "Artık dağılmamız lazım! Birbirimizi anlamamız imkânsız ve hepimiz yorgunuz!" diyor ve perde kapanıyordu. İkinci perde bir saray veya çadırda geçiyordu. Orada Mormotanya İmparatoru maiyetinin, vezirlerinin arasında hasta ve yorgunluktan harap görünecekti. Bütün

3 Suat'ın sözünü ettiği konuşma, romanın ikinci bölümünde, Büyükada'daki yemekte geçer. İhsan, Mümtaz, Suat ve bazı arkadaşlarının bulunduğu masada Mümtaz şöyle der: "Şair olsaydım tek bir manzume yazardım; büyük bir destan. İki ayağı üstüne kalkan ilk ceddimizden bugüne kadar insanlığın macerasını anlatırdım. İlk düşünceler, ilk korkular, ilk sevgi, kâinatı gittikçe ihata eden, kendi başlarına mevcut olan her şeyi birleştiren zekânın ilk kımıldanışı, tabiata izafe ettiğimiz bir yığın zenginlikler... Allah'ı etrafımızda ve kendi içimizde yaratmamız. Evet bir tek manzume yazardım. İnsanı teganni etmek istiyorum, derdim; maddeyi uykusundan uyandıran ve kâinata kendi ruhunu geçireni taganni edeceğim, ey bütün büyüklüğü ihata eden lisan! Sen bana [illegible]" (s. 101)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

hayvanlar teker teker oraya mabeynci tarafından içeriye sokulacaklardı. Hükümdar ilk önce onlara kim olduklarını soracak; onlar "iştihanız efendimiz", "sevginiz efendimiz", "vefanız efendimiz", "dostluğunuz efendimiz..." diye cevap verecekler ve sonra "Neye geldiniz?" deyince "İzin istemeye, daha doğrusu size vedaya geldik!" diyecekler, o zaman hükümdar, "Peki, anlattığınıza göre hepiniz bir şeyimsiniz, siz gidince ben ne yaparım?" diye soracaktı. Hayvanların hepsi birden buna "Ölürsünüz efendim, ölürsünüz!.." cevabını vereceklerdi. O zaman hükümdar, "Demek ölüm bir hayvan ahırının kapısını açmaktan başka bir şey değil, öyle mi?" diyecek ve tam bir sükûnet içinde ölecekti. Ben o zamanlar bizi ihtiraslarımızın idare ettiğine kaniydim; bir cin gibi, şeytan, geçici veya devamlı bir hastalık gibi bize musallat olan ihtiraslar... Hâlbuki şimdi bir insanda birkaç kişinin birden vücuduna inanıyorum. Belki piyesi bunun için yazmadım! Hâlbuki değiştirmesi çok kolaydı. Tabii sen ucuz felsefe diyeceksin ve bana güleceksin. Doğru, ben de biliyorum ki maarifet ölmek değil, yaşamak, hayata katlanmak, ne kadar fırtınalı havada olursa olsun gemiyi limana kadar götürmek, orada bir şamandıraya, bir iskeleye bağlamaktır. **1573** Romancılar ayrı ayrı insanlarla hayat kumaşını dokumaya çalışıyorlar. Fakat insan nedir? Ve hakikaten bir tek olan insan var mıdır? Bunu hiç düşünmüyorlar. Düşünmedikleri için de fikirle insanı karıştırıyorlar. Hâlbuki asıl kumaş içimizde dokunuyor. Mesela al beni. Ben kaç kişiyim zannediyorsun! Ölüme en fazla yakın bulunduğum şu dakikada bile içimde kaç duygu birden çarpışıyor; hisleri bırak, zihnim kaç şeyi birden düşünüyor. Bir taraftan senin beni tepemde yüz mumluk bir lamba ile –salonun lambasını hole taşıyorum!– asılı gördüğün zamanki hâlini düşünüp gülmek istiyorum; öbür tarafta Nuran'ın seninle Fatma arasındaki çırpınışını düşünüyorum. İçim eziliyor. Karımın bu kadar kepaze şekilde ölümümü işitince koparacağı kıyameti düşünüyorum; adeta bu işten tiksiniyorum. Karımı sen tanırsın, o hayatta anlatacak bir kederi olunca kendisini bulanlardandır. Birdenbire ne kadar değişir, el yüz hep sevgi dolu olur. Hiçbir hatıra yapışmayan bir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

talakatla söz, işaret, feryat, sızlanma birbirine karışır. "Ah kardeşim, –bir el işareti– başıma gelenleri bilmezsin? –mustarip bir bakış–, düşün bir kere biçareyi... –mendili arama– iki çocukla kaldım; –beş damla göz yaşı ve burun çekmeler–... Evet bütün bunlara fırsat vermemeliydim diyorum. Nihayet İhsan'ı, onun hiç kimsenin itiraz edemeyeceği bir cümle ile bu işin mukadder oluşunu anlatmasını düşünüyorum. Evet itiraz kabul etmemesiyle gülünç, kati, birkaç cümle. Mesela şu cinsten bir cümle! "İntibaksız adamdı biçare... O kadar havada insan yaşayamayız ki..." Hayır olmadı, İhsan kolaylıkla taklit edilmiyor. "Suat bir tezatlar yığınıydı. Bir tarafta korkunç bir **1554** *sansualizm*, öbür tarafta zulüm hâline gelmiş bir günah duygusu..." Fakat İhsan taklit edilmiyor. Sakın bunları söyledim diye İhsan'ı sevmediğimi sanma! O büyük adamdır Mümtaz. Hem çok büyük adam. Yalnız bir tek kabahati var; kitap gibi konuşuyor. Hatta kitap gibi düşünüyor, ne dehşetli şey değil mi? Kitap gibi düşünmek! Yani tecrit ve tasnif ederek, varılacak yeri bilerek... Ben bir labirentte dolaşır gibi konuşurum. Sen bir saat rakkası gibi iki haddin arasında gidersin. O ise daima terkibin peşinde. Düşüncesinin ışığında ve düşüncesinin yolunda muayyen hedefe doğru yürür gibi konuşur. Fakat asıl meseleye gelelim. Bu düşündüklerimi de bir tarafa bırak! Şahsiyetimizi düşün! Bu zavallı dostunda kaç türlü insan var tasavvur edersin? Dinsiz ve münkir, mistik, şaşırtmaktan hoşlanan adam, hissî insan, maskara, ciddî iş adamı, rate aktör, hiç olmazsa dış tarafı kurtarmaya çalışan aile reisi, sinik çapkın... Daha sayayım mı Mümtaz?

1555 Evet insan talii kelimesini görünce durdum. İlk önce müsveddelerini sobaya atacaktım; belki seni de bu dertten kurtarırdım, fakat üşendim... Yatak odasına geçtim. Pencereyi açtım. Keskin bir ay ışığı vardı. Apartmanların iç avlularının henüz dolmamış vapur ambarlarını andıran sefaletini seyrettim. Karşı evin balkonunda bir kedi, dışarıya asılmış bir tel dolabını beyhude yere zorluyordu. Nihayet muvaffak olamayacağını anladı. Keskin bir sesle miyavladı ve sırtını kabartarak yürüdü; gözden kayboldu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Zaten artık iştihasının macerası beni alakadar etmiyordu. Yanı başındaki evde bir ışık yanmıştı. Galiba pansiyon oturan iki kadın perdeyi kapatmayı akıllarına getirmeden soyunmaya başladılar. Bar artisti filan gibi bir şey olacaklardı. Yorgun ve sarhoştular; hemen hemen gözümün önünde soyundular. Bir yığın ipekli, tül, kumaş üst üste atıldı. –Pencere önünde daha fazla durmadım. Bunu kendim için değil, senin için yapmadım. Sen o kadar afif insansın ki!– Ne yapacağımı bilmiyordum. Can sıkıntısı içinde kıvranıyordum. Nihayet masalardan birinin üstünde bir uyku ilacı buldum. Bütün ömrümde kullanmamıştım. **1556** İki üç komprime aldım. Rahat bir uyku her şeyi düzeltir diyordum. Fakat rüyaları hesaba katmamıştım. Sabaha karşı baygınlığa benzer uyku durul-du; şekiller meydana çıktı. Bunlar her rüyaya benzeyen acayip, ıttıratsız hareketler ve gölgelerdi. Fakat rüya ile at başı yürüyen duygu büsbütün ayrıydı. İçimde büyük bir korku ve hüzün vardı. Niçin korkuyordum ve neden mahzundum? Bunu bilmiyordum. Çok karanlık, kömür ve katran çamurlu bir çukurdan bir türlü çıkamıyordum. Nihayet küçük bir çocuğun yardımıyla buradan kurtuldum. Fakat ıslaktım ve üşüyordum. "Güneş, güneş!" diye dişlerim çarpa çarpa sayıklıyordum. Yanımdaki çocuk, "Güneş yok! Bilmiyor musun?" diyordu. "Niçin yok?" dedim... Ses ver-meden kayboldu. Ben etrafıma bakınırken arkamda bir hıçkırık işittim. Sarı bir araba atı omuzumun üstüne doğru ağlıyordu. Hiddetle döndüm, o zaman yerde bana çocuğun, deminki çocu-ğun ölüsünü gösterdi. "Çabuk, çabuk... bunu gizleyelim! Yoksa seni mahvederler..." Arkasındaki arabaya bindim. Hem ağlıyor, hem koşuyordu; ben kuca**1557**ğımda çocuk titriyordum.

Silkinerek uyandım. Çenelerim birbirine vuruyordu. Bir müddet olduğum yerde korka korka bakındım. Sonra yerimden fırladım. Saate baktım, dokuz buçuktu. Derhal giyindim. Sokağa çıktım. Niyetim bu eve bir daha dönmemekti. Beyoğlu'nda sağa sola dolaştım. İnce bir kar hâlâ devam ediyordu. Bir lokantada yemek yedim; sinemaya girdim. İçimde büyük bir kurtuluş hissi vardı. Bir daha bu eve girmeyecek, senin hayatını karıştırmayacaktım.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Nuran'ın anahtarını bulduğum geceye, hatta sizleri tanıdığım günlere lanet ediyordum. Kendimi bir çamaşır dolabında kirli çamaşırları karıştırırken burnunu akrep sokan bir köpeğe benzetiyordum. Çünkü saatler geçtiği hâlde hâlâ gecenin manasız azabını unutamamıştım. "Herkesin hayatı kendisinindir; ne anlamamız, ne yaşamamız ihtimali var!" diyordum. Fakat bu cins düşüncelerle teselli edilebilecek hâlde değildim. Sanki hâlâ rüyamda gördüğüm o kula rengi zayıf atın çektiği yük arabasında idim ve hâlâ niçin ve nasıl öldürdüğümü bilmediğim küçük kızın ölüsü kucaklarımda idi. Hâlâ onun susmuş yüzüne bakıyordum. Kulaklarında telkâri top küpeler vardı ve saçlarını başının iki yanına toplamıştı. Kendi kendime, hep "Niçin, niçin?" diyordum. Akşama doğru bu tam bir birsam oldu. Ve ben avukatımın bürosuna o araba ile o kız çocuğu ile gittim diyebilirim. Karım davasız ayrılmayı kabul etmiyordu. "Çocuklarımın saadetini müdafaa edeceğim..." diyormuş. Hakikatte çocukları benden tam ayırmaya çalışacaktı. "Barışmaya hazırım. Zaten bütün ömrümü ona verdim..." Bir nevi mide bulantısı ile yazıhaneden çıktım. Dedikleri doğru idi. Bütün ömrünü **2850** bana vermişti. Fakat bu hediye bana fazla geliyordu. İlk önce bu ömür tüy gibi hafif adımlarla hayatımda gezinmişti. Sonra gittikçe ağırlaşmış, gittikçe ezici olmuştu. Şimdi ise bana nefes alacak delik bırakmıyordu. Nefse karşı işlenmiş büyük bir günah gibi üzerime çökmüştü. Şurası muhakkak ki Afife hiçbir zaman kendini anlamadı. O otuz beş yaşının kutbunda bir genç kız, hatta kelebek hafifliğiyle yaşamak istedi. Beni rahat bıraksaydı, belki de hakkı olan fakat bence imkânsız şeyleri istemeseydi, her hareketimi dayak yemiş köpek bakışlarıyla takip etmeseydi, mütemadiyen konuşmasa, şikâyet etmeseydi ve konuşulacak yerde susmasa idi hülasa içime her hareketimden hesap vermeye mecbur olduğum bir azap bir emirler silsilesi gibi yerleşmeseydi, çehresini vicdan azaplarımın aynası yapmasaydı belki de onunla ayrılmayı ciddiyetle düşünmezdim.

Fakat Afife cennetin anahtarlarını hakikaten ellerinde tutan nadir insanlardandır. Onunla birkaç sene bir arada oturup

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

da cennetlik olmamak imkânsızdır. Bununla beraber avukatla konuşurken içime o zamana kadar duymadığım bir üzüntü çöktü, çocuklarımı bir daha görememekten korktum. Barışmak için eve gitmek istedim.

[Suat, ne yapacağını bilmez hâlde iç sıkıntısıyla sokaklarda dolaşırken cebindeki anahtarı ve Mümtaz'ın evini hatırlar. Hâlâ bir gece önce gördüğü kâbusun etkisindedir. Tekrar oraya dönmemek için oyalanmak gayesiyle Sabih ve Adile'nin Taksim'deki evine gitmeye karar verir. Bu sırada iskelede karşısına bir genç kız çıkar.]

1593 Ve onun cebimde oluşu şimdi beni korkutuyordu. Nihayet yine Sabihlere gitmeye karar verdim. Orada içilir, konuşulurdu. Bütün bu tereddütler içinde, iskeleden ayrılmak üzere iken bir kadın sesinin beni "Beyefendi..." diye çağırdığını duydum. Birkaç hafta evvel Boğaz vapurunda rast geldiğim ve konuşmak fırsatını bulduğum genç bir kızdı. Daha ziyade safiyetinden gelen garip bir çekiciliği, büyük yeşil gözleri, oldukça hoşa giden ve insanı şaşırtan bir sokulganlığı vardı. Bekleme salonunun tam önünde büzülmüş duruyordu. Hâlinden epeyce üşüdüğü ve vapuru merak ettiği belliydi. Bununla beraber gözlerinin içi yine eskisi gibi gülümsüyordu; ilk önce bana vapuru sordu, "Ümit yok" dedim...

"Ay çok fena!"

İstanbul'a bir iş için indiğini, Sultanselim'de oturan bir mektep arkadaşını aramak için geciktiğini, üç saattir burada vapur beklediğini söyledi:

"Şimdi ne yapacağım ben?.."

"Gidecek hiçbir tanıdığınız yok mu?"

"Hayır..."

"Peki bir otel, filan..."

"Yüzü birdenbire değişti."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Mesela büyük otellerden biri," dedim. "Emin yerlerdir; hiçbir suretle rahatsız olmazsınız!" Ve hakikaten yardım etmek arzusuyla; "Sakın para için endişe etmeyin..." diye ilave ettim.

Çantasını kaldırarak gülümsedi, 1594 "Teşekkür ederim, fakat bugün hayatımda hiç olmadığım kadar zenginim..." dedi. "Ama, otel hoşuma gitmiyor, tek başıma hiç otelde kalmadım."

Kendi telaş ve korkusuna kendi de gülüyordu.

"O hâlde," dedim, "bir tek çareniz var, o da benimle beraber gelip bizim evde kalmak..."

Bizim ev, anahtarı cebimde birdenbire canlanan senin evdi.

Hiçbir mana veremediğim bir ısrarla bir şey söylemeden bir müddet yüzüme baktı.

"Sizi rahatsız etmez miyim?"

"İlk önce gider bir yerde karnımızı doyururuz... Sonra eve gideriz. Rahatça uyursunuz... yapacak tek şey bu..."

Bütün bunları son derece rahat bir tavırla ve sanki kırk yıldan beri tanıdığım bir insanla konuşur gibi söylemiştim. Bir müddet daha bekledi, sonra başını salladı, "Öyle olsun..." dedi.

Beraberce bir taksiye bindik. Biraz evvelki yorgunluğumdan, tereddüdümden hiçbir iz kalmamıştı. Genç kıza tesadüfümle beraber eski Suat olmuştum. Araba Galatasaray'a gelince sordum:

1595

"Nereye gitmek istersiniz?"

"Ben bir yer bilmiyorum, evimden hiç çıkmadım..."

Gözlerinin içinde hep aynı aydınlıkla konuşuyordu. Ona Beyoğlu lokantalarını saydım, hususiyetlerini anlattım. Beni ciddiyetle dinledi. Fakat, "Neresini isterseniz..."den başka bir cevap vermedi. Nihayet hesaplarıma en uygun geleni, Park Oteli'ni tercih ettim. Fakat kapının önünde tereddüt etti:

"İyi ama burası pahalı yer. Hâlbuki benim üstüm başım..."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Üstünüze ehemmiyet vermeyin; başınız herkesi kıskandıracak kadar güzel," dedim.

O yine tereddüt ediyordu:

"Benim bu günlerde böyle yerlerde görünmem doğru olmaz..."

"Niçin?" diye sordum.

"Olmaz işte..."

"Nişanlı filan mısınız?"

"Hayır, hayır o cinsten bir şey değil!"

Salon epeyce kalabalıktı. Genç kız ilk önce etrafı dikkatle süzdü. "Tanıdık yok galiba..." dedi. Nisbeten kuytu bir yerde bir masa seçtik. Yemekleri ısmarladım:

"Bir şey içer misiniz?"

"Su..." dedi, "Yalnız su..."

1568

"Ama, nasıl olur?"

"Öyle işte... İstersiniz siz de içmeyin, yani bu akşam böyle olsun diyorum. Zaten ben hiç içki içmedim."

"İyi ya bu akşam başlamış olursunuz..."

Yüzü birdenbire mahzunlaştı.

"Bu akşam sırası değil; çok yorgunum!"

Bilhassa bu ürkekliği beni sevincimden çıldırtıyordu. Fakat behemehal bir şey içmeliydi. Gözlerinin ricasına rağmen ısrar ettim:

"Bari benim bir kadeh içmeme müsaade edin!"

Saçlarını sallayarak cevap verdi:

"Mademki o kadar istiyorsunuz... Fakat az için olmaz mı?... Bir de rakı olmasın. Rakının kokusu hoşuma gitmiyor."

Kırk yıllık tanıdığım gibi beni idare etmek istiyordu. Öteden beriden konuşmaya başladık. Garip bir kızdı. Etrafında geçen

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

şeylerden hiçbirini kaçırmıyordu. Asıl şaşırtıcı tarafı konuşmasıydı. Söylediklerimin hepsine en umulmadık cevaplar veriyordu. Basit şeylerdi bunlar; fakat kendisi ile uzun uzadıya meşgul olmuş bir insan ancak onları söyleyebilirdi. Bazen de sözleri erişilemez hissini veren sadeliğiyle hoşa gidiyordu. Bununla beraber daima çekingen, daima uzak ve dost kalmasını biliyordu. Duruşu, dirseklerini masaya dayayışı, edası son derece tabii idi. Biraz neşelense bütün salonun dikkatini üzerinde toplayabileceğini anladım. Şarap ve mezeler gelince kendisine yarı alay bir daha ısrar ettim:

1567

"Şarabımız geldi, siz içmezseniz tuhaf olacak..."

Yüzüme "Beni hiç anlamıyorsunuz?.." der gibi baktı. Bir an nerde ise ağlayacakmış gibi dudaklarının titrediğini sandım fakat öyle olmadı, *metrdotel*'in doldurduğu kadehi benimle beraber kaldırdı.

Bu yaştaki genç kızlara karşı metodum hafif istihza ile karışık bir samimiyettir. Genç kızlar kendilerini bizim zannettiğimizden çok az beğenirler; hayat tecrübelerinin noksan olduğu şuuru onları hiç bırakmaz. İşte bu yarı alay ve bilhassa şakalı konuşma onlarda bu duyguyu besler, kendilerini çolpa ve acemi buldukça size hayran olurlar. Fakat bu konuşma daha ziyade onların kendi hayatları üzerinde olmalıdır. Muhtelif nasihatler vermeli, küçük dertlerini dinlemeli, mümkünse şaşırtmalı, hatta cesaretlerini kırmalısınız. Burada misafirimle bu metodu takip etmenin imkânı yoktu. Son derece tabii şekilde konuşuyordu. Üstelik kendisine ait hemen hiçbir şey de söylemiyordu. İster istemez o üstün edayı bırakmaya mecbur oldum. Bunu kendisi de az çok biliyordu.

"Siz" dedim, "ilk defa böyle bir yere geldiğinizi söylüyorsunuz... Hâlbuki çok rahatsınız."

"Bana bakmayın... Ben çok tabii insanımdır."

"Kaç yaşındasınız?" diye sordum.

"Yirmi iki."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Çok güzel olduğunuzu biliyor musunuz?"

Yüzüme dikkatle baktı:

"Bilmem," dedi, "hiç düşünmedim."

"Kimse de söylemedi mi bunu size?"

"Hayır... Yani dikkat etmedim."

1566

Birdenbire yüzü durgunlaştı.

"Hâlâ İzmit'te misiniz?" dedim

"Altı ay evveline kadar... Şimdi İstanbul'dayız. Annem hastalanınca..."

"Geçmiş olsun," dedim, "nedir hastalığı?"

Dudaklarının ucuyla mırıldandı:

"Kanser..." dedi, "kanser..."

"Çok üzüldüm... Şimdi nasıl?.."

Yüzüme baktı:

"On gün evvel öldü..." dedi.

Birdenbire tavan başıma çöker gibi oldu. Bütün o içki ısrarlarım, gözlerime koymak istediğim şeytanî bakış... Yarabbim!

"Niçin bunu daha evvel söylemediniz?"

"İlk önce lüzum görmemiştim... Fakat sonra..."

"Evet, devam edin."

"Ara sıra bakışınız o kadar değişiyor ki. İster istemez..."

"Beni korumak için olacak," dedim. "Teşekkür ederim. Fakat daha iyisi bu oyuna girmemek değil miydi?"

Birkaç saniye dans edenleri seyretti:

"Keyfinizi bozmak istemedim... Tali önünüze genç bir kız çıkarmıştı. Onunla iyi bir yerde yemek yemek istiyordunuz? Sizi kendi işlerimle üzmek bir saygısızlık olacaktı."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

1565

"Belki de yatacak bir yeriniz vardı? Yani sizi götürebileceğim bir yer..."

"Hayır," dedi, "hayır, katiyen! Niçin böyle zannettiniz? Çok fena... Bu taraftaki tanıdıkların hiçbirisinin evini bilmiyorum, ben İstanbul'u tanımam. Siz gelmeseydiniz yolcu bekleme salonunda otururdum. Çocukluğumda bir memleketten öbürüne giderken kasaba garlarında gecelediğimiz olurdu. Araba ile sarsıla sarsıla gelirdik... Ekseriya tren gecikirdi. Biz bir sıranın üstüne otururduk. Annem, babama, ben anneme dayanır, uyurduk."

Sanki çocukluğunun tebessümlerinden biriyle gülümsedi.

"Fakat sonra uyanması güç olurdu. Öyle üşürdüm ki!"

Ve hakikaten o gecelerden birinin ayazı bel kemiğinden geçmiş gibi olduğu yerde ürperdi. Sonra birdenbire lafını kesti.

"Ben çok yorgunum," dedi. "İsterseniz gidelim artık. Kalabalık beni yoruyor."

Hesabı gördüm. Uzaktan bana "Bunu da nereden buldun?" gibi işaret eden bir iki münasebetsizi görmezlikten gelerek 1564 salondan çıktık. Otomobilde sordum:

"Anneniz çok ıstırap çekti mi?..."

"Çok..." dedi. "Fakat son günü garip bir şey oldu. Yahut en son anlarında... Hiç hasta değilmiş gibi birdenbire rahatlaştı. Benimle konuştu. Öyle tuhaf güzel şeyler söyledi ki."

"Nasıl?"

"Hava kapalıydı biliyorsunuz, hafif hafif kar yağıyordu. 'Güneş açmış olsa ne iyi olurdu?' diye düşündü. Sonra, 'ama kar da güzel!' dedi."

Yüzüne baktım, gözleri yaşarmıştı. "Yapmayın," dedim ve çok babaca bir [illegible]

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Ağlamayın!" dedim. "Ağlamak bir şeye yaramaz ki... Düşünmeyin bunları!"

"Ağlamak için yapmıyorum," dedi "fakat hatırlamamak kabil değil!"

O dakikada kendisini öpebilirdim ve galiba ses çıkarmazdı. Bir sarsıntı bunun önüne geçti, o köşesine büzüldü; ben taliime küstüm. Hayatımda en az sevdiğim şey teselli etmek, ıstıraba ortak olmaktır. Annesi ölen bir kızın bu gece yarası sokakta ne işi vardır? Ve ne diye beni bulmuştu? Daha fenası bu drama ister istemez katılmamdı; fakat ondan da fenası vardı. Kapıcının bu hiç tanımadığı misafirleri ne şekilde kabul edeceğini bilmiyordum. Daha iyisi genç kıza evin asıl sahibi olmadığımı izahtı; fakat mesafe son derece kısa idi. Anlatmama imkân yoktu.

Bereket versin kapıyı açık bulduk ve kimseye bir şey söylemeden içeriye girdik. İşte böylece senin evine o gece ölümümü 2531 taşımış oldum. Çünkü doğrusunu istersen o gece evine benimle beraber asıl giren kendi ölümümdü. Kader mi, tesadüf mü?

Ona derhal yatmak isteyip istemediğini sordum. "İsterseniz biraz oturabilirim..." cevabını verdi. Salonu beğenmişti. Kitapları karıştırıyor, müsveddelere bakıyordu. Birden plakları buldu. "O ne mükemmel!" dedi. Musikiyi sevip sevmediğini sordum. Çok sevdiğini söyledi.

"Kendiniz bilir misiniz?"

"Hayır, fakat iyi tanıdığım eserler var," dedi.

Mümkün mertebe kendisinden uzakta durmaya çalışıyordum. İçimde imkânsız bir istek vardı. Birimizden birimiz bu evin dışında olsak ne iyi olacaktı. Beni garip şekilde rahatsız ediyordu. Ondan nefret etmiyordum. Onu arzu da etmiyordum. Sadece, onunla meşguldüm. Beni birdenbire bir fikir gibi zaptetmişti. Konuşması, hüznü, başının düşünceli duruşu bir daha unutamayacakmışım gibi içime yerleşiyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2533

"Neyi dinlemek istersiniz?" dedim.

İlk önce cevap vermeden odada dolaştı. Sonra Beethoven'ın keman konçertosunu çok sevdiğini söyledi.

Ben diskleri aramaya başladım. "Acaba var mı yok mu?" Kendi kendime soruyordum. Nihayet bulamayınca "galiba birisi götürmüş olacak..." dedim. Fakat o, başını salladı ve bir gazetenin altından vişne çürüğü albümü çıkardı. Ben makineyi kurmaya hazırlandım. Fakat o, eliyle men etti. "Kalsın," dedi. "Bu akşam hiçbir şey dinlemek istemiyorum. Sade tecrübe için yaptım."

Hayretle yüzüne baktım. O da mahzun bir gülüşle bana bakıyordu. Nihayet bana, "Bu ev, sizin eviniz değil!" dedi. Hiddetten boğulacak gibiydim. Onu elindeki albümle beraber pencereden atmam işten bile değildi. "Nafile saklamayın; burası sizin eviniz değil! Hatta her zaman gelip gittiğiniz bir yer bile değil! Biz bu gece buraya ev sahibinin haberi olmadan geldik!"

"Size ne?" dedim. "Yatacak yeriniz yoktu. Sıcak bir yer buldunuz... Gerisini düşünmeyin."

"Evet ama tanımadığım insanın evinde yatmaya hakkım yok!..."

"Beni de tanımıyordunuz!..."

1563

Bana cevap vereceği yerde odanın içinde dolaşıyordu. Sonra konçertoyu çalmaya başladı. Büyük bir dikkatle dinliyordu. İkinci kısım biter bitmez makineyi devirdi, "Yeter!" dedi. Sonra birdenbire masanın üstünde Nuran'ın büyük fotoğrafını aldı. Evinde gerçekten muvaffak[?][4] bir şey varsa, bu fotoğraftı. İyice baktı:

1562

"Ne kadar güzel... Tanımak isterdim..." dedi. "Bu evin hanımı mı?"

4 Metinde köşeli parantezle gösterilen soru işaretleri, okunuşundan emin olmadığımız kelimeleri işaretler.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Hayır" dedim. "Daha olmadı, fakat olacak."

Tekrar fotoğrafa baktı. Başını salladı, bir şey söylemedi.

O zaman senin fotoğrafını bulup gösterdim.

"Bununla mı?" diye parmağıyla sordu.

Garip bir şekilde elleriyle konuşuyordu.

"Evet!" dedim, "sevişiyorlar..."

"Bu adamı ben de sevebilirim..." dedi.

O zaman sordum:

"Beni, beni sevemez misiniz?"

Yüzüme ilk defa görüyormuş gibi baktı.

"Siz de çok sevilirsiniz! Fakat içinizde insanı iten bir taraf var. Niçin kendinizi bu kadar kapadınız?"

Hiddetten nerdeyse çıldıracaktım.

Bir müddet sustuk. Sonra kendisine sordum.

"Mademki bu kadar fena insanım, benimle bu evde yalnız kalmaktan korkuyor musunuz?"

"Hayır... Niçin korkayım... Benim insanlara emniyetim vardır."

Gülerek, "Yapmayın," dedim. "İnsanlara o kadar emniyet edilmez, bütün fenalıklar onlardan gelmiyor mu?"

"Olsun," dedi. "Ben yine emniyet ederim. İnsana emniyet etmeden yaşamak imkânsızdır. Ben insansız, hele konuşmadan hiç yaşayamam!"

"Siz çok mu okudunuz?.."

"Hayır, tabii bir iki mektep bitirdim ama, çok okumuş sayılmam. Hem ben okuduklarımı söylemiyorum, düşündüklerimi söylüyorum..."

"O hâlde çok düşündünüz."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Evet çok düşündüm... Daha doğrusu düşünmek fırsatını buldum. Babam öldükten sonra annem birdenbire hastalandı. Hemen hemen bir buçuk sene bu yüzden evde onunla baş başa kaldım ve çok ama çok düşündüm."

"Neleri düşündünüz?..."

"Etrafımda geçen şeyleri... İnsanları. Bilmem buna düşünme 1561 denir mi? Dikkatlerimi birbirine bağlamaya çalıştım."

"Peki insan işleri hakkında şimdi fikriniz nedir?"

Yüzüme garip garip baktı:

"Bana böyle çocuk muamelesi etmezseniz söylerim," dedi.

Hayır benim metot onunla yürümüyordu.

"Ben size çocuk muamelesi etmiyorum" dedim.

"Ediyorsunuz..." dedi. "Ve arkasından gelecek şeyi de biliyorum."

"Ne kadar çok şey biliyorsunuz siz..."

Yüzüme tereddütsüz baktı.

"Dedim ya, yalnız yaşadım. O kadar çok vaktim vardı ki... Pek yalnız da değildim. Annem çok sevilen bir insandı. Küçük bir şehirde bir hasta odası nedir bilir misiniz? Bütün şehir aşağı yukarı oradan geçiyordu. Her şeyi olduğum yerden öğreniyor ve sonra üzerinde düşünüyordum. Dinlediğim bir vakayı hakikaten gözümün önünde geçiyormuş gibi kendi kendime tasavvur ediyordum. Ona bir başlangıç, bir son arıyor, hazırlayıcı tesadüflerini bulmaya çalışıyordum."

"Fena usul değil... Fakat sizin yaşınızda bir kız için..."

"Böyle şeylerde yaşın ehemmiyeti var mı bilmem!"

"Hep beraber mi kalırdınız?"

"Hep beraber... Kimse olmadı mı elimi eline alır, konuşurdu."

"Neden bahsederdi?"

"Gençliğinden, [illegible]an, ölen kardeş-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lerimden, fakat daha ziyade gençliğinden…"

"Demek dinlediğiniz şeyler üzerinde konuşmazdınız?"

1576

"Hayır… annem zaten çoğunu dinlemezdi. Çok tuhaf bir şey işitirse sadece gülerdi. Onları ben dinlerdim."

Ona divanın üstünde bir yatak hazırladım. Ben sobayı doldurdum. Sonra tekrar salona girdim. O hâlâ olduğu yerde idi.

"Size" dedim, "bir şey daha sormak istiyorum… İnsanoğlunun hakikaten iyi olduğuna inanıyor musunuz?"

"Bilmiyorum…" dedi. "Ben meseleleri böyle düşünmem ki!... Ben daha ziyade hülya kurar gibi düşünürüm."

"Hayatı seviyor musunuz?"

"Şimdiye kadar seyrettim, hiç bıkmadım."

"Niçin seyrettim diyorsunuz… Kendiniz yaşamadınız mı? Başınızdan bu kadar şey geçti."

"Doğru… ama onlar bana geldiler. Ben onlara gitmedim. Bir de isteyip yaşamak var."

"Bu akşam bu evde kalmanız sizin isteğiniz ile oldu…"

"Evet", dedi, "fakat sizin anladığınız gibi değil!"

Sonra bana lüzumundan yaklaşmış olduğunu hissederek ürktü. Gözlerinde garip bir korku vardı. Kendimizden, çok manasız, yahut felaketli bir şey yapacağımız zaman içimizi saran o korkulardan.

"Ben yatacağım artık," divanın bir köşesine büzüldü, "siz de gidin, yatın!" dedi.

1560 Ben, hâlâ tereddüt ediyordum. "Evet, gidin, Allah rahatlık versin!" dedi.

Salondan çıktım. Dışarda onun yerinden kalkmasını, kapıyı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

arkamdan kilitlemesini bekledim. Fakat hiçbir şey yapmadı. Beni yendiğini biliyordu. Senin odana girdim. Işığı yakmadan soyundum ve yattım.

Gözlerimin önünde hep o kendinden korkan yüzü vardı. Ve nedense bu güzel yüzde bu korku bana insanlığın asıl talii gibi görünüyordu. O zamana kadar insan oğlunu, adi, zalim, bazı pratik işlere kabiliyeti olmasına rağmen son derece budala bulmuştum. İlk defa bu gece onun kendi içinde biçare bir talii olduğunu düşünüyordum. Ona acıyordum.

İhsan'a benzediğim için pek mahcubum. Fakat ne yapayım? Biz bir yığın işle meşgulüz Mümtaz. Fakat insanla asla! Aydaki maymunlar *masturbation* yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? Belki onu bile düşündük, Merih'te şeftalilerin –varsa eğer– lezzeti hakkında fikir edinmeye çalıştık; fakat insan ne hâlde? Buna yanaşmadık. İnsan taliinin kötü tarafı –müsaade et, bir kere de ben bunlardan bahsedeyim!– herkesin kendini zaruri olarak kâinatın merkezi bilmesinde, kendinden başkasını bir inşa malzemesi gibi görmesinde olsa gerek. Onun için en büyük ve iyi niyetlerin sahipleri bile hayatı yaparken insanı yıkmaktan korkmuyorlar. Fakat dahası var! Her şeyimiz insanla. Varlığımızı yalnız onun üzerinde deneyebiliyor, onunla kendimizi idrak ediyor, onda kendimizi tadıyor, onunla genişliyoruz. Bütün ihtiraslarımız, zaferlerimiz, açlıklarımız, kinlerimiz...

[Suat, uykusunda uzun ve çok sıkıntılı bir rüya görür. Bir mahkemeye çıkarılmış ama suçunun ne olduğu söylenmemiştir. Aşağıda, farklı yazılışları da olan bu rüya anlatılmaktadır.]

1359 Fakat sonuna doğru rüyam garip bir şekilde değişti. Evvela aydınlık manzara soldu, renkler sanki oldukları yerde çürüyüp karardılar, berrak sular siyah çamur rengini aldı, kendim de beraber her şeyin kanatlandığı dünya birdenbire ağır bulutlarla örtülmüş gibi kapandı. Etrafımda bir kalabalığın peydahlandığını duydum. Beni bilmediğim bir yere doğru, tanıdığım eller itiyorlardı. İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra nasıl olduğunu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. İçimde garip bir korku vardı. O zamana kadar hiç tanımadığım şekilde korkuyor, fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde, içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Fakat bunu sana nasıl anlatayım? Hiçbir şey bu kadar müthiş olamaz, ölümün vadettiği yeni hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir etrafıma yalvarıyor "Beni bırakın... Ne olursunuz, beni bırakın!" diyordum. Fakat sesimi işitmediklerini, işitseler bile bırakmayacaklarını, her şeyin, her çırpınışın beyhude olduğunu biliyordum. Hakikaten beni itiyorlar mıydı? Ve hakikatte etrafımda böyle bir kalabalık var mıydı? Benim için ne düşünüyorlardı? Neden burada ve hiçbirinin yüzünü görmediğim bu insanların elleri arasında idim? Hiçbir suale cevap veremiyor, sadece düşe kalka sanki içimdeki korkunun arasından, onun tahammülsüz derinliklerine doğru yürüyordum; ve sanki ben ilerledikçe etrafımdaki karanlık artıyordu. Sonunda beni bir odadan içeri soktular! Etrafımda hiç kimse kalmamıştı. Ne de deminki karanlık! Fakat buradaki aydınlık büsbütün başka bir aydınlıktı. Bu çok zalim, acı, imkânsız derecede zalim ve acı bir düşünceye benzeyen bir aydınlıktı. Sanki bir zihin hiç beklemediği anda çok korkunç şeye uyanmıştı. O zaman buranın bir mahkeme olduğunu ve beni burada muhakeme edeceklerini birdenbire anladım.[5] Bu

5 Tanpınar'ın evrakı içinde "Mahkeme" başlığını taşıyan daktilo edilmiş bir metin vardır. Daha önce hikâye olarak yayımladığım bu metni (*Tanpınar Zamanı/Yeni Bakışlar,* Kapı Yayınları, Nisan 2012), arşivde ortaya çıkan yeni belgelerden de anlaşıldığına göre Suat'ın Mektubu içinde, onun gördüğü bir rüya olarak düşünmek gerekir. "Mahkeme" başlığıyla daktilo edilen ve müstakil bir nitelik de gösteren metin aşağıda verilmiştir. Tanpınar, bu rüyayı birkaç şekilde yazmıştır. Tekrarlara düşmemek ve akışı bozmamak için bunlar (1360, 2532) kitabın sadece ikinci ve üçüncü bölümünde yer almıştır.

1011 MAHKEME Çok aydınlık çimenlerde dolaşıyordum. İmkânsız derecede şeffaf suların üstünden, diplerindeki balıkları seyrede ede yürüyordum. Her taraf aydınlıktı; nereden geldiği bilinmeyen bir aydınlık... denebilir ki eşya, kendim, her şey bu aydınlığın kendisi olmuştuk; ve ben bu aydınlığın içinde, onun kanatlarıyla; her türlü ağırlıktan uzak, son derecede yumuşak bir rahmaniyette uçuyordum. Sonra birdenbire ışık değişti. Evvela kurşun rengi bir bulut her şeyi örttü. Eşyayı olduğundan fazla kendisi yapan bir gölge, bir çeşit yarı aydınlık etrafımı aldı. Bazı bulutlu havalarda denizin bu

çiğ, kendi boşluğundan başka hiçbir şeyi aydınlatmayan ışıkta,

rengi bağladığını herkes görmüştür. Sanki kurşundan yapılmış bir dünyaya göçmüştüm. Her şeyde haşin, insanla münasebetini kesmiş, tecrübelerimizin hiçbirine sığmayan, adeta insana düşman donuk bir parıltı vardı. Sanki başka bir güneşin nizamına girmiştik. Bu, son derecede zalim, hiç görülmemiş, âdetâ zehir gibi bir parıltı idi; ve eşya, onun altında, yahut onu taşıdığı için, yavaş yavaş oldukları yerde değişiyor, çürüyor, ölüyordu. Deminki berrak sular birdenbire eritilmiş maden seli oldu; çimenler paslı teneke kırpıntıları gibi kurudu; ağaçlar kendiliğinden bir kül yığını hâline girdi. Ve bütün bunlar olurken yavaş yavaş maddenin kesafeti de başladı. Deminki hafiflikten hiçbir eser kalmadı. Her şey sanki kendiliğinden yavaş yavaş aşağıya, yere doğru çöküyordu. Sonra bu ışık da kayboldu. Etrafımı zifiri bir karanlık aldı; ve ben bu karanlığın içinde düşe kalka yürümeğe başladım. Fakat hakikaten yürüyor muydum? Yoksa benim gibi bu karanlığın mahpusu bir kalabalık tarafından bilmediğim bir yere doğru itiliyor muydum? Bununla beraber hiç kimseyi görmüyordum. Fakat, yüzlerce, yüz binlerce olduğumuzu hissediyordum. Etrafımdaki sessizlik bana bunu duyuruyordu. Çünkü bu sessizlik dolu bir sessizlikti. Bu, susuşun, beklemenin sessizliğiydi. Karanlık bir gecede, bir denizde, sadece can telâşiyle yüzen yüz binlerce insan... Hayır bu da değil. Başka bir şey: Varlık sükût olmuştu.

İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. O zamana kadar hiç duymadığım şekilde korkuyor; fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde, içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Hiçbir tanıdığım insan, her gün arasında yaşadığım şeylerin hiçbiri, ne kendi vücudum, ne düşüncelerim bu korku kadar bana âşinâ olamazdı. Bununla beraber yine de onu ilk defa duyuyordum. Dişlerim zangır zangır birbirine çarpıyordu; fakat, en korkuncu bütün vücudumdaki kesilme idi. Sanki ayaklarımın altında her şey uçmuştu. Beyhude uğraşıyordum; dünyada anlatılamayacak bir şey varsa bu acayip korkunun kendisi, daha doğrusu onu kendimde bulduğum andaki halim idi. Hiçbir şey bu kadar müthiş olamazdı. Ölümün vadettiği hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir etrafıma bakıyor, içimden sağa sola sessizce yalvarıyor: "Beni bırakın... beni bırakın!." diyordum. Fakat, sesimin çıkmayacağını, çıksa bile işitmeyeceklerini, bu kalabalıktan, bu kaderden, bu yoldan kurtulamayacağımı, hiçbirimizin kurtulamayacağımızı, her şeyin, her çırpınışın beyhude olduğunu biliyordum. Nereye gidi 1012 yorduk? Hangi kuvvet bizi itiyordu? Hiç olmazsa büyük bir rüzgâr olsaydı. Bir şimşek parlasaydı. Bir şeyler yıkılsaydı. Varlık kendisini bir yerden gösterseydi. Fakat hayır, sadece gidiyorduk. Sadece yürüyordum. Düşe kalka, sanki içimdeki korkunun arasında, onun tahammül edilmez derinliklerinde yürüyordum. Nerelerden geçtik, hangi vadileri dolaştık, bilmiyorum. Yalnız bir ara yolun daraldığını hissettim. Artık açık havada değildim. Hep aynı sessizliğin ve karanlığın içinde olmakla beraber kapalı bir yere girdiğimizi farkettim. Görmediğim basık bir tavanın beni ezdiğini, acayip ve abes bir mimarinin yolumuza istikamet vermeğe başladığını sezdim. Sonra yavaş yavaş sızan aydınlıkta, iç içe koridorlar, dehlizler görünmeye başladı. Fakat hakikaten bunlar koridor ve dehliz miydi? Hakikaten bir mimarinin içinde miydik?

odanın ortasında yürüdüm. Mümtaz, bir yerden gelmeyen aydınlık kadar korkunç bir şey olur mu? Fakat daha korkuncu vardı. Oda boştu. Sade dipte at nalı bir masanın etrafında, on iki boş sandalye, büyük, değişmez kahir hakikatler gibi bekliyordu.

1366 Çarçabuk giyindim ve dışarıya fırladım. Salonun kapısı ardına kadar açıktı. Belli ki genç kız gitmişti. Pencerenin yanındaki küçük masada gramofon, üstündeki diskle, bulanık sabah ışığında, deminki feyzinden habersiz adeta esniyordu. Diski elime aldım ve sanki her şeyi bana öğretebilecek bir tılsım imiş gibi siyah donuk jelatin parıltılarıyla, biraz evvel döndüğüm dünyayı hatırlatan siyah güneş çemberine baktım. Sonra odanın öbür köşesine döndüm. Divanın üstünde gece kendisi için yaptığım örtü ve yastığı, battaniyeleri katlamış, koltuklardan birinin üstüne koymuştu.

İçimde garip bir boşluk vardı. Uyumadan evvel sadece bir *mythomane* olduğunu söylediğim bu genç kız, birdenbire hayatım için her şeyin üstünde bir ehemmiyet kazanmıştı. Bununla beraber

> Yoksa sert bir maddenin içinden mi yolumuzu açıyorduk? Hiç kimseyi görmemekle beraber biliyordum ki etrafımda hep aynı kalabalık vardı. Sonra nasıl oldu bilmiyorum, kendimi, en önde ve yapyalnız buldum. Korkunç şekilde, tahammül edilmez şekilde yalnızdım. Nihayet beni geniş ve aydınlık bir salona soktular. İmkânsız derecede zalim, çiy, her türlü ümidin düşmanı bir aydınlıkta kendimi tek başıma ayakta buldum. Kendi başına, hiçbir kontrolsüz, insandan gelen her şeyi inkâr ederek işleyen bir zihnin birdenbire bulduğu korkunç bir hakikate benziyen bir aydınlıktı bu... İnsan yalnızlığının ta kendisi bir aydınlık. O zaman, etrafıma bakındım; ve bir mahkeme salonunda bulunduğumu anladım. Karşımda boş on iki sandalye dizilmişti; tam ortada hâkimin kürsüsü vardı. Hiçbir şey bu keşif kadar beni sevindiremezdi. Nasıl olsa gelecekler, diyordum. Beni öldürseler bile yalnız kalmıyacaktım. Fakat kimse gelmedi. Sandalyeler boş kaldı ve ben bu boş sandalyeler karşısında, ne olduğunu bilmediğim suallere cevap vermiye başladım. Durmadan konuşuyor, zangır zangır titreye titreye, durmadan konuşuyor, ne olduğunu bilmediğim ithamları reddediyor, kendimi müdafaa ediyor, yapmadığım suçları itiraf ediyor, yalvarıyor, ağlıyor ve konuşuyordum; sesimin aksini, bir tek hıçkırığımı işitmeden konuşuyordum. Sonuna doğru her şeyin nafile olduğunu, bu yalnızlığı hiçbir suretle yumuşatamayacağımı, hiçbir hakikati anlatamayacağımı anladım. Fakat, yine konuşuyor, durmadan yine yalvarıyordum. Nihayet mahkemenin bittiğini, hükmün verildiğini hissetim. Önümde bir kapı açıldı ve ben boşluğa çıktım.

onu aramağa, peşinden gitmeğe de bir türlü karar veremiyordum. Şüphesiz Boğaz iskelelerinde onu bulmam mümkündü. Fakat neye yarardı? Onda her şey, benim içimde, beni reddediyordu. Gençliği, safiyeti, kendi uydurduklarıyla hayatını süsleyiş tarzı, her şey benimkinden çok ayrı bir âlemden geliyordu. Onunla aramda hiçbir alaka ve münasebet yoktu. Bununla beraber işte, kalın bir sis tabakasından kopan bir gemi gibi birdenbire hayatıma gelmiş ve çarpmıştı. Artık hayatımda idi. Şu anda bir vapurda veya Boğaz iskelesinde bulunuşu, onu bir daha görmek imkânım olmayışı hiçbir şey ifade etmezdi. O hayatımda idi. Ve garip, çok zalim bir ışık gibi hayatımın ortasında parlayacaktı; ve ben ister istemez bütün hayatımı onun arasından görecektim. Evet, daha yaşamadığını iddia eden bu çocuk, bundan böyle hayatımın içinde idi.

Sade bu mevcudiyet bana, üzerimden hayatın geçtiğini, bütün ağırlığıyla, o karışık makinesiyle beni ezip geçtiğini her an hatırlatıyordu. Belki de bu benim onu çiğneyip geçmememden, zaaflarına hürmet etmemden olmuştu. Fakat böyle olması da yine onun kuvvetinden geliyordu. Arada bir başkalık vardı. İnansa idim, her şey düzelebilirdi. Belki bu kıyasın kendisi de ortadan kalkardı. **1274** Yanı başınızda her şeyinizi söyleyecek, bütün kirinizi ve çamurunuzu sade bir ilticanızla temizleyecek bir varlığın bulunması kadar büyük bir kuvvet var mıdır? Fakat ben inanmıyordum. İnanmadığım için hayatımın yükünü olduğu gibi sırtımda taşıyacaktım. Kaldı ki bu sabah saatinde onu vehmettiğim gibi değil, olduğu gibi görüyordum. Bir yığın inkârın getirdiği üstünlüğü birdenbire kaybetmiştim.

1302 Evet iki şeyi, iki masalı yıktık. Allah'ı ortadan kaldırdık. Kadını kendi hakikati içinde görmeğe başladık. Fakat hakikaten cins meselesi bu mudur? Hayır, doğrusunu istersen kendi septik, imkânsız hürriyetler isteyen, büyük ve güzeli inkâra hazır kafamıza göre yeni bir kadın yaptık.

İncil "ara, bulursun!" diyor. Fakat unutma ki ancak aradığını bulursun. Biz de aradığımız kadını bulduk! Mamafih düne kadar ben bundan pişman değildim.

Fakat bu kadar uzun istitrat yeter. Nuran'a karşı olan dostluğum, o acayip, mahiyetini benim de bilmediğim iptila dahi bir kadın arayıcısı olmaktan beni kurtaramamıştı. Ten hazlarının her nev'ini tattım. En adilerinden en çok lezzet aldım. Yalan söyledim; hile yaptım; riyanın içinde yüzdüm ve eğlendim. İçimde büyük bir açlık olmasına rağmen eğlendim. Bu açlık sanırım ki en çılgın anlarımda bile şuurumu kaybetmememden geliyordu. Her türlü neşe ve haz güneş adına bir kaside olabilir; fakat hayatın kendisini sevmek, nefse bir selamet payı ayırmak şartıyla. Ben ne hayatı seviyor ne de kendim için hiçbir selamet yolu tanıyordum. Onun düşmanıydım. Onu ıstırabın kaynağı addediyordum. Belki de bu tam ve kati bir mükemmeliyetin yaşayan mahlûk için kabil olmadığını bilmemden geliyordu. Ta on beş yaşımdan beri hep mutlağın peşinde koştum ve her tarafta yamalı hırkadan, delik deşik olmuş seccadeden, kırık şemsiyeden, kiremitsiz tavandan başka bir şey bulmadım. Saadet, her türlü tatmin ancak pazarlıkla kabil oluyordu.

1598 Düşüncelerimiz hayatımıza o kadar sıkı bağlı ki... Tezat içinde yaşayan tezatlarla düşünür. Evet o gün akşama kadar senin divanın bir köşesinde tam onun ayaklarını uzattığı yerde oturdum ve Allah'ı aradım. Ona ne kadar muhtaçtım!... Beni buraya hayatımın tezadı getirmişti. Bir taraftan küçük zevklerinin adamı olacaksın, öbür taraftan güzeli ve büyüğü seveceksin! Bu kabil değildir! Er geç makine bir yerde durur! Onun için asrımızı değiştirmek isteyenler, aileden, şundan, bundan evvel güzele vuruyorlar, onu yıkmaya çalışıyorlar. Onlar makinenin nasıl bir bütün olduğunu biliyorlar. "Yeni insan mı arıyorsun? Eskiden hiçbir şey bırakma!" diyorlar. Fikir doğru, fakat tatbiki kabil değil. Çünkü makine sadece bir bütün değil, zaruri ve mantıki de... Hepsi birbirini doğuruyor. Bütün kapılar aynı noktaya çıkıyor.

1575 Bununla beraber o akşam sokağa çıktım. Bir yerde bir şeyler içtim. Sonra vapur iskelesine gittim. Karımla ayrılmak için dava açmıştım; şimdi gidip barışacaktım. O zaman düşüncem tekrar

genç kıza döndü. Niyetim o geceyi bir otelde geçirmekti. Fakat genç kızın düşüncesi beni sizin eve doğru çekti. Orada divanın üstünde o geceyi ve ertesi geceyi geçirdim...

Şimdi nispeten sakinim. Anahtar vazifesini yaptı. Üç gün kendime mühlet vermiştim. Bu akşam oturdum, sana bu mektubu yazıyorum. Eski makine beni yıktı. Teşebbüse tekrar girenler sisteme eskinin hiçbir artığını almasınlar!

1569 Acaba irademizden müstakil bir kader var mı, dersin Mümtaz? Yoksa ölümümüzün sırrını, beraberimizde taşıyarak mı doğuyoruz? O zaman anneleri teselli etmek kabil olmayacak gibi geliyor. Çocuğuyla beraber onun öleceğini şeyi de beraber doğuran bir anne... Şurası muhakkak ki, anahtarı bulmasam, o genç kıza rast gelmesem, hatta şu dakikada şu evden kaçabilsem bütün bunlar olmazdı. Fakat işte kaçamıyorum...

Mektubumun sonuna geliyorum. Yarın öbürü gün eve döndüğün zaman ipte sallanan bir adamla karşılaşacaksın! Belki Nuran beraberinde olacak! Sizi hakkımdaki düşüncelerinizde tamamıyla serbest bırakıyorum. İster bana acıyın ister deli deyin!...

Fakat daha iyisi var, beni anlamaya çalışınız. Bunu galiba İhsan yapacak. Fakat kim bilir ne kadar tatsız şekilde...

Yazık ki insanın ufku insan... Hâlbuki sadece Allah olmalıydı. Her ne ise... Ben şimdi ayda veya herhangi bir yıldızda aziz dünyanızın felaketlerini seyre gidiyorum. Yahut da değişmenin çemberinde gülüncün yeni perdesini hazırlatacağım! Hakikat şu ki makaraya bir kere takılmamak lazımdı.

Hoşça kalın.

SUAT'IN MEKTUBU
(Orijinal Metin ve Tıpkıbasım)

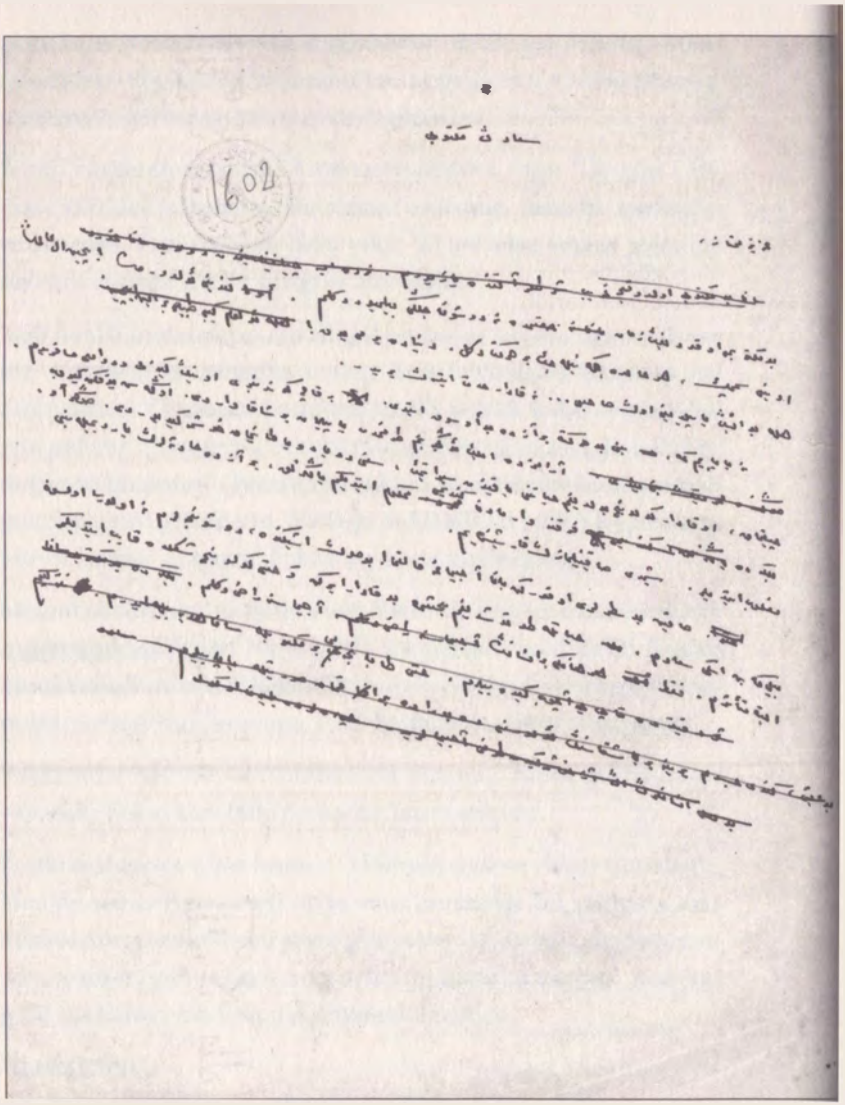

[1602]

Aziz Mümtaz,

~~Sana bu mektubu oldukça garip şartlar altında yazıyorum. Nerede ise çılgınlığımdan dolayı sana özür~~

Bu mektubumu okuduğun zaman ~~bana ne~~ hakkımda ne düşüneceğini bilmiyor değilim. ~~Evime~~ Kendini öldürmek için el âlemin evini seçmek, herhalde beğenilecek bir hareket değil. Dünyada yer mi yok! ~~Hele ölüm gibi tabii bir iş için.~~ Hele bu işin yapıldığı evin sahibi… Ne kadar hiddet etsen yeridir.

Ne yapayım ki, beni bu harekete biraz da bu ev sevk etti. Birkaç günden beri evinin gizli ve devamlı misafiriydim. ~~Sonunda mahremiyetin beni yendi.~~ Aramızda ilk önce benim tarafımdan yapılan bir şaka vardı. Evine sen yokken girip çıkmak, o kadar gülünç bulduğum hayatını yakından seyretmek, seni doya doya tanımak hoşuma gidiyordu. Sonra ev, belki de ~~yalnızlık, kendimi~~ farkına varmadan kendimi ~~mahrû~~ mahkûm ettiğim yalnızlık, biraz da hadiselerin yardımıyla beni mağlup ettiler. Şimdi sakınılmazın karşısındayım.

~~İtira~~ Sakın bu satırları okurken bana acımağa kalkma! Bu son eşiğinde, düşüncelerim ne olursa olsun bil ki ben eski Suat'ım. Hayatla tutuştuğum bahsimde bu kadar erken ve hatta gülünç şekilde kaybettiğime elbette müteessirim. ~~Fakat herhangi bir insanın acımasına razı değilim~~ acımasına razı değilim. ~~Belki de bu mektubu s~~

~~Şu dakikada kapıyı açıp gidebilirim. Hatta tabancamı bir mektupla sana hediye bile ederim. Nitekim bu işi, kendi cesedim yerine bir başkasının ölüsünü de burada bırakmak suretiyle yapabilirim. Sade~~

~~Bu İnsanların en az hoşuma giden tarafı acımalarıdır. Çehrelerde beliren o gül~~

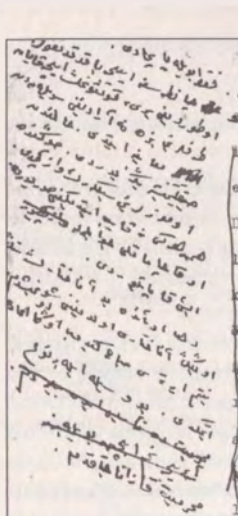

1559 112

...çıkmak zevkini hiç bir zaman ~~vaz~~ geçemedim . Onun için anahtarı iade edeceğim yerde herkesle beraber etrafı araştırmağı tercih ettim . Hem arıyor, hem de anahtarı verip vermemeği düşünüyordum Dünyada kader denen bir şey varsa o da benim bu bir kaç saniyelik tereddüdümdür . Çünkü ondan sonrası bir riyaziye muadelesi kendiliğinden olan biten şeyler, ilk adımın bir ötekini ve daha ötekini doğurmasıdır .

Nuran gibi anahtarını bulamadı ve biz oldukça canı sıkılan Nuran'ı Yaşar'la beraber evine kadar götürünüz . Niyetim ertesi sabah anahtarını Nuran'a göndermek, bu vesile ile onu sabahleyin evinde görmekti . ~~Bu da benim için bir yığın küçük, memnun edici şeylerle dolu bir ziyarat olacaktı~~ . Fakat ertesi sabah ~~bu anahtarın~~ her nedense ~~senin evinin anahtarı olabileceğini düşündüm ve gece karar verdiğim gibi nemen eve gidip iade etmektense~~ fikrimin doğru olup olmadığını tahkike karar verdim . Bir

Görüyorsun ya Mümtaz , felâket , yahut her hangi bir nadis nasıl adım adım hazırlanıyor ; ihtiyarîden ~~e~~sıkınılmaza doğru sadım adım ve çok mantıki, ~~sade~~ mantık bir yörüyüş . Başta yüzde yüz hürsün ; İkinci adımda bu hürriyet azalıyor, üçüncü, dördüncü adımda biraz daha... sonra biraz daha azalıyor, ve nihayet tek bir yol kalıyor, iradenin şiddetli bir aksülameliyle dönersen de ne alâ... fakat unutmaki bir kere buraya geldin mi herşey ~~bu~~ yolda dolu dizgin yörümen içindir artık. Bütün yardımlar, etrafın her kımıldanışı ~~sizi~~ oraya doğru iter , Herşey ~~bir faktör psikolojik~~ malini alır . O sabah ben üçüncü adımı attım . Yani senin evini öğrenmeğe teşebbüs ettim . Bunun ne kadar kolay olacağını biliyordum . Bir gün evvel Nuran sana verdiği sözü tuta-

[1559]

9

112

~~görmek zevkini hiçbir zaman vazgeçemedim. Onun için anahtarı iade edeceğim yerde herkesle beraber etrafı araştırmağı tercih ettim. Hem arıyor, hem de anahtarı verip vermemeği düşünüyordum. Dünyada kader denen bir şey varsa o da benim bu birkaç saniyelik tereddüdümdür. Çünkü ondan sonrası bir riyaziye muadelesi kendiliğinden olan biten şeyler, ilk adımın bir ötekini ve daha ötekini doğurmasıdır.~~

~~Nuran gibi anahtarını bulamadı ve biz oldukça canı sıkılan Nuran'ı Yaşar'la beraber evine kadar götürünüz. Niyetim ertesi sabah anahtarını Nuran'a götürmek, bu vesile ile onu sabahleyin evinde görmekti. Bu da benim için bir yığın küçük, memnun edici şeylerle dolu bir ziyaret olacaktı.~~

Hatta doğrudan doğruya bir anahtar kaybettiğini söylese idi, bulduğumu ona verirdim. Fakat böyle yapmadı. Çantasına iyice baktıktan sonra oturduğu yeri, koltuğun içe kayan taraflarını bize ne aradığını söylemeden muayene etti. Hâlinden sıkılmışa benziyordu. Sonunda omuzlarını silkerek vazgeçti. Hemen herkes ne kaybettiğini soruyordu. O kaçamaklı cevaplarla ~~vazgeçiyor~~ işi kapatıyordu.

Daha o anda bu anahtarın senin evinin anahtarı olduğunu düşünmüştüm. Niyetim ertesi sabah gidip ona iade etmekti. Bu vesile ile bir nevi ~~mahremiyet de tesis edebilirdim. Ayrıca benim için böyle bir~~ mahremiyet kazanacaktım.

Fakat ertesi sabah ~~bu anahtarın senin evinin anahtarı olabileceğini düşündüm ve gece karar verdiğim gibi hemen eve gidip iade etmektense~~ her nedense fikrimin doğru olup olmadığını tahkike karar verdim.

Görüyorsun ya Mümtaz, bir felaket yahut herhangi bir hadise nasıl adım adım hazırlanıyor; İnsan ihtiyarîden sakınılmaza doğru adım adım ve çok mantıki ~~sade mantık~~ bir yürüyüşle ~~ve kendini daima hür sayarak gidiyor~~ gidiyor. Başta yüzde yüz hürsün; ikinci adımda bu hürriyet bir parça azalıyor, üçüncü, dördüncü adımda biraz daha… sonra biraz daha azalıyor, ve nihayet ister istemez yürüyeceğin tek bir yol kalıyor, iradenin şiddetli bir aksülameliyle dönersen ne âlâ… ~~o zaman o yolu ütün ömrünce sıyır [?]~~ fakat unutma ki bir kere buraya geldin mi her şey ~~bu yolda~~ neticeye doğru dolu dizgin yürümen içindir artık. Bütün yardımlar, etrafın her kımıldanışı ~~sizi~~ seni oraya doğru iter. ~~Olur~~ O zaman her şey ~~bir faktör psikolojik bir faktör hâlini alır~~ bir ruhî âmil hâline gelir. O sabah ben üçüncü adımı attım. Yani senin evini öğrenmeğe teşebbüs ettim. Bunun ne kadar kolay olacağını biliyordum. Bir gün evvel Nuran sana verdiği sözü tuta-

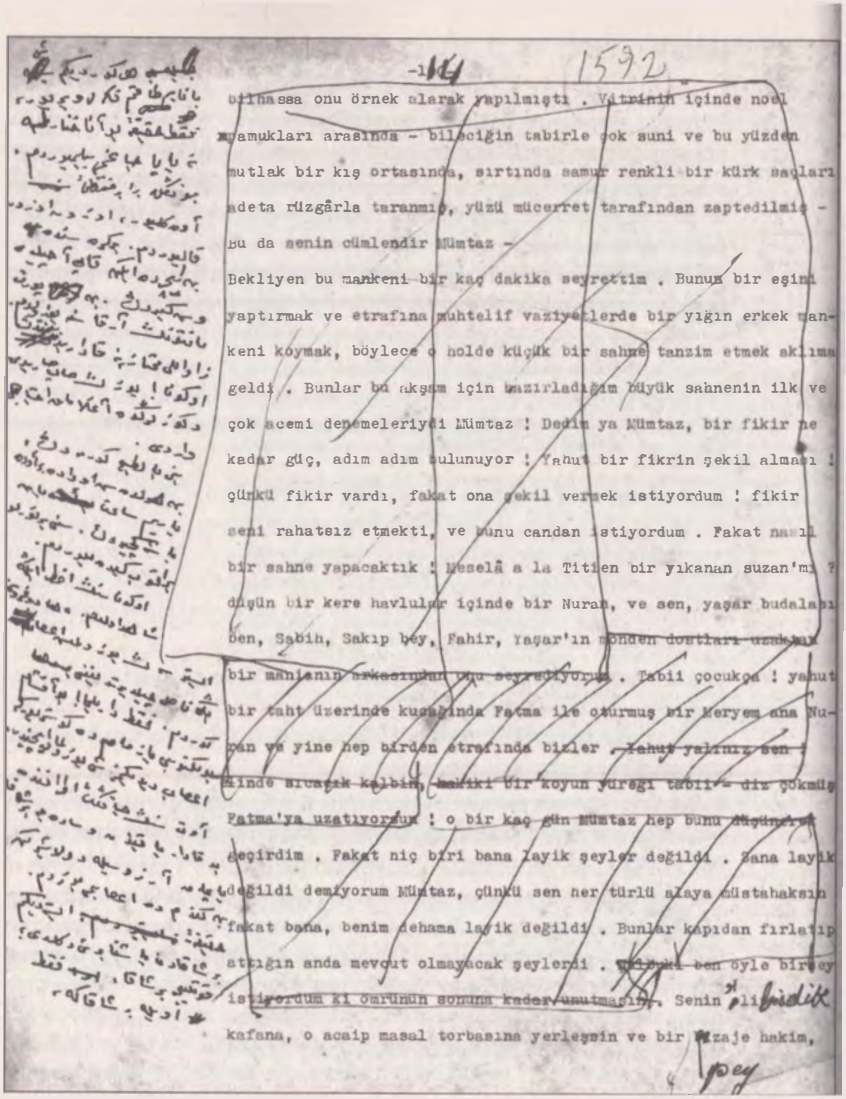

-14- 1592

bilmassa onu örnek alarak yapılmıştı . Vitrinin içinde noel mumukları arasında - bilirciğin tabirle çok suni ve bu yüzden mutlak bir kış ortasında, sırtında samur renkli bir kürk saçları adeta rüzgârla taranmış, yüzü müceret tarafından zaptedilmiş - bu da senin cümlendir Mümtaz -

Bekliyen bu mankeni bir kaç dakika seyrettim . Bunun bir eşini yaptırmak ve etrafına muhtelif vaziyetlerde bir yığın erkek mankeni koymak, böylece o holde küçük bir sahne tanzim etmek aklıma geldi . Bunlar bu akşam için hazırladığım büyük sahnenin ilk ve çok acemi denemeleriydi Mümtaz ! Dedim ya Mümtaz, bir fikir ne kadar güç, adım adım bulunuyor ! Yahut bir fikrin şekil alması ! çünkü fikir vardı, fakat ona şekil vermek istiyordum ! fikir seni rahatsız etmekti, ve bunu candan istiyordum . Fakat nasıl bir sahne yapacaktık ! Meselâ a la Titien bir yıkanan suzan'mi ? düşün bir kere havlular içinde bir Nuran, ve sen, yaşar budalası ben, Sabih, Sakıp bey, Fahir, Yaşar'ın gönden dostları uzaktan bir manianın arkasından onu seyrediyoruz . Tabii çocukça ! yahut bir taht üzerinde kucağında Fatma ile oturmuş bir Keryem ana Nuran ve yine hep birden etrafında biz ler , yahut yalnız sen ! elinde kırmızı kalbin, mahkûm bir koyun yüreği tabii - diz çökmüş Fatma'ya uzatıyorsun : o bir kaç gün Mümtaz hep bunu düşündüm değerdim . Fakat hiç biri bana layik şeyler değildi . Sana layik değildi demiyorum Mümtaz, çünkü sen her türlü alaya müstahaksın fakat bana, benim dehama layik değildi . Bunlar kapıdan fırlatıp attığın anda mevcut olmayacak şeylerdi . Halbuki ben öyle birşey istiyordum ki ömrünün sonuna kadar unutmasın . Senin [illegible] kafana, o acaip masal torbasına yerleşsin ve bir mezaje hakim,

[1592]

111

bilhassa onu örnek alarak yapılmıştı. Vitrinin içinde noel pamukları arasında =bileceğin tabirle çok suni ve bu yüzden mutlak bir kış ortasında, sırtında samur renkli bir kürk saçları adeta rüzgârla taranmış, yüzü mücerret tarafından zaptedilmiş - bu da senin cümlendir Mümtaz.—

Bekliyen bu mankeni birkaç dakika seyrettim. Bunun bir eşini yaptırmak ve etrafına muhtelif vaziyetlerde bir yığın erkek mankeni koymak, böylece o holde küçük bir sahne tanzim etmek aklıma geldi. Bunlar bu akşam için hazırladığım büyük sahnenin ilk ve çok acemi denemeleriydi Mümtaz! Dedim ya Mümtaz, bir fikir ne kadar güç, adım adım bulunuyor! Yahut bir fikrin şekil alması! Çünkü fikir vardı, fakat ona şekil vermek istiyordum! fikir seni rahatsız etmekti, ve bunu candan istiyordum. Fakat nasıl bir sahne yapacaktık! Mesela a la Titien bir yıkanan suzan'ın? düşün bir kere havlular içinde bir Nuran, ve sen, yaşar budalası, ben, Sabih, Sakıp Bey, Fahir, Yaşar'ın monden dostları uzaktan bir maniann arkasından onu seyrediyoruz. Tabii çocukça! Yahut bir taht üzerinde kucağında Fatma ile oturmuş bir Meryem ana Nuran ve yine hep birden etrafında bizler. Yahut yalnız sen! Elinde sıcacık kalbin, -hakiki bir koyun yüreği tabii- diz çökmüş Fatma'ya uzatıyorsun! o birkaç gün Mümtaz hep bunu düşünerek geçirdim. Fakat hiçbiri bana layık şeyler değildi. Sana layık değildi demiyorum Mümtaz, çünkü sen her türlü alaya müstahaksın! fakat bana, benim dehama layık değildi. Bunlar kapıdan fırlatıp attığım anda mevcut olmayacak şeylerdi. Hâlbuki ben öyle bir şey istiyordum ki ömrünün sonuna kadar unutmasın.

Böylece Her gördüğüm ~~şeyle~~ şey bana birtakım fikirler veriyor, fakat hakikaten bu anahtarla ne yapacağımı bilmiyordum. Bununla beraber muntazaman eve geliyor, uzun uzun kalıyordum. Bir keresinde ben içerde iken kapı açıldı ve sen girdin. Ben portmantonun arkasına büzüldüm. Zavallı Mümtaz, ne kadar bedbahttın o gün! Yüzün sapsarıydı ve gözlerinde ağlamak ihtiyacı vardı.

Beni bittabi görmedin. Ben holde sen odada bir evde yarım saat ~~ilk~~ baş başa geçirdik. Seni bir türlü bırakıp gidemiyordum.

O gün senin ıztırabına şahit oldum. Daha doğrusunu istersen bozulmuş asabımnını nasıl çıldırttığını ~~bir daha~~ gördüm. Fakat darılma! Bu akşam bu mektubu yazmam da gösteriyor ki asap dediğimiz şey bozulmak içindir. Evet senin hayatının etrafında bu kadar yakından ve sadece bir şaka yapmak arzusuyla dolaşırken ben kendim de asabımı bozdum. Hakikaten ~~ne istiyordum~~ istediğim bir şakadan başka bir şey değildi; kuvvetlice bir şaka. Fakat öyle bir şaka ki, senin o libidik kafana, o acaip masal torbasına yerleşsin ve bir peyzaja hakim,

1600

...ine sapmış bir harabe gibi oradan bütün ömrünü idare etsin ! ...niçin sana bunadar düşmanım Mümtaz? Fakat bunu anlatmak için daha vaktimiz var, şimdi ben fikrin doğuşunu anlatmak istiyorum. Ah bu tesadüflerde beni görseydin Mümtaz, kendime lâyik hiç bir şey bulamıyor ve üzülüyordum . Fakat boş ta durmuyordum . Evinin etrafında dolaşıyor, kâh seni takip ediyor, kâh Nuran'ın karşısına - tabii çok uzaktan bir ummacı gibi çıkıyor, onu korkutuyor, buluşmalarınızı imkânsız yapıyordum . Dalgın, hiç habersiz , kendi içime dalmış gözlerimle hakikaten beni beğenirdin ! sonra seninle Sünbül hanımın evden çıkmasını bekliyordum . O zaman eve giriyor, holde oturuyor, bu harikulade atmosferi, tıpkı senin İstanbul tozajı için kullandığın metodu taklid ederek adeta kokluyor, onunla dolmağa çalışıyor, onun bende konuşmasını istiyordum . Bir gün eve girerken Helmine'yi - şu Boyacıköydeki kahveci çırağının metresini kapıdan çıkar gördüm . Ve itiraf edeyimki günahını aldım, demek böyle ha ! dedim. Bizim Mümtaz avlık bigamı yapıyor . Nekadar sevindim bilsen ! düşün bir kere küçük bir sahne, bir telefon , fakat Nuran'ın bunu nasıl ehemmiyet vermeden karşılayacağını düşününce heyecanım geçti . Kaldıki Helmine yukarı kattaki Macar kürkçünün dostuymuş ve Amerika'ya gideceklermiş ! bunu ertesi günü öğrendim ve senin evine davet ettim . Ona Nuran'ın geceliklerini giydirecek, odalarda gezdirecek, senin aşk mabedini kirletecektim . Fakat kadın razı olmadı !.' Ben Amerika'ya gideceğim !.' dedi . Komik değilmi Mümtaz ? Badakaftan , aşktan, günahtan, azaptan bahsetti . Üst kat merdiveninin basamağında bütün ömrünü anlattı . O konuştukça kafada bir yığın tasavvur geliyordu . Ona

[1600]

101

~~onu zaptetmiş bir harabe gibi oradan bütün ömrünü idare etsin! niçin sana bu kadar düşmanım Mümtaz? Fakat bunu anlatmak için daha vaktimiz var, şimdi ben fikrin doğuşunu anlatmak istiyorum. Ah bu tesadüflerde beni görseydin Mümtaz, Kendime lâyık hiçbir şey bulamıyor ve üzülüyordum. Fakat boş ta durmuyordum. Evinin etrafında dolaşıyor, kâh seni takip ediyor, kâh Nuran'ın~

Onu zaptetmiş bir harabe gibi ömrünü oradan idare etsin! –Hakikaten Fakat bir türlü istediğim şeyi bulamıyordum. Vaktimin çoğu hemen hemen sizin mahallede geçiyordu. Bazen Nuran'a tesadüf ediyor, yahut da karşısına –tabii çok uzaktan bir ummacı gibi çıkıyor, onu korkutuyor, buluşma~~ları~~nızı imkânsız yapıyordumlaştırıyordum. Dalgın, hiç habersiz, kendi içime ~~dalmış~~ gömülmüş gözleriymle hakikaten beni beğenirdin. Sonra ~~kadın~~ biraz uzaktaki berbere giriyor seninle Sümbül hanımın evden çıkmas~~ın~~ınızı bekliyordum. O zaman eve giriyor, holde oturuyor, bu harikulade atmosferi, tıpkı senin İstanbul peyzajı için kullandığın metodu taklit ederek adeta kokluyor, onunla dolmağa çalışıyor, onun bende konuşmasını istiyordum.

~~Birgün eve girerken Anahid'i Birgün eve girerken Helmine'yi –şu Boyacıköy'deki kahveci çırağının metresini kapıdan çıkıyor gördüm. Ve itiraf edeyim ki günahını aldım, demek böyle ha! dedim. Bizim Mümtaz avlık bigamı yapıyor. Ne kadar sevindim bilsen! düşün bir kere küçük bir sahne, bir telefon... Fakat Nuran'ın bunu nasıl ehemmiyet vermeden karşılayacağını düşününce biliyordum onun için heyecanım geçti. Kaldıki Helmine yukarı kattaki Macar kürkçünün dostuymuş ve Amerika'ya gideceklermiş! bunu ertesi günü öğrendim ve senin evine davet ettim. Ona Nuran'ın geceliklerini giydirecek, odalarda gezdirecektim. senin aşk mabedini kirletecektim. Fakat kadın razı olmadı! "Ben Amerika'ya gideceğim!" dedi. Komik değilmi Mümtaz? Sadakattan, aşktan, günahtan, azaptan bahsetti. Üst kat merdiveninin basamağında bana bütün ömrünü anlattı. O konuştukça kafama bir yığın tasavvur geliyordu. Onu~~

uzun uzadıya dinledikten sonr akşama Novotni'de buluşmağa söz aldım . Ben merdivenlerden indim . O yukarıya kendi evine çıktı.

Bilmem o akşamın tam bir nikâyesini yapmağa burada lüzum var mı ? Bu her za an ve her keste olduğu gibi çılgın bir humma ile başlayan ve en yakıcı istikrahla biten o zevk gecelerinden biri oldu . Sabaha yakın uyandım, o benden evvel uyanmış, fakat rahatsız etmemek için kımıldamıyordu . Yataktan inmek için yorganı açınca biçare vücudunu adeta nereye gizliyeceğini bilemedi. Kim bilir nasıl bir gözle bakmıştımki nerde ise ağlayacaktı. Halbuki bu yaz Suadiye plâjında onu kahve rengi mayosu içinde ne kadar istemiştim . Çarçabuk giyindim, sokağa fırladım. Daha büyük kahvelerin hiç biri açılmamıştı . Tepe başında daha ziyade şöförlerin toplandığını küçük bir çaycı dükkânına girdim. Bir saat kadar orada oturdum . İçimde garip bir tiksinti vardı. Ve bu tiksinti etrafımdaki kül rengi sabahla çok garip bir şekilde uyuşuyordu . Herşey yaşamaktan muzdarip gibiydi . Bir parça daha , biraz daha yığılın ey sisler, ey çamur biraz daha çığırlaş ve herşeyi yut ! titreye titreye sokaklarda dolaştım . Artık sizi unutmuştum, ne seni, ne evini düşünüyordum! içimde sadece kaçmak ,gitmek arzusu vardı . Bütün günü o hisle geçirdim . Küçük halk kahvelerine gittim, bir takım biçare insanların iskambil oyunlarını seyrettim . Yemiş iskelesinde dolaştım, balıkhaneyi gezdim, içimdeki istikrah hissi beni her taraftan koğuyordu . Bir tanıdığa rastgelmemek için baş vurmadığım çare yoktu , soğuk rüzgârda ve ince karda titreye titreye yörüyordum. Üşüyordum, iğremiyordum, öksürüyordum; insanlar böyle zamanlarda ne kadar değişiyorlar. Zaten herşey

[1599]

102

~~uzun uzadıya~~ Bana söyleyebileceği her şeyi uzun uzadıya dinledikten sonra akşama Novotni'de buluşmağa söz aldım. Ben merdivenlerden indim. O yukarıya kendi evine çıktı.

Bilmem o akşamın tam bir hikâyesini yapmağa burada lüzum var mı? Bu her zaman ve herkeste olduğu gibi çılgın bir humma ile başlayan ve en yakıcı istikrahla biten o zevk gecelerinden biri oldu. Yattığımız otel odasında sabaha yakın uyandım, o benden evvel uyanmış, fakat rahatsız etmemek için kımıldamıyordu. Yataktan inmek için yorganı açınca biçare vücudunu adeta nereye gizleyeceğini bilemedi. Kim bilir nasıl bir gözle bakmıştım ki nerde ise ağlayacaktı. Hâlbuki bu yaz Suadiye plajında onu kahverengi mayosu içinde ne kadar istemiştim. Çarçabuk giyindim, sokağa fırladım. Daha büyük kahvelerin hiçbiri açılmamıştı. Tepe Başında daha ziyade şoförlerin toplandığı küçük bir çaycı dükkânına girdim. Bir saat kadar orada oturdum. İçimde garip bir tiksinti vardı. Ve bu tiksinti etrafımdaki kül rengi sabahla çok garip bir şekilde uyuşuyordu. Her şey yaşamaktan muzdarip gibiydi. "Bir parça daha, biraz daha yığılın ey sisler, ey çamur biraz daha çıvıklaş ve her şeyi yut!" titreye titreye sokaklarda dolaştım. Artık sizi unutmuştum, ne seni, ne evini düşünüyordum! İçimde sadece kaçmak, gitmek arzusu vardı. Bütün günü o hisle geçirdim. Küçük halk kahvelerine gittim, birtakım biçare insanların iskambil oyunlarını seyrettim. Yemiş iskelesinde dolaştım, balıkhaneyi gezdim, ~~Vaktiyle~~ bundan yetmiş sene evvelki şairlerimizin toplandığı şadırvanlı bir kahvede muammalı duruşumla kokain ve esrar kaçaklarını ürküttüm. içimdeki istikrah hissi beni her taraftan koğuyordu. Bir tanıdığa rastgelmemek için başvurmadığım çare yoktu, soğuk rüzgârda ve ince karda titreye titreye yürüyordum. Üşüyordum, iğreniyordum, öksürüyordum; insanlar böyle zamanlarda ne kadar değişiyorlar. Zaten her şey

birden değişmişti , herşey ve herkes sanki birdenbire karşıma çıkıyor, tehdit eder gibi üzerime doğr yörüyor, sonra kayboluyo du. Hepsi ~~bana~~ arızî surette yabancı, fakat biçareliği ile yakındı . Galiba insan yüzünü ilk defa böyle görüyord m . Hiç bir hayvan bizim kadar mahzun değildir . Ve ne kadar birbirlerinden korkuyorlardı . Hepsi kendi benzeriyle ilk temasta bir dükân kapağı gibi kapanıyordu .

[1601]

103

birden değişmişti, her şey ve herkes sanki birdenbire karşıma çıkıyor, tehdit eder gibi üzerime doğru yürüyor, sonra kayboluyordu. Hepsi ~~bana~~ ona arızî surette yabancı, fakat biçareliği ile yakındı. Galiba insan yüzünü ilk defa böyle görüyordum. Hiçbir hayvan bizim kadar mahzun değildir. Ve ne kadar birbirlerinden korkuyorlardı. Hepsi kendi benzeriyle ilk temasta bir dükkân kapağı gibi kapanıyordu.

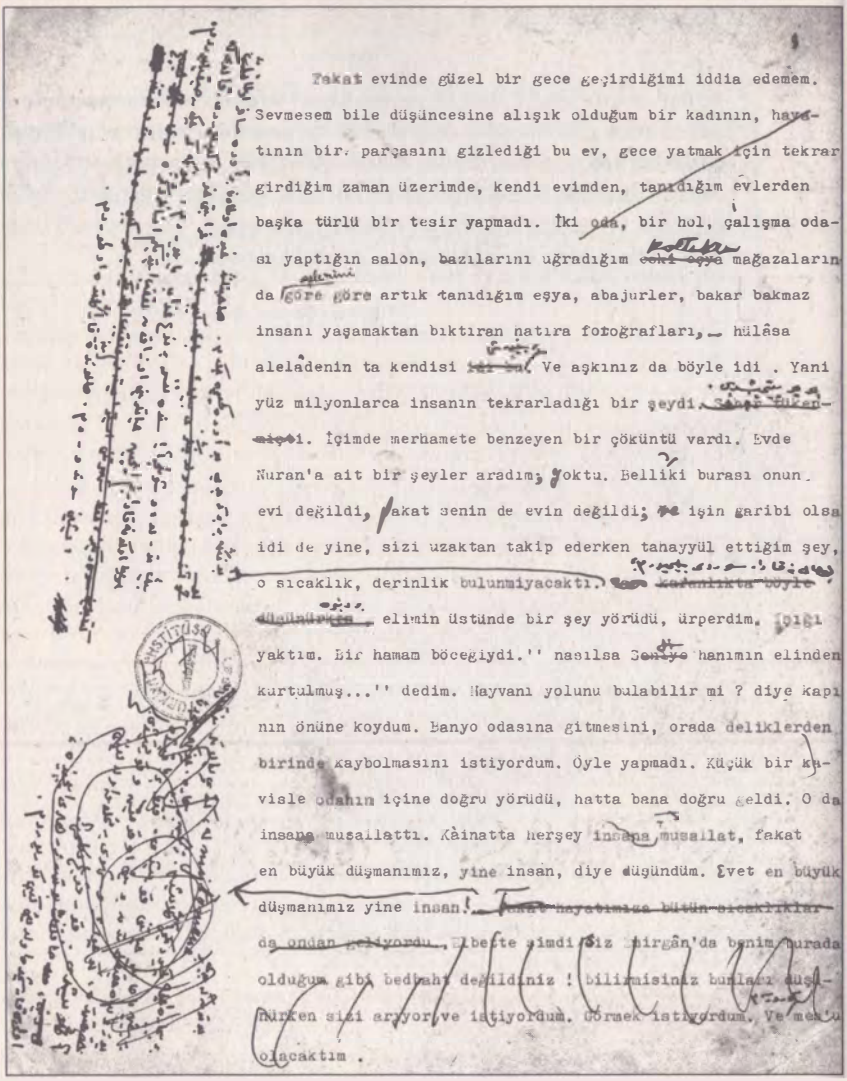

Fakat evinde güzel bir gece geçirdiğimi iddia edemem. Sevmesem bile düşüncesine alışık olduğum bir kadının, hayatının bir parçasını gizlediği bu ev, gece yatmak için tekrar girdiğim zaman üzerimde, kendi evimden, tanıdığım evlerden başka türlü bir tesir yapmadı. İki oda, bir hol, çalışma odası yaptığın salon, bazılarını uğradığım ~~eski eşya~~ mağazaların da göre göre artık tanıdığım eşya, abajurler, bakar bakmaz insanı yaşamaktan bıktıran natıra fotoğrafları, — hülâsa aleladenin ta kendisi ~~bir sal~~ Ve aşkınız da böyle idi . Yani yüz milyonlarca insanın tekrarladığı bir şeydi. ~~Sahir Nüran-~~ ~~gibi~~. İçimde merhamete benzeyen bir çöküntü vardı. Evde Nuran'a ait bir şeyler aradım, yoktu. Belliki burası onun evi değildi, fakat senin de evin değildi; ~~ve~~ işin garibi olsa idi de yine, sizi uzaktan takip ederken tanayyül ettiğim şey, o sıcaklık, derinlik bulunmiyacaktı. ~~Kadınlıkta böyle~~ ~~düşünürüm~~ . elimin üstünde bir şey yörüdü, ürperdim. Işığı yaktım. Bir hamam böceğiydi.'' nasılsa ~~Seniye~~ hanımın elinden kurtulmuş...'' dedim. Hayvanı yolunu bulabilir mi ? diye kapının önüne koydum. Banyo odasına gitmesini, orada deliklerden birinde kaybolmasını istiyordum. Öyle yapmadı. Küçük bir kavisle odanın içine doğru yörüdü, hatta bana doğru geldi. O da insana musallattı. Kainatta herşey insana musallat, fakat en büyük düşmanımız, yine insan, diye düşündüm. Evet en büyük düşmanımız yine insan! ~~Fakat hayatımıza bütün sıcaklıklar-~~ ~~da ondan geliyordu.~~ Elbette şimdi Siz Nirgân'da benim burada olduğum gibi bedbaht değildiniz ! bilirmisiniz bunları düşünürken sizi arıyor ve istiyordum. Görmek istiyordum. Ve mektup olacaktım .

[1574]

1

Fakat evinde güzel bir gece geçirdiğimi iddia edemem. Sevmesem bile düşüncesine alışık olduğum bir kadının, hayatının bir parçasını gizlediği bu ev, gece yatmak için tekrar girdiğim zaman üzerimde, kendi evimden, tanıdığım evlerden başka türlü bir tesir yapmadı. İki oda, bir hol, çalışma odası yaptığın salon, bazılarını uğradığım ~~eski eşya~~ koltukçu mağazalarında eşlerini göre göre artık tanıdığım eşya, abajurler, bakar bakmaz insanı yaşamaktan bıktıran hatıra fotoğrafları, -hülasa alelâdenin ta kendisi ~~idi bu.~~ bir yığın şey. Ve aşkınız da böyle idi. Yani yüz milyonlarca insanın tekrarladığı bir şeydi. ~~Sihir tükenmişti.~~ Büyü bitmişti. İçimde merhamete benzeyen bir çöküntü vardı. Evde Nuran'a ait bir şeyler aradım; yoktu. Belli ki burası onun evi değildi, fakat senin de evin değildi; ve işin garibi olsa idi de yine, sizi uzaktan takip ederken tahayyül ettiğim şey, o sıcaklık, derinlik bulunmayacaktı.

Bununla beraber geceyi bu evde geçirecektim. Sahibinin haberi olmadan bir evde misafir olmanın ~~o anda nerede olduğunuzu bilmek bana gibi bana bana~~ garabeti hoşuma gidiyordu. Kaldı ki bin türlü düşünce arasında nefsime bir nevi azap yapıyordum. Çünkü gerçekten sıkılıyordum. ~~O zama~~ O güne kadar benim için hayatlarını uzaktan takip ettiğim insanlardınız. ~~Sizi hiç kitaplarını sevmediğimiz, fakat şöhretini ister istemez yine takip ettiğimiz bir muharrir gibi, veya maharet ve kuvvetine~~ Işığı söndürdüm. Salonda karanlıkta oturdum.

~~Karanlıkta böyle düşünürken~~ Bu hâl ne kadar sürdü bilmiyorum; birdenbire elimin üstünde bir şey yürüdü, ürperdim. Işığı yaktım. Bir hamam böceğiydi. "Nasılsa ~~Saniye~~ Sümbül hanımın elinden kurtulmuş..." dedim. Hayvanı yolunu bulabilir mi? diye kapının önüne koydum. Banyo odasına gitmesini, orada deliklerden birinde kaybolmasını istiyordum. Öyle yapmadı. Küçük bir kavisle odanın içine doğru yürüdü, hatta bana doğru geldi. O da insana musallattı. Kâinatta her şey insana musallat, fakat en büyük düşmanımız, yine insan, diye düşündüm. Evet en büyük düşmanımız yine insan!

~~Bütün geceyi bir *mitomana*da, kendi yalanlarına kanan bir biçare ile geçirdiğimi anlamıştım. Zengin bir biçare. Çünkü bilmeden bir yığın masalla hayatını kurmuştu. Fakat bir bakışta yüzümde hakikatlerinden birisini okumuş ve korkmuştu. Hakikatte, küçük ve şehevi bir mahluk olduğunu anlamıştı. Korkunç değil mi?~~

~~Kadın, saflığının bütün zırhları içinde, onu, karşımda olduğu gibi görüyordum.~~

~~Fakat hayatımıza bütün sıcaklıklar da ondan geliyordu. Elbette şimdi siz Emirgan'da benim burada olduğum gibi bedbaht değildiniz! Bilir misiniz bunları düşünürken sizi arıyor ve istiyordum. Görmek istiyordum ve görürsem mes'ut olacaktım.~~

geliyorum. Evet,

Her mahrem yerini sıkar. İnsan hayatına yakından bakmamayı

Evin üzerime çökmüş gibiydi . Kurtulmak için müsveddelerini

okumaya karar verdim. Evvelâ

Mümtaz biraz daha muntazam olsana! Sonra okudum. Ne hazin şey

Vaz geç, Mümtaz ; hiç istidadın yok. Her cümlende yazacağın

şey tükeniyor. Hiç te kısırlığın o bereketli kısırlıklardan,

insana yeni ufuklar açan

zorluklardan değil.

bir cümlenin sonunda kafa tasını eline alıyorsun, ve etrafında

bir şey kaldı mı, bir şeycikler bulabilir miyim ?

diye düşünüyorsun. Daha fenası da var . Galiba masanın başına

oturup ve boşuna boş oturuyorsun. Bu masa başında geçirdiğin iş-

kence saatlerini düşündüm ve sana acıdım; şair, muharrir olmanı

hiç tavsiye etmediğim halde ! vaz geç Mümtaz, vaz geçemessen

bile hiç olmazsa şiire ayırdığın kelimelerle

yazmaktan

vaz geç. Otuz sahife okudum ; fakat bir satırbile hoşuma git-

medi. Daha okurdûm ; bilirsinki seni beğenmem, fakat severim!

Ama Fakat,

senin insan taliinden bahsetmeğe ne hakkın var Mümtaz ? Aşk

gibi tabii bir iş üstünde bu kadar geçiken bir insanın ! Sen

sevgilinden bahset; onun güzelliğini öv ; Boğazda ışık oyunla-

rı seyret ; mezar taşında keramet, eski musikide dirayet vehmet;

Görmüyormusun dışarda geniş hareket var ! insanlar istiye istiye

ölüyorlar. Zahmetmeki onları beğeniyorum. Fakat, biraz anlı-

yorum. Sen insanlığın esil tecrübesinden gafilsin ! açlığı, sefaleti bilmiyorsun. Yanlış anlama, bütün hayatından sıkıntı akıyor, fakat tabiatın , terbiyen onu görmeğe müsait değil. Onun da gelecek diye bir vehim aynalanıyor, ona doğru koşuyorsun ! sen insan taliinden bahsetme ! kendinden bahset !

Sütlerle yaz, doldur !..

[1596]

Her mahrem yer~~imi~~ beni sıkar. İnsan hayatına yakından bakmamaya ~~bir türlü alışamadım. Belki onun için alelade bir çapkın oldum Ne ise ben yine hikayeme~~ geliyorum. Evet, Evin üzerime çökmüş gibiydi. Bu hislerden kurtulmak için müsveddelerini okumağa karar verdim. ~~Evvela tanzim ettim düzenledim Bu epeyce zaman aldı. Mümtaz biraz daha muntazam olsana. Sonra okudum.~~ Ne hazin şeyler. Vaz geç Mümtaz! Hiç istidadın yok. Her cümlende yazacağın şey tükeniyor. Hiç te kısırlığın o bereketli kısırlıklardan, insana yeni ufuklar açan ~~magique~~ sihirli zorluklardan değil. ~~Eminim ki her cümlenin sonunda kafa tasım eline alıyorsun, ve cımbızla bir tarafında bir şey kaldı mı, bir şeycikler bulabilir miyim? diye düşünüyorsun. Daha fenası da var. Galiba masanın başına için ve başın boş oturuyorsun. Bu masa~~ Beş on sahife okuduktan sonra, bu masa başında çektiğin başında geçirdiğin ~~işkence saatlarım~~ sıkıntıları düşündüm ve sana acıdım; şair, muharrir olmanı hiç tavsiye etmediğim hâlde! vaz geç Mümtaz, vaz geçemezsen bile hiç olmazsa şiire ayırdığın kelimelerle ~~nesir~~ öbürlerini yazmaktan vaz geç. Otuz sahife okudum, ~~fakat~~ bir satırı bile hoşuma gitmedi. Daha okurdum; bilirsin ki seni beğenmem, fakat severim! ~~Ama Fakat~~ Ama senin insan taliinden bahsetmeğe ne hakkın var Mümtaz? Aşk gibi tabii bir iş üstünde bu kadar geciken bir insanın! Sen sevgilinden bahset; onun güzelliğini öv; Boğazda ışık oyunlarını seyret; mezar taşında keramet, eski musikide dirayet vehmet! Görmüyor musun dışarıda geniş hareket var! İnsanlar istiye istiye ölüyorlar. Zannetmeki onları da beğeniyorum. Fakat, ne olsa biraz anlıyorum. Sen insanlığın asıl tecrübesinden gafilsin! açlığı, sefaleti bilmiyorsun. Yanlış anlama, bütün hayatından sıkıntı akıyor, fakat tabiatın, terbiyen onu görmeğe müsait değil. önünde gelecek diye bir vehim aynalanıyor, ona doğru koşuyorsun! sen insan taliinden bahsetme! Kendinden bahset! ~~ciltlerle yaz, doldur!~~

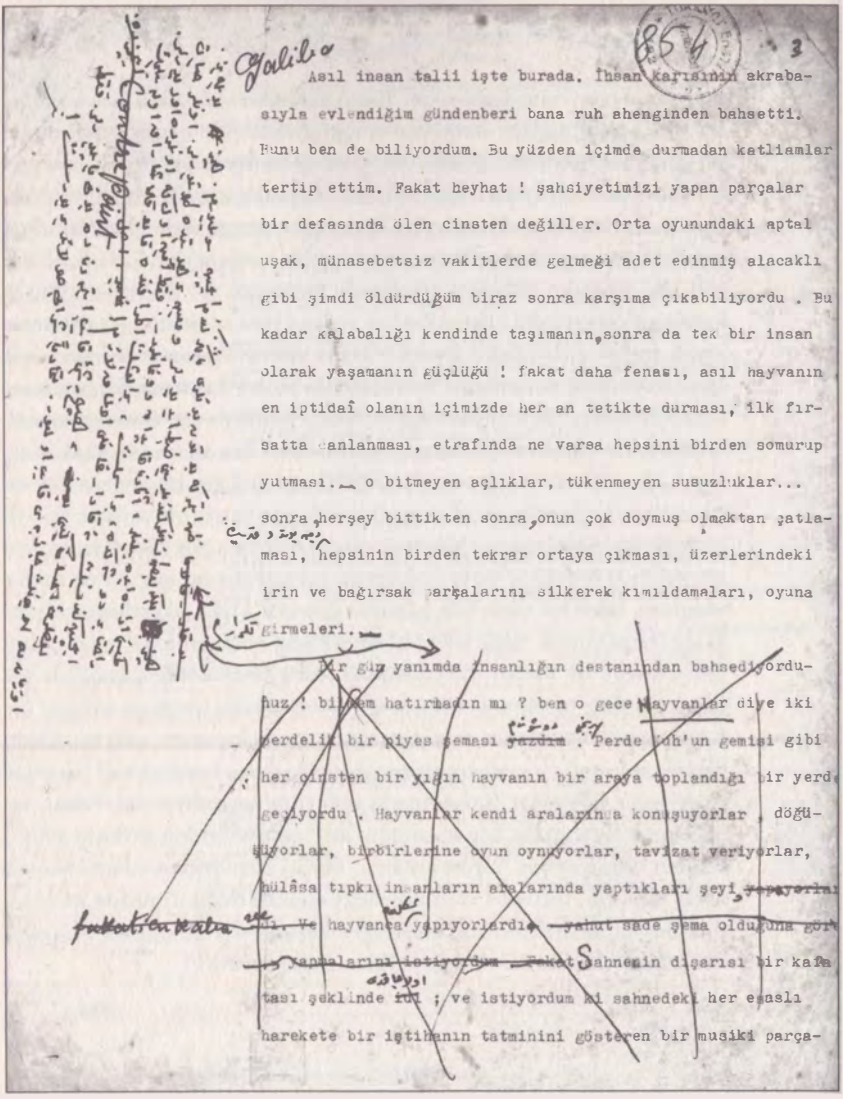

Galileo

Asıl insan talii işte burada. İhsan karısının akrabasıyla evlendiğim gündenberi bana ruh ahenginden bahsetti. Bunu ben de biliyordum. Bu yüzden içimde durmadan katliamlar tertip ettim. Fakat heyhat ! şahsiyetimizi yapan parçalar bir defasında ölen cinsten değiller. Orta oyunundaki aptal uşak, münasebetsiz vakitlerde gelmeği adet edinmiş alacaklı gibi şimdi öldürdüğüm biraz sonra karşıma çıkabiliyordu . Bu kadar kalabalığı kendinde taşımanın, sonra da tek bir insan olarak yaşamanın güçlüğü ! fakat daha fenası, asıl hayvanın en iptidaî olanın içimizde her an tetikte durması, ilk fırsatta canlanması, etrafında ne varsa hepsini birden somurup yutması. o bitmeyen açlıklar, tükenmeyen susuzluklar... sonra, herşey bittikten sonra, onun çok doymuş olmaktan çatlaması, hepsinin birden tekrar ortaya çıkması, üzerlerindeki irin ve bağırsak parçalarını silkerek kımıldamaları, oyuna girmeleri.

Bir gün yanımda insanlığın destanından bahsediyorduk ! bilirsem hatırlasın mı ? ben o gece hayvanlar diye iki perdelik bir piyes şeması yazdım . Perde Nuh'un gemisi gibi her cinsten bir yığın hayvanın bir araya toplandığı bir yerde geçiyordu . Hayvanlar kendi aralarında konuşuyorlar , doğuşuyorlar, birbirlerine oyun oynuyorlar, tavsiyat veriyorlar, hülâsa tıpkı insanların aralarında yaptıkları şeyi yapıyorlar. Ve hayvanca yapıyorlardı, yahut sade şema olduğuna göre yapmalarını istiyordum. Fakat sahnenin dışarısı bir kafa tası şeklinde idi ; ve istiyordum ki sahnedeki her esaslı harekete bir iştihanın tatminini gösteren bir musiki parça-

[854]

3

Galiba asıl insan talii işte burada. İhsan karısının akrabasıyla evlendiğim günden beri bana ruh ahenginden bahsetti. Bunu ben de biliyordum. Bu yüzden içimde durmadan katliamlar tertip ettim. Fakat heyhat! Şahsiyetimizi yapan parçalar bir defasında ölen cinsten değiller. Orta oyunundaki aptal uşak, münasebetsiz vakitlerde gelmeği âdet edinmiş alacaklı gibi şimdi öldürdüğüm biraz sonra karşıma çıkabiliyordu. Bu kadar kalabalığı kendinde taşımanın, sonra da tek bir insan olarak yaşamanın güçlüğü! Fakat daha fenası, asıl hayvanın en iptidai olanın içimizde her an tetikte durması, ilk fırsatta canlanması, etrafında ne varsa hepsini birden somurup yutması. O bitmeyen açlıklar, tükenmeyen susuzluklar... sonra, her şey bittikten sonra, onun çok doymuş olmaktan çatlaması, demin yuttuklarının hepsinin birden tekrar ortaya çıkması, üzerlerindeki irin ve bağırsak parçalarını silkerek kımıldamaları, ~~tekrar~~ oyuna tekrar girmeleri.

~~Bu kadar kalaba~~ Zannetme ki bütün bunları yalnız kendim için söylüyorum. Hepimiz böyleyiz. ~~Hepiniz~~ Belki bazı insanlar kendilerini zapt ediyorlar ve muayyen bir hüviyette tutuyorlar. Onlar hayat gemisini idare edebilenler, anadan kaptan doğanlardır. Fakat emin ol ki onlar da ölüyorlar. Rahat bir döşekte, bir ismin, bir işin etrafında kabuklaşarak ölebilmek için kendisinin ne kadar gafili olmak lazım! ~~Hayır, asıl *contrepoint* içimizde.~~ Bazıları İhsan gibi ~~bunu~~, hiçbir şeyi kaybetmeden de bunu yapıyorlar. Fakat o zaman da oyunun cazibesi kayboluyor. Mütemadiyen şarabı sulandırıyorsun!

~~Bir gün yanımda insanlığın destanından bahsediyordunuz! Bilmem hatırladın mı? Ben o gece *Hayvanlar* diye iki perdelik bir piyes şeması yazdım düşündüm. Birinci perde Nuh'un gemisi gibi her cinsten bir yığın hayvanın bir araya toplandığı bir yerde geçiyordu. Hayvanlar kendi aralarında konuşuyorlar, döğüşüyorlar, birbirlerine oyun oynuyorlar, tavizat veriyorlar, hülasa tıpkı insanların aralarında yaptıkları şeyi, yapıyorlar fakat en kaba ve hayvanca şeklinde yapıyorlardı. yahut sade şema olduğuna göre yapmalarını istiyordum. Fakat sahnenin dışarısı bir kafatası şeklinde idi olacaktı; ve istiyordum ki sahnedeki her esaslı harekete bir iştihanın tatminini gösteren bir musiki parça~

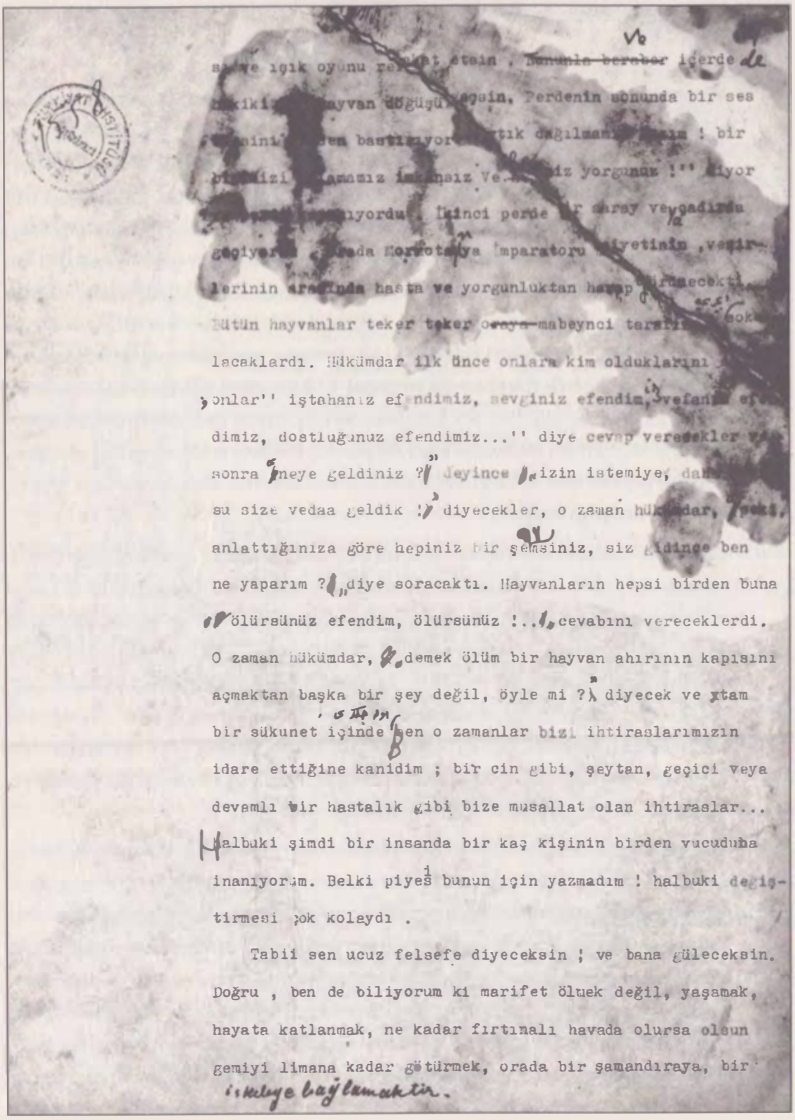

...ve ışık oyunu ... etsin. Bununla beraber içerde de ...kikiler, hayvan doğuşu ... seyin. Perdenin sonunda bir ses ...ini ... bastırıyor ... artık dağılmamız ... ! bir ...izi ... amamız imkansız ... iz yorgunuz !'' diyor ... anıyordu. İkinci perde bir saray ... avadinde ...geçiyordu. Orada Horrotalya İmparatoru ... iyetinin ,vezir-lerinin arasında hasta ve yorgunluktan ... ecekti. Bütün hayvanlar teker teker ... mabeynci tarafından ... lacaklardı. Hükümdar ilk önce onlara kim olduklarını ... onlar'' iştahanız efendimiz, sevginiz efendim, ... efendimiz, dostluğunuz efendimiz...'' diye cevap verecekler ve sonra ...meye geldiniz ?'' deyince ...izin istemiye, daha ... su size vedaa geldik !'' diyecekler, o zaman hükümdar, ... anlattığınıza göre hepiniz bir şeksiniz, siz gidince ben ne yaparım ?'' diye soracaktı. Hayvanların hepsi birden buna ...ölürsünüz efendim, ölürsünüz !.. '' cevabını vereceklerdi. O zaman hükümdar, ''demek ölüm bir hayvan ahırının kapısını açmaktan başka bir şey değil, öyle mi ?'' diyecek ve ...tam bir sükunet içinde ... ben o zamanlar bizi ihtiraslarımızın idare ettiğine kanidim ; bir cin gibi, şeytan, geçici veya devamlı bir hastalık gibi bize musallat olan ihtiraslar... Halbuki şimdi bir insanda bir kaç kişinin birden vucuduna inanıyorum. Belki piyes bunun için yazmadım ! halbuki değiştirmesi çok koleydı .

Tabii sen ucuz felsefe diyeceksin ; ve bana güleceksin. Doğru , ben de biliyorum ki marifet öluek değil, yaşamak, hayata katlanmak, ne kadar fırtınalı havada olursa olsun gemiyi limana kadar götürmek, orada bir şamandıraya, bir ... kıyıya bağlamaktır.

[1558]

4

sı ve ışık oyunu refakat etsin. ~~Bununla beraber~~ Ve içerde de hakiki bir hayvan döğüşü geçsin. Perdenin sonunda bir ses hepsini birden bastırıyor "artık dağılmamız lazım! Birbirimizi anlamamız imkânsız ve hepimiz yorgunuz!" diyor ve perde kapanıyordu. İkinci perde bir saray veya çadırda geçiyordu. Orada Mormotatınya İmparatoru maiyetinin, vezirlerinin arasında hasta ve yorgunluktan harap görünecekti. Bütün hayvanlar teker teker ~~oraya~~ mabeynci tarafından içeriye sokulacaklardı. Hükümdar ilk önce onlara kim olduklarını soracak; onlar "iştahanız efendimiz, sevginiz efendimiz, vefanız efendimiz, dostluğunuz efendimiz..." diye cevap verecekler ve sonra "neye geldiniz?" deyince "izin istemeye, daha doğrusu size vedaa geldik!" diyecekler, o zaman hükümdar, "peki, anlattığınıza göre hepiniz bir şeyimsiniz, siz gidince ben ne yaparım?" diye soracaktı. Hayvanların hepsi birden buna "ölürsünüz efendim, ölürsünüz!..." cevabını vereceklerdi. O zaman hükümdar, "demek ölüm bir hayvan ahırının kapısını açmaktan başka bir şey değil, öyle mi?" diyecek ve tam bir sükûnet içinde ölecekti. Ben o zamanlar bizi ihtiraslarımızın idare ettiğine kanidim; bir cin gibi, şeytan, geçici veya devamlı bir hastalık gibi bize musallat olan ihtiraslar... Hâlbuki şimdi bir insanda birkaç kişinin birden vücuduna inanıyorum. Belki piyesi bunun için yazmadım! Hâlbuki değiştirmesi çok kolaydı.

Tabii sen ucuz felsefe diyeceksin; ve bana güleceksin. Doğru, ben de biliyorum ki marifet ölmek değil, yaşamak, hayata katlanmak, ne kadar fırtınalı havada olursa olsun gemiyi limana kadar götürmek, orada bir şamandıraya, bir iskeleye bağlamaktır.

işkele civisine bağlamaktır . Romancılar ayrı ayrı insanlarla hayat kumaşını dokumağa çalışıyorlar. Fakat insan nedir? tek olan ve hakikaten bir/insan var mıdır ? Bunu hiç düşünmüyorlar. Düşünmedikleri için de fikirle insanı karıştırıyorlar. Halbuki asıl kumaş içimizde dokunuyor . Meselâ al beni. Ben kaç kişiyim zannediyorsun ! Ölüme en fazla yakın bulunduğum şu dakikada bile içimde haç birden çarpışıyor; hisleri bırak. zihnim haç şeyi birden düşünüyor . Bir taraftan senin beni tepemde yüz mumluk bir lamba ile kolde asılı gördüğün zamanki halini düşünüp gülmek istiyorum ; öbür tarafta Turan'ın seninle Fatma arasındaki çırpınışını düşünüyorum. İçim eziliyor . Karımın bu kadar kepaze ölümünü içimde duyunca koparacağı kıyameti düşünüyorum; adeta bu işten tiksiniyorum Karımı sen tanırsın, o hayatta anlatacak bir kederi olunca kendisini bulanlardandır . Birdenbire ne kadar değişir, el yüz herşey tazelenir . Hiç bir hatibe nasip olmayan bir talakatla söz, işaret, feryat, sızlanma birbirine karışır. '' Ah kardeşim !- bir el işareti,- başıma gelenleri bilmezsin ?-mızdarip bir bakış,-düğün bir kere biçareyi..?mendili arama, ah iki çocukla kaldım;-beş damla göz yaşı ve burun çekmeler-daha evlendiğimizden onbir gene olmadan... evet bütün bunlara fırsat vermemeliydim;-Nihayet İhsan'ı düşünüyorum, onun hiç bir itiraz edemiyeceği bir cümle ile bu işin mukadder oluşunu anlatmasını düşünüyorum. Evet itiraz kabul etmemesiyle gülünç, kat'î , defter izmaritlerinde bir çıkmış bir kaç cümle.Meselâ şu cinsten bir cümle!"intibaksız adamdı biçare... o kadar havada insan yaşayamayız ki...'' hayır olmadı, İhsan kolaylıkla taklit edilmiyor. '' Suat bir tezatlar yığınıydı. Bir tarafta korkunç bi

[1573]

1

~~iskele çivisine bağlamaktır.~~ Romancılar ayrı ayrı insanlarla hayat kumaşını dokumağa çalışıyorlar. Fakat insan nedir? Ve hakikaten bir tek olan insan var mıdır? Bunu hiç düşünmüyorlar. Düşünmedikleri için de fikirle insanı karıştırıyorlar. Hâlbuki asıl kumaş içimizde dokunuyor. Meselâ al beni. Ben kaç kişiyim zannediyorsun! Ölüme en fazla yakın bulunduğum şu dakikada bile içimde kaç ~~his~~ duygu birden çarpışıyor; hisleri bırak, zihnim kaç şeyi birden düşünüyor. Bir taraftan senin beni tepemde yüz mumluk bir lamba ile ~~holde~~ –salonun lambasını hole taşıyorum!– asılı gördüğün zamanki hâlini düşünüp gülmek istiyorum; öbür tarafta Nuran'ın seninle Fatma arasındaki çırpınışını düşünüyorum. İçim eziliyor. Karımın bu kadar kepaze şekilde ölümümü işidince koparacağı kıyameti düşünüyorum; adeta bu işten tiksiniyorum. Karımı sen tanırsın, o hayatta anlatacak bir kederi olunca kendisini bulanlardandır. Birdenbire ne kadar değişir, el yüz her şey tazelenir. Hiçbir hatibe nasip olmayan bir talakatla söz, işaret, feryat, sızlanma birbirine karışır. "Ah kardeşim! –bir el işareti- başıma gelenleri bilmezsin? -muzdarip bir bakış,– düşün bir kere biçareyi… –mendili arama– ~~ah~~ iki çocukla kaldım; –beş damla göz yaşı ve burun çekmeler;– ~~daha evlendiğimizden onbir sene olmadan~~… evet bütün bunlara fırsat vermemeliydim diyorum. Nihayet İhsan'ı, ~~düşünüyorum~~ onun hiç ~~bir~~ kimsenin itiraz edemeyeceği bir cümle ile bu işin mukadder oluşunu anlatmasını düşünüyorum. Evet itiraz kabul etmemesiyle gülünç, kat'î, ~~deterfizmaturnalerinden yeni çıkmış~~ birkaç cümle. Meselâ şu cinsten bir cümle! "İntibaksız adamdı biçare… o kadar havada insan yaşayamayız ki…" hayır olmadı, İhsan kolaylıkla taklit edilmiyor. "Suat bir tezatlar yığınıydı. Bir tarafta korkunç bir

İSTANBUL ENSTİTÜSÜ 1931

sansasalizm, öbür tarafta ~~zalim~~ zalim haline gelmiş bir günah duygusu..." fakat İhsan taklit edilmiyor . Sakın bunları söyledim diye İhsan'ı sevmediğimi sanma ! o büyük adamdır Suat. Hem çok büyük adam. Yalnız bir tek kabahatı var; kitap gibi konuşuyor. Hatta kitap gibi düşünüyor, ne dehşetli şey değil mi ? Kitap gibi düşünmek ! yani tecrit ve tasnif ederek, varılacak yeri bilerek... ben bir ~~[illegible]~~ dolağır gibi konuşurum. Sen bir saat rakkası gibi iki haddin arasında gidersin. O ise daima terkibin peşinde. Düşüncesinin ışığında ve düşüncesinin yolunda muayyen hedefe doğru yörür gibi konuşur. Fakat asıl meseleye gelelim. Bu düşündüklerimi de bir tarafa bırak ! şahsiyetimizi düşün ! bu zavallı dostunda kaç türlü insan var ? tasavvur edersin ? ~~Suat bey~~, hinsiz ve münkir, mistik, şaşırtmaktan hoşlanan adam, hissî insan, maskara, ciddî iş adamı , rate aktör, hiç olmazsa dış tarafı kurtaran aile reisi, sinik çapkın... dah sayayımmı Mümtaz ?

Huzur

[1554]

2

sansüalizm, öbür tarafta ~~zalim, zulüm,~~ en zalim hâline gelmiş bir günah duygusu..." Fakat İhsan taklit edilmiyor. Sakın bunları söyledim diye İhsan'ı sevmediğimi sanma! o büyük adamdır Suat. Hem çok büyük adam. Yalnız bir tek kabahatı var; kitap gibi konuşuyor. Hatta kitap gibi düşünüyor, ne dehşetli şey değil mi? Kitap gibi düşünmek! yani tecrit ve tasnif ederek, varılacak yeri bilerek... ben bir laybiretendentle dolaşır gibi konuşurum. Sen bir saat rakkası gibi iki haddin arasında gidersin. O ise daima terkibin peşinde. Düşüncesinin ışığında ve düşüncesinin yolunda muayyen hedefe doğru yürür gibi konuşur. Fakat asıl meseleye gelelim. Bu düşündüklerimi de bir tarafa bırak! şahsiyetimizi düşün! bu zavallı dostunda kaç türlü insan var, tasavvur edersin? ~~Suat Bey,~~ Dinsiz ve münkir, mistik, şaşırtmaktan hoşlanan adam, hissî insan, maskara, ciddî iş adamı, rate aktör, hiç olmazsa dış tarafı kurtaranmağa çalışan aile reisi, sinik çapkın... daha sayayımmı Mümtaz?

ENSTİTÜSÜ
1921

Evet insan talii kelimesini görünce durdum. İlk önce müsveddelerini sobaya atacaktım; fakat üşendim. Sadece masanın önünden kalktım. İnsan talihinden bahse meğe meraklara olduğunu sandığım insanlara gittim. Gramofon zaten açıktı. Debussy'nin Noeturne'ünü buldum. Fakat sonuna kadar dinliyemedim. Sadece güzeldi. Ben keskin birşey istiyordum. Sizde, Kimde bulacağımı biliyordum; fakat başka yerde aramağı tercih ediyordum. Tanhauser'i çaldım. Tutmadı. Borodine fazla sathiyet altında gizlenmiş iddia gibi göründü. Tekrar Noeturne'e döndüm. Nihayet Betnoven' çalmadan odadan çıktım. Yatak odasına geçtim, pençereyi açtım. [illegible] ve keskin bir sy ışığı vardı . Apartımanların iç avlularının henüz dolmamış vapur anbarlarını andıran sefaletini seyrettim. Karşı evin balkonunda bir kedi, dışariya asılmış bir tel dolabını beyhude yere zorluyordu . Nihayet muvaffak olamıyacağını anladı. Keskin bir sesle miyavladı ve sırtını kabartarak yörüdü ; gözden kayboldu. Zaten artık iştihasının macerası beni alakadar etmiyordu ; Yani başındaki evde bir ışık yanmıştı. Galiba pansiyon oturan iki kadın perdeyi kapatmayı akıllarına getirmeden soyunmağa başladılar. Bar artisti, ilan gibi bir şey olacaklardı. Yorgun ve sarhoştular ; hemen hemen gözümün önünde soyundular. Bir yığın ipekli, tül, kumaş üstüste atıldı; pençere önünde daha fazla durmadım. Bunu kendim için değil, senin için yapmadım. Sen o kadar afiş insansın ki!.. ne yapacağımı bilmiyordum, can sıkıntısı içinde kıvranıyordum. Nihayet masalardan birinin üstünde bir uyku ilâcı buldum. Bütün ömrümde kullanmamıştım. Küçük [illegible] bu. Nişin uyku ilaçlarına bir yığın fazla [illegible] [illegible] [illegible]

[1555]

3

Evet insan talii kelimesini görünce durdum. İlk önce müsveddelerini sobaya atacaktım; belki seni de bu dertten kurtarırdım, fakat üşendim... Sadece masanın önünden kalktım. İnsan taliinden bahsetmeğe hakları olduğunu sandığım insanlara gittim. Gramofon zaten açıktı. Debussy'nin Noeturne'unu buldum. Fakat sonuna kadar dinliyemedim. Sadece güzeldi. Ben keskin bir şey istiyordum. Sizde, Kimde bulacağımı biliyordum; fakat başka yerde aramağı tercih ediyordum. Tanhauser'i çaldım. Tutmadı. Borodine fazla safiyet altına gizlenmiş iddia gibi göründü. Tekrar Noeturne'e döndüm. Nihayet Bethoven çalmadan odadan çıktım. Yatak odasına geçtim, pencereyi açtım. Karalanmıştı ve; [?] Keskin bir ay ışığı vardı. Apartımanların iç avlularının henüz dolmamış vapur anbarlarını andıran sefaletini seyrettim. Karşı evin balkonunda bir kedi, dışarıya asılmış bir tel dolabını beyhude yere zorluyordu. Nihayet muvaffak olamıyacağını anladı. Keskin bir sesle miyavladı ve sırtını kabartarak yürüdü; gözden kayboldu. Zaten artık iştihasının macerası beni alakadar etmiyordu. Yanı başındaki evde bir ışık yanmıştı. Galiba pansiyon oturan iki kadın perdeyi kapatmayı akıllarına getirmeden soyunmağa başladılar. Bar artisti filan gibi bir şey olacaklardı. Yorgun ve sarhoştular; hemen hemen gözümün önünde soyundular. Bir yığın ipekli, tül, kumaş üst üste atıldı; -pencere önünde daha fazla durmadım. Bunu kendim için değil, senin için yapmadım. Sen o kadar afif insansın ki!- ne yapacağımı bilmiyordum, can sıkıntısı içinde kıvranıyordum. Nihayet masalardan birinin üstünde bir uyku ilacı buldum. Bütün ömrümde kullanmamıştım. Küçücük bir şişe idi bu. Niçin uyku ilaçlarına bir yığın resim yapmıyorlar. Bu on-komprimede en aşağı yetmiş, seksen saatlik uyku vardı ve her saat

1556

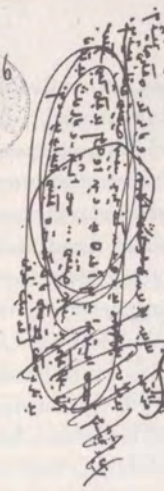

4

uykuda yüzlerce insan, acaip şekil, marifetlide vaka, yürüyen duvarlar, konuşan hayvanlar, uçan atlar... yiğeyi elimde evirdim, çevirdim. Nihayet bu komprime birdenbire işe yaradı. Fazla olduğunu biliyordum. Fakat uyuyamam diye korkuyordum. Zaten bir kaç defa çıkıp gitmeyi, geceyi her hangi bir eğlencede hayvanı öldürerek düşünmüştüm. Fakat ev üzerime çökmüştü. Nihayet komprime yıkıldı. Fakat bu uykuya başka bir şey değiştirdi, diyebilirim. Uykuya komprime atıyorum. Rahat bir uyku

[1556]

4

uykuda yüzlerce insan, acayip şekil, harikulade vaka, yürüyen duvarlar, konuşan hayvanlar, uçan atlar... Şişeyi elimde evirdim, çevirdim. Nihayet üç komprime birden içtim. Fazla olduğunu bilmiyor değildim. Fakat uyuyamam diye korkuyordum. Zaten birkaç defa çıkıp gitmeyi, geceyi herhangi bir eğlencede içimdeki hayvanı öldürerek geçirmeyi düşünmüştüm. Fakat ev üzerime çökmüştü. Nitekim sonrada yıkıldı.

İki üç komprime aldım. Rahat bir uyku her şeyi düzeltir diyordum. Fakat rüyaları hesaba katmamıştım.

Bununla beraber rüyalar zannettiğim kadar parlak olmadı. Üç komprime kafama bir merdane ile vurulmuş gibi tesir yapmıştı etti. Ben gerek bütün perdelerini sıyırdığım senin hayatına, gerek beni o kadar rahatsız eden çocukça merakıma layık olan, onunla eğlenen rüyalar göreceğimi sanmıştım. Bu merak yüzünden kendime bir yığın sıkıntı çıkarmıştım icat etmiştim. Elimde İstese idim elimde yürüyen o hamam böceği gibi silkip atabileceğim bir yığın sıkıntı... İşte rüyalarımın bütün bunlardaki komik tarafı komiği bana göstereceğini ümit ediyordum. Neden sonra

Sabaha karşı baygınlığa benzeyen uyku duruldu; siyah duvarda birtakım şekiller seçmeğe başladım. şekiller meydana çıktı. Bunlar her rüyaya benzeyen acaip, ıttıratsız hareketler ve şekillerdi. gölgelerdi. Fakat rüya ile at başı yürüyen duygu büsbütün ayrıydı. İçimde büyük bir hüzün ve bir korku ve hüzün vardı. Niçin korkuyordum ve neden mahzundum? Bunu bilmiyordum. Belki de bu duygu en son gördüğüm rüyanın bende bıraktığı tesirdi. Çok karanlık, kömür tozu ve katran çamurlu bir çukurdan bir türlü çıkamıyordum. Nihayet küçük bir çocuğun yardımıyla buradan kurtuldum. Fakat ıslaktım ve üşüyordum. "Güneş, güneş!" diye dişlerim çarpa çarpa sayıklıyordum. Yanımdaki çocuk, "güneş yok! Bilmiyor musun?" diyordu.

– Niçin yok? dedim... ses vermeden kayboldu. Ben etrafıma bakınırken omuzumdan doğru arkamda bir hıçkırık işittim. Sarı bir araba atı omuzumdanun üstüne doğru ağlıyordu. Hiddetle döndüm, o zaman yerde bana çocuğun, deminki çocuğun ölüsünü gösterdi. "çabuk, çabuk... bunu gizliyelim! yoksa seni mahvederler..." arkasındaki arabaya bindim. Hem ağlıyor, hem koşuyordu; ben kuca-

ğımda çocuk titriyordum...

Silkinerek uyandım. Çenelerim birbirine vuruyordu. Bir müdd olduğum yerde korka korka bakındım. Sonra yerimden fırladım sokağa Saata baktım, Dokuz buçuktu. Derhal giyindim./Çıktım . Niyetim bu eve bir daha ~~girmecekti~~ gelecekti. Beyoğlunda sağa sola dolaştı İnce bir kar hâlâ devam ediyordu. Bir lokantada yemek yedim sinamaya girdim. İçimde büyük bir kurtuluş hissi vardı. Bir daha bu eve girmiyecek, senin hayatını karıştırmıyacaktım. Nuran'ın anahtarını bulduğum geceye , hatta sizleri tanıdığım günlere lanet ediyordum . Kendimi bir çamaşır dolabında kirli çamaşırları karıştırırken burnunu akrep sokan bir köpeğe benzetiyordum. Çünkü saatler geçtiği halde hâlâ gecenin manasız azabını unutamamıştım. Herkesin hayatı kendisinindir, ne anlamamız, yaşamamız ihtimali var, diyordum. Fakat bu cins düşüncelerle teselli edilebilecek halde değildim. Sanki hâlâ rüyamda gördüğüm o kule rengi zayıf atın çektiği yük arabasında idim ve hâlâ niçin ve nasıl öldürdüğümü bilmediğim küçük kızın ölüsü kucaklarımda idi. Hâlâ onun susmuş yüzüne bakıyordum. Kulaklarımda telkari top küpeler vardı ve saçlarını başının iki yanına toplamıştı. Kendi kendime, hep niçin , niçin diyordum. Akşama doğru bu tam bir ~~hallucination~~ kâbus oldu . Ve ben avukatımın bürosuna o araba ile, o kız çocuğu ile gittim diye bilirim. Karım davacı ayrılmağı kabul etmiyordu.'' çocuklarımın saadetini müdafaa edeceğim...'' diyormuş. Hakikatte çocukları benden tam ayırmağa çalışacaktı. '' Barışmağa hazırım. Zaten bütün ömrümü ona verdim...'' bir nevi mide bulantısı ile yazıhaneden çıktım. Edikleri doğru idi. Bütün ömrümü

[1557]

5

ğımda çocuk titriyordum.

Silkinerek uyandım. Çenelerim birbirine vuruyordu. Bir müddet olduğum yerde korka korka bakındım. Sonra yerimden fırladım. Saata baktım, Dokuz buçuktu. Derhal giyindim. Sokağa çıktım. Niyetim bu eve bir daha ~~girmemekti~~ dönmemekdi. Beyoğlu'nda sağa sola dolaştım. İnce bir kar hâlâ devam ediyordu. Bir lokantada yemek yedim; sinemaya girdim. İçimde büyük bir kurtuluş hissi vardı. Bir daha bu eve girmiyecek, senin hayatını karıştırmıyacaktım. Nuran'ın anahtarını bulduğum geceye, hatta sizleri tanıdığım günlere lanet ediyordum. Kendimi bir çamaşır dolabında kirli çamaşırları karıştırırken burnunu akrep sokan bir köpeğe benzetiyordum. Çünkü saatler geçtiği hâlde hâlâ gecenin manasız azabını unutamamıştım. "Herkesin hayatı kendisinindir; ne anlamamız ne yaşamamız ihtimali var!" diyordum. Fakat bu cins düşüncelerle teselli edilebilecek hâlde değildim. Sanki halâ rüyamda gördüğüm o kula rengi zayıf atın çektiği yük arabasında idim ve halâ niçin ve nasıl öldürdüğümü bilmediğim küçük kızın ölüsü kucaklarında idi. Hâlâ onun susmuş yüzüne bakıyordum. Kulaklarında telkâri top küpeler vardı ve saçlarını başının iki yanına toplamıştı. Kendi kendime, hep niçin, niçin diyordum. Akşama doğru bu tam bir ~~hallocination~~ birsam oldu. Ve ben avukatımın bürosuna o araba ile, o kız çocuğu ile gittim diyebilirim. Karım davasız ayrılmağı kabul etmiyordu. "çocuklarımın saadetini müdafaa edeceğim..." diyormuş. Hakikatte çocukları benden tam ayırmağa çalışacaktı. "Barışmağa hazırım. Zaten bütün ömrümü ona verdim..." bir nevi mide bulantısı ile yazıhaneden çıktım. Dedikleri doğru idi. Bütün ömrünü

bana vermişti . Fakat bu hediye bana fazla geliyordu . İlk ö
bu ömür
/tüy gibi hafif adımlarla hayatımda gezinmişti . Sonra gittikç
ağırlaşmış, gittikçe ezici olmuştu . Şimdi ise bana nefes ala
cak delik bırakmıyordu . Nefse karşı işlenmiş büyük bir günah
gibi üzerime çökmüştü. Şurası muhakkak ki Afife hiç bir zaman
kendini anlamadı. O otuzbeş yaşının kutbunda bir genç kız ,
hatta kelebek hafifliğiyle yaşamak istedi. Beni rahat bırak-
saydı, belki de hakkı olan fakat bence imkânsız şeyleri iste-
meseydi, her hareketimi dayak yemiş köpek bakışlarıyle takip
etmeseydi, mütemadiyen konuşmasa, şikâyet etmeseydi, hülâsa
içime her hareketimden hesap vermekle mecbur olduğum bir azap
bir [illegible] silsilesi gibi yerleşmeseydi, çehresini vic-
dan azaplarımın aynası yapmasaydı belki de onunla ayrılmayı
ciddiyetle düşünmezdim.

Fakat Afife cennetin anahtarlarını hakikaten elle-
rinde tutan nedir insanlardandır . Onunla bir kaç sene bir
arada oturup ta cennetlik olmamak imkânsızdır . Bununla beraber
avukatla konuşurken içime o zamana kadar duymadığım bir üzüntü
çöktü, çocuklarımı bir daha görememekten korktum. Barışmak i-
çin eve gitmek istedim .

[illegible]

2859

[2850]

~~10~~
~~5~~
6

bana vermişti. Fakat bu hediye bana fazla geliyordu. İlk önce bu ömür tüy gibi hafif adımlarla hayatımda gezinmişti. Sonra gittikçe ağırlaşmış, gittikçe ezici olmuştu. Şimdi ise bana nefes alacak delik bırakmıyordu. Nefse karşı işlenmiş büyük bir günah gibi üzerime çökmüştü. Şurası muhakkak ki Afife hiçbir zaman kendini anlamadı. O otuzbeş yaşının kutbunda bir genç kız, hatta kelebek hafifliğiyle yaşamak istedi. Beni rahat bıraksaydı, belki de hakkı olan fakat bence imkânsız şeyleri istemeseydi, her hareketimi dayak yemiş köpek bakışlarıyla takip etmeseydi, mütemadiyen konuşmasa, şikâyet etmeseydi ve konuşulacak yerde susmasa idi, hülasa içime her hareketimden hesap vermeğe mecbur olduğum bir azap bir ~~operatifler~~ emirler silsilesi gibi yerleşmeseydi, çehresini vicdan azaplarımın aynası yapmasaydı belki de onunla ayrılmayı ciddiyetle düşünmezdim.

Fakat Afife cennetin~~im~~ anahtarlarını hakikaten ellerinde tutan nadir insanlardandır. Onunla birkaç sene bir arada oturup ta cennetlik olmamak imkânsızdır. Bununla beraber avukatla konuşurken içime o zamana kadar duymadığım bir üzüntü çöktü, çocuklarımı bir daha görememekten korktum. Barışmak için eve gitmek istedim.

~~Mahkeme, şahitler, gidip gelmeler, bütün o gidip gelmeler önümde sıkıcı bir yığın tesadüfüyle beni~~

~~107~~ 116

muştum . Ve onun cebimde oluşu şimdi yine adeta tehdidediyordu . Nihayet yine Sabih'lara gitmeğe karar verdim . Orada içilir, konuşulurdu . ~~Fakat böyle bir akşam da benim için hiç de rahat birşey olmıyacaktı . Orada da Kuran'dan bir yığın yük vardı~~ . Bütün bu tereddütler içinde, iskeleden ayrılmak üzere ~~idim ki~~ iken bir kadın sesinin beni 'beyefendi...' diye çağırdığını duydum . Bir kaç hafta evvel boğaz vapurunda rasgeldiğim ve konuşmak fırsatını bulduğum genç bir kızdı. ~~Kim olduğunu öğrenememiştim . Fakat~~ Daha ziyade safiyetinden gelen garip bir çekiciliği, büyük yeşil gözleri, oldukça hoşa giden ve insanı şaşırtan bir sokulganlığı vardı . ~~Orada~~ Bekleme salonunun tam önünde, ~~pencereye doğru~~ büzülmüş duruyordu. Halinden epeyce üşüdüğü ve vapur ~~yürümeden teleşli olduğu~~ merak ettiği belliydi . Bununla beraber gözlerinin içi yine eskisi gibi gülümsiyordu ; ~~yanında durunca~~ ilk önce bana vapuru sordu :

- Ümit yok, dedim...

Sultan

İstanbul'a bir iş için indiğini, Selimiye'de oturan bir mektep arkadaşını aramak için geciktiğini, üç saattir burada beklediğini söyledi ; - Şimdi ne yapacağım ben ?...'

- ~~Evine~~ Gidecek hiç bir tanıdığınız yokmu ?

- Hayır...

- Peki bir otel, filân...

Yüzü birdenbire değişti .

- Mesela büyük otellerden biri, dedim. Eminim yerler ve hakikaten yardım etmek arzusuyle, sakın para için endişe etmeyin... diye ilâve ettim .

Çantasını kaldırarak gülümsedi ,

[1593]

~~107~~
116

muştum. Ve onun cebimde oluşu şimdi ~~yine beni adeta tehdit ediyordu~~. beni korkutuyordu. Nihayet yine Sabih'lara gitmeğe karar verdim. Orada içilir, konuşulurdu. ~~Vakıa böyle bir akşam da benim için hiç de rahat birşey olmıyacaktı. Orada da Nuran'dan bir yığın şey vardı.~~ Bütün bu tereddütler içinde, iskeleden ayrılmak üzere ~~idim ki~~ iken bir kadın sesinin beni "beyefendi..." diye çağırdığını duydum. Birkaç hafta evvel boğaz vapurunda rastgeldiğim ve konuşmak fırsatını bulduğum genç bir kızdı. ~~Kim olduğunu öğrenememiştim. Fakat~~ Daha ziyade safiyetinden gelen garip bir çekiciliği, büyük yeşil gözleri, oldukça hoşa giden ve insanı şaşırtan bir sokulganlığı vardı. ~~Orada~~ Bekleme salonunun tam önünde ~~pencereye doğru~~ büzülmüş duruyordu. Hâlinden epeyce üşüdüğü ve vapuru ~~yüzünden telaşlı olduğu~~ merak ettiği belliydi. Bununla beraber gözlerinin içi yine eskisi gibi gülümsüyordu; ~~Yanında durunca~~ ilk önce bana vapuru sordu:

– Ümit yok, dedim...

– ~~Eyvah,~~ Ay! çok fena! İstanbul'a bir iş için indiğini, Sultan Selim~~iye~~'de oturan bir mektep arkadaşını aramak için geciktiğini, üç saattir burada vapur beklediğini söyledi; 'Şimdi ne yapacağım ben?...'

– ~~Evine~~ Gidecek hiçbir tanıdığınız yok mu?

– Hayır...

– Peki bir otel, filân...

Yüzü birdenbire değişti.

– Meselâ büyük otellerden biri, dedim. Emin~~ce~~ yerlerdir; hiçbir suretle rahatsız olmazsınız! ve hakikaten yardım etmek arzusuyla; sakın para için endişe etmeyin... diye ilave ettim.

Çantasını kaldırarak gülümsedi,

1594

117

- Teşekkür ederim, fakat bugün hiç olmadığım kadar zenginim... dedi. Ama, otel hoşuma gitmiyor, [illegible] tek başıma hiç otel- [illegible] yemiş bir insan değilim ! nasıl otele giderim ...

Kendi telâş ve korkusuna kendi de gülüyordu .

- O halde, dedim, bir tek çareniz var, o da benimle beraber gelip bizim evde [illegible]....Bizim,ev anahtarı cebimde birdenbire canlanan senin evdi .

Hiç bir mana veremediğim bir ısrarla birşey söylemeden bir müddet yüzüme baktı .

- Sizi rahatsız etmezmiyim ? ...

- Ilkönce gider bir yerde karnımızı doyururuz... sonra eve gideriz . Rahatça uyursunuz... yapacak tek şey bu...

Bütün bunları son derecede rahat bir tavırla ve sanki kırk yıldan beri tanıdığım bir insanla konuşur gibi söylemiştim .

Bir müddet daha bekledi, sonra başını salladı .

- Öyle olsun... dedi .

Beraberce bir taksiye bindik. Biraz evelki yorgunluğumdan, tereddüdümden hiç bir iz kalmamıştı . Genç kıza tesadüfümle beraber eski Suat [illegible] . Bu talihin gönderdiği 'av' dı. Kuran anahtarı bunun için Sabih'lerde düşürmüş, ben bu lezzetli tesadüf için dün geceyi o kadar münasebetsiz şekilde İstanbul'da geçirmiştim. O anda ikinizi de içimden takdim ediyordum . Otomobilde hemen hemen hiç konuşmadık. Zaten o kadar ürkek bir tavırla arabanın bir köşesine sığınmıştı ki daha ziyade [illegible] yeni getirilmiş bir kedi yavrusuna benziyordu. Otomobil Galatasaray'a gelince sordum :

Aralık

[1594]

~~108~~
117

– Teşekkür ederim, fakat bugün hayatımda hiç olmadığım kadar zenginim… dedi. Ama, otel hoşuma gitmiyor, ~~hayatımda~~ tek başıma hiç otelde ~~yatmadım~~ kalmadım … ~~sonra ilave etti; bırakın ki girip çıkarken görülmem sonradan rahatsız edilmek için kâfidir. Sonra ilave etti, ben daha bir lokantada yemek yemiş bir insan değilim! Nasıl otele giderim…~~

Kendi telaş ve korkusuna kendi de gülüyordu.

~~Ben, Mümtaz daima kadınlarımızın hürriyet noksanından şikâyet ettim. İçtimaî bir dava peşinde koşsa idim koşacak içtimaî bir dava arasa idim, muhakkak bunu seçerdim. İşte yatacak yeri olmayan bir biçare ki otele gidemiyor.~~

O hâlde, dedim, bir tek çareniz var, o da benimle beraber gelip bizim evde ~~yatmak~~ kalmak… Bizim, ev anahtarı cebimde birdenbire canlanan senin evdi.

Hiçbir mana veremediğim bir ısrarla bir şey söylemeden bir müddet yüzüme baktı.

– Sizi rahatsız etmez miyim?...
– İlkönce gider bir yerde karnımızı doyururuz… sonra eve gideriz. Rahatça uyursunuz… yapacak tek şey bu…

Bütün bunları son derecede rahat bir tavırla ve sanki kırk yıldan beri tanıdığım bir insanla konuşur gibi söylemiştim.

Bir müddet daha bekledi, sonra başını salladı.

– Öyle olsun… dedi.

Beraberce bir taksiye bindik. Biraz evvelki yorgunluğumdan, tereddüdümden hiçbir iz kalmamıştı. Genç kıza tesadüfümle beraber eski Suat ~~canlanmıştı~~ olmuştum. ~~Bu talihin gönderdiği 'av'dı. Nuran anahtarı bunun için Sabih'lerde düşürmüş, ben bu lezzetli tesadüf için dün geceyi o kadar münasebetsiz şekilde İstanbul'da geçirmiştim. O anda ikinizi de içimden takdis ediyordum. Otomobilde hemen hemen hiç konuşmadık. Zaten o kadar ürkek bir tavırla arabanın bir köşesine sığınmıştı ki daha ziyade bulunduğu yere yeni getirilmiş bir kedi yavrusuna benziyordu! Otomobil-~~Araba Galatasaray'ına gelince sordum:

~~109~~ 118

- Nereye gitmek istersiniz ?

- Ben bir yer bilmiyorum , evimden hiç çıkmadım ...

Gözlerinin içinde hep aynı ~~gülümseme ile~~ konuşuyordu. Ona Beyoğlu lokantalarını saydım, hususiyetlerini anlattım. Beni ciddiyetle dinledi. Fakat :

- Neresini isterseniz... den başka bir cevap vermedi. Nihayet hesaplarıma en uygun geleni, ~~belediye gazinosunu~~ tercih ettim. ~~İçki, vaziyete, aşağıda dans... hepsi vardı . Fakat daha merdivenin başında ürktü :~~

- İyi ama burası pek şık yer. ~~Halbuki benim üstüm başım...~~

- Üstünüze ehemmiyet vermeyin, ~~başınız herkesi kıskandırır~~ dedim .

O yine tereddüd ediyordu :

- Benim bu günlerde böyle yerlerde görülmem doğru olmaz...

- Niçin ? diye sordum .

- Olmaz işte...

- Nişanlı filanmısınız ?

- Hayır, hayır, o cinsten birşey değil. ~~Hadi gidelim !~~ Halinden öyle anladım ki teessüsünden, ~~ezilmek~~, hatta karnını doyurmak arzusundan ziyade ~~benim kendime engel olmamak için burada yemek yemeği kabul etmişti .~~

Salon epeyce kalabalıktı. Genç kız ilk önce etrafı dikkatle süzdü :

- Tanıdık yok galiba...dedi. nisbeten kuytu bir yerde bir masa seçtik. Yemekleri ısmarladım .

- Birşey içermisiniz ?...

- Su...dedi; yalınız su...

[1595]

~~109~~
118

– Nereye gitmek istersiniz?
– Ben bir yer bilmiyorum, evimden hiç çıkmadım…

Gözlerinin içinde hep aynı ~~gülümseme ile~~ aydınlıkla konuşuyordu. Ona Beyoğlu lokantalarını saydım, hususiyetlerini anlattım. Beni ciddiyetle dinledi. Fakat:

– Neresini isterseniz…'den başka bir cevap vermedi. Nihayet hesaplarıma en uygun geleni, ~~belediye gazinosunu~~ Park otelini tercih ettim. ~~İçki, varyete, aşağıda dans, bar, hepsi vardı. Fakat daha merdivenin başında ürktü:~~

Fakat kapının önünde tereddüt etti:

– İyi ama burası pek şık yer. Hâlbuki benim üstüm başım…
– Üstünüze ehemmiyet vermeyin; başınız herkesi kıskandıracak kadar güzel, dedim.

O yine tereddüt ediyordu:

– Benim bu günlerde böyle yerlerde görülmem doğru olmaz…
– Niçin? diye sordum
– Olmaz işte…
– Nişanlı filan mısınız?
– Hayır, hayır... o cinsten bir şey değil! ~~– haydi girelim!~~

~~Halinden öyle anladım ki tecessüsünden, eğlenmek, hatta karnını doyurmak arzusundan ziyade benim arzuma engel olmamak için kapı önünde münakaşa etmemek için ettiğini göster etmemek için ki bu münakaşa burada yemek yemeği kabul etmişti.~~

Salon epeyce kalabalıktı. Genç kız ilk önce etrafı dikkatle süzdü:

– Tanıdık yok galiba… dedi. nispeten kuytu bir yerde bir masa seçtik. Yemekleri ısmarladım.
– Bir şey içermisiniz?..
– Su… dedi; yalnız su…

119

- Ama, nasıl olur ?

- Öyle işte. istersenız siz de içmeyin. yanı bu akşam için böyle olsun diyorum, Zaten ben hiç içki içmedim .

- İyi ya bu akşam başlamış olursunuz...

Yüzü birdenbire mahzunlaştı. Adeta ağlayacak gibiydi .

- Bu akşam sırası değil, çok yorgunum.

Bilhassa bu ürkekliği beni sevincimden çıldırtıyordu. Fakat behemenal birşey içmeliydi .

Gözlerinin rıcasına rağmen ısrar ettim :

- Bari benim bir kadeh içmeme müsaade edin!

Saçlarını sallayarak cevap verdi :

- Madem ki okadar istiyorsunuz, fakat az için olmaz mı ?. bir de rakı olmasın !

Kırk yıllık tanıdığım gibi beni idare etmek istiyordu .

Öteden beriden konuşmağa başladık. Garip bir kızdı. Etrafında geçen şeylerden hiç birini kaçırmıyordu . Bütün gece boyunca kendisinin de farkına varmadığı tek bir dikkatsizlik tahaddemedim . Fakat asıl şaşırtıcı tarafı konuşmasıydı . Söylediğim şakalara en umulmadık cevaplar veriyordu . Basit şeylerdi bunlar; fakat kendi kendisi ile uzun uzadıya meşgul olmuş bir insanın söyliyebileceği cümlelerdi. Bazan da bu basitliğine hoşa gidiyordu . Bununla beraber daima çekingen daima uzak ve dost kalmasını biliyordu . Duruşu, dirseklerini masaya dayayışı, edası son derece tabii idi . Biraz neşelense bütün salonun dikkatini üzerinde toplayabileceğini anladım. Şarap ve mezeler gelince kendisine yarı alay bir daha ısrar ettim :

[1568]

~~110~~
119

– Ama, nasıl olur?
– Öyle işte… İstersiniz siz de içmeyin, yani bu akşam ~~için~~ böyle olsun diyorum. Zaten ben hiç içki içmedim.
–İyi ya bu akşam başlamış olursunuz…

Yüzü birdenbire mahzunlaştı. ~~Adeta ağlayacak gibiydi.~~

–Bu akşam sırası değil; çok yorgunum!

Bilhassa bu ürkekliği beni sevincimden çıldırtıyordu. Fakat behemehal birşey içmeliydi.

Gözlerinin ricasına rağmen ısrar ettim:

– Bari benim bir kadeh içmeme müsaade edin!

Saçlarını sallayarak cevap verdi:

– Mademki o kadar istiyorsunuz… fakat az için olmaz mı?... birde rakı olmasın. Rakının kokusu hoşuma gitmiyor.

Kırk yıllık tanıdığım gibi beni idare etmek istiyordu. Öteden beriden konuşmağa başladık. Garip bir kızdı. Etrafında geçen şeylerden hiçbirini kaçırmıyordu. ~~Bütün gece boyunca Orada kaldığımız müddetçe kendisinin de farkına varmadığı tek bir dikkatten bahsedemedim söyleyemedim. Fakat~~ Asıl şaşırtıcı tarafı konuşmasıydı. ~~Söylediğim şeylerin cümlesine~~ Söylediklerimin hepsine en umulmadık cevaplar veriyordu. Basit şeylerdi bunlar; fakat ~~ancak kendi~~ kendisi ile uzun uzadıya meşgul olmuş bir ~~insanın söyleyebileceği sözlerdi~~. ancak onları söyleyebilirdi. Bazan da ~~imkânsız basitliğiyle erişilmeyecek hissini veren sadeliğiyle~~ sözleri erişilemez hissini veren sadeliğiyle hoşa gidiyordu. Bununla beraber daima çekingen, daima uzak ve dost kalmasını biliyordu. Duruşu, dirseklerini masaya dayayışı, edası son derece tabii idi. Biraz neşelense bütün salonun dikkatini üzerinde toplayabileceğini anladım. Şarap ve mezeler gelince kendisine yarı alay bir daha ısrar ettim:

120

- Şarabımız geldi, siz içmezseniz ~~garip~~ tuhaf olacak...

Yüzüme ' beni hiç anlamiyorsunuz ?...' der gibi baktı. Bir an nerde ise ağlayacakmış gibi dudaklarının titrediğini sandım fakat öyle olmadı, meterdotelin doldurduğu kadehi benimle beraber kaldırdı .

Bu yaştaki genç kızlarla metodum hafif istihza ile karışık bir samimiyettir . Genç kızlar kendilerini bizim zannettiğimizden çok az beğenirler ; hayat tecrübelerinin noksan olduğu şuuru onları hiç bırakmaz . İşte bu yarı alay ve bilhassa şakalı konuşma onlarda bu duyguyu besler, kendilerini çalpa ve acemi buldukça size hayran olurlar . Fakat bu konuşma daha ziyade onların kendi hayatları üzerinde olmalıdır . Muhtelif nasihatlar vermeli, küçük dertlerini dinlemeli, mümkünse şaşırtmalı, hatta cesaretlerini kırmalıdır . Burada misafirimle bu metodu takip etmenin imkânı yoktu. Son derece tabii şekilde konuşuyor ve üstelik ~~o~~ kendisine ait hemen hiç bir şey söylemiyordu . İster istemez konuşma şekli değişmişti . O üstün edayı devam bırakmağa mecbur oluyordum . Bunu kendisi de az çok biliyordu .

-Siz dedim,ilk defa böyle bir yere geldiğinizi söylüyorsunuz... halbuki konuşmanız o kadar rahat !

- Bana bakmayın... ben çok tabii insanımdır .

- Kaç yaşındasınız diye sordum .

- Yirmi iki...

- Çok güzel olduğunuzu biliyor musunuz ?

Yüzüme dikkatle baktı :

- Bilmem, dedi, hiç düşünmedim .

- Hiç kimse de söylememiş midir size ?

- Hayır... Yani dikkat etmedim .

[1567]

~~111~~
120

– Şarabımız geldi, siz içmezseniz ~~garip~~ tuhaf olacak…

Yüzüme 'beni hiç anlamıyorsunuz?...' der gibi baktı. Bir an nerde ise ağlayacakmış gibi dudaklarının titrediğini sandım fakat öyle olmadı, metrdotelin doldurduğu kadehi benimle beraber kaldırdı.

Bu yaştaki genç kızlara karşı metodum hafif istihza ile karışık bir samimiyettir. Genç kızlar kendilerini bizim zannettiğimizden çok az beğenirler; hayat tecrübelerinin noksan olduğu şuuru onları hiç bırakmaz. İşte bu yarı alay ve bilhassa şakalı konuşma onlarda bu duyguyu besler, kendilerini çolpa ve acemi buldukça size hayran olurlar. Fakat bu konuşma daha ziyade onların kendi hayatları üzerinde olmalıdır. Muhtelif nasihatler vermeli, küçük dertlerini dinlemeli, mümkünse şaşırtmalı, hatta cesaretlerini kırmalı~~dır~~sınız. Burada misafirimle bu metodu takip etmenin imkânı yoktu. Son derece tabii şekilde konuşuyordu ~~ve~~ üstelik ~~ve~~ kendisine ait hemen hiçbir şey de söylemiyordu. İster istemez ~~konuşma şekli değişmişti.~~ o üstün ~~üstün~~ edayı ~~derhal~~ bırakmağa mecbur ~~oluyordum~~ oldum. Bunu kendisi de az çok biliyordu.[1]

– Siz dedim, ilk defa böyle bir yere geldiğinizi söylüyorsunuz… Hâlbuki ~~duruşunuz o kadar~~ çok rahat~~kı~~sınız ~~ki~~!
– Bana bakmayın… Ben çok tabii insanımdır.
– Kaç yaşındasınız? diye sordum.
– Yirmi iki…
– Çok güzel olduğunuzu biliyor musunuz?

Yüzüme dikkatle baktı:

– Bilmem, dedi, hiç düşünmedim.
– Kimse de söylemedi mi bunu size?
– Hayır… Yani dikkat etmedim.

1 Bu paragraf işaretlenip ~~Ne lüzum? Kaldırmayı düşünelim~~ notu yazılmıştır.

~~113~~ 122

zannettim ... fakat gülmedi, birdenbire yüzü durgunlaştı.

- ~~Hâlâ temiz temizsiniz ? dedim~~ .

- Beş ay evvelime kadar... şimdi İstanbul'dayız. annem hastalanınca...

- Geçmiş olsun dedim. nedir hastalığı ?

Dudaklarının ucuyle mırıldandı .

- kanser... dedi. kanser...

- Çok üzüldüm . şimdi nasıl ?...

~~Bir şey yüzüme baktı .~~

~~- Bu sün evvel öldü... dedi.~~

Birdenbire tavan başımaçöker gibi oldu . Bütün o içki ısrarlarım, gözlerime koymak istediğim şeytanî bakış... yarabbim

- Niçin bunu daha evvel söylemediniz ?

~~- Ben hiç bişini söylemiyecektim ama...~~

~~- Hem...~~

- Ara sıra bakışınız o kadar değişiyorki. ~~-~~ ister istemez ~~vaziyeti anlattım~~ .

- Beni korumak için olacak, dedim . Teşekkür ederim. Fakat daha iyisi bu oyuna girmemek değilmiydi ?

Bir kaç saniye dans seyretti :

- Keyfinizi bozmak istemedim... tali önünüze genç bir kız çıkarmıştı. Onunla iyi bir yerde yemek istiyordunuz ? sizi kendi işlerimle üzmek birşeye yaramazdı ki...

- Hayır daha evveli söylüyordum...

Gözlerini iyice açarak yüzüme baktı :

- Kızmayın , dedi. Fenalık etmek için yapmadım. Sadece şaşırmıştım . Sonra sizi çok merak ediyordum . unutmayın ki

[1566]

~~113~~
122

~~zannettim… fakat gülmedi, birdenbire yüzü durgunlaştı.~~

~~– Hâlâ İzmit'te misiniz? Dedim Siz İstanbullu musunuz? diye sordum.~~

~~Altı ay evveline kadar… Hayır İstanbul'a geleli altı ay oldu Şimdi İstanbul'dayız. Annem hastalanınca… İstanbul'a geleli altı ay oldu~~

~~– Geçmiş olsun, dedim, nedir hastalığı?~~

~~Dudaklarının ucuyla mırıldandı:~~

~~– Kanser… dedi. kanser…~~
~~– Çok üzüldüm… şimdi nasıl?…~~

~~Tekrar yüzüme baktı:~~

– Annem ~~on gün evvel öldü… dedi.~~

Birdenbire tavan başıma çöker gibi oldu. Bütün o içki ısrarlarım, gözlerime koymak istediğim şeytanî bakış… yarabbim!

– Niçin bunu daha evvel söylemediniz?
– ~~Ben hiçbirini söylemeyecektim ama… Lüzumu var mıydı bilmem?~~
İlk önce lüzum görmemiştim… Fakat ~~bazen~~ sonra…

– ~~Evet~~… Evet, devam edin
– Ara sıra bakışınız o kadar değişiyor ki. İster istemez… ~~vaziyeti anlattım.~~
– Beni korumak için olacak, dedim. Teşekkür ederim. Fakat daha iyisi bu oyuna girmemek değilmiydi?

Birkaç saniye dans edenleri seyretti:

– Keyfinizi bozmak istemedim… tali önünüze genç bir kız çıkarmıştı. Onunla iyi bir yerde yemek yemek istiyordunuz? sizi kendi işlerimle üzmek bir şeye yaramazdı ki…
– ~~Hayır daha evveli söylüyorum…~~

~~Gözlerini iyice açarak yüzüme baktı:~~

– ~~Kızmayın, dedi. Fenalık etmek için yapmadım. Sadece şaşırmıştım. Sonra sizi çok merak ediyordum. Unutmayın ki~~

~~114~~ 122

bu akşam sizi ben çağırdım . Yanımdan görmeden geçip gidecektiniz ? yalvarır gibi konuşuyordu . Bir şeyler anlatmak istediği muhakkaktı .

- Belkide yatacak bir yeriniz vardı ? yani sizi götürebileceğim bir yer ...

- Hayır; ~~pedi~~ Hayır, katiyen! Niçin böyle zannettiniz ? çok fena ...bu taraftaki tanıdıkların hiç birisinin evini bilmiyorum, ben İstanbul'u tanımam. Siz gelmeseydiniz yolcu bekleme salonunda otururdum . Çocukluğumda bir memleketten öbürüne giderken kasaba garlarında ~~____~~ geceledğimiz olurdu. Araba ile sarsıla sarsıla gelirdik ~~[illegible]~~ ekseriya tren gecikirdi . Biz bir sıranın üstüne otururduk. ~~Kadınkurkuttum~~ Annem babama, ben anneme dayanır, uyurduk . Sanki çocukluğunun tebessümlerinden biriyle gülümsedi . Fakat sonra uyanması güç olurdu . Öyle üşürdüm ki ve hakikaten o gecelerden birinin ayazı bel kemiğinden geçmiş gibi olduğu yerde ürperdi .

Garsonun tabak değiştirmeğe gelmesi konuşmamızı kesti . Benim hayalimde onu İzmit'te arıyordum ; Büyük gözler sakar kumral saçlar, yumuk ~~[illegible]~~ insanla derhal dost olan bir çene. ~~[illegible]~~ beş sene evvel; ~~[illegible]~~ onu muhakkak tanımam ~~[illegible]~~ hatta şaşırmam lazımdı !

~~Bakın size evimizi tarif edeyim . Sizin eve giden yokuşun başındaki kırmızı ev ... fakat ben artık birşey yiyemiyeceğim [illegible] bundan, ben çok yorgunum!~~

Hesabı gördüm. Uzaktan bana (bunu da nerden buldun ?) gibi işaret ~~yapan~~ bir iki münasebetsiz görmemezlikten gelerek

[1565]

~~114~~
122

~~bu akşam sizi ben çağırdım. Yanımdan görmeden geçip gidecektiniz? Yalvarır gibi konuşuyordu. Bir şeyler anlatmak istediği muhakkaktı.~~

– Belki de yatacak bir yeriniz vardı? yani sizi götürebileceğim bir yer…

– Hayır; dedi, hayır, katiyen! Niçin böyle zannettiniz? Çok fena… Bu taraftaki tanıdıkların hiçbirisinin evini bilmiyorum, ben İstanbul'u tanımam. Siz gelmeseydiniz yolcu bekleme salonunda otururdum. Çocukluğumda bir memleketten öbürüne giderken kasaba garlarında gecelediğimiz olurdu. Araba ile sarsıla sarsıla gelirdik... ~~sonra,~~ ekseriya tren gecikirdi. Biz bir sıranın üstüne otururduk. Annem babama, ben anneme dayanır, uyurduk. Sanki çocukluğunun tebessümlerinden biriyle gülümsedi. Fakat sonra uyanması güç olurdu. Öyle üşürdüm ki! Ve hakikaten o gecelerden birinin ayazı bel kemiğinden geçmiş gibi olduğu yerde ürperdi.

Sonra birdenbire lafını kesti.

– Ben çok yorgunum, dedi. İsterseniz gidelim artık. Kalabalık beni yoruyor.

~~Garsonun tabak değiştirmeğe gelmesi konuşmamızı kesti. Ben hayalimde onu İzmit'te arıyordum. Büyük gözler, ağır kumral saçlar, yumuk, insanla derhal dost olan bir çene. –beş sene evvel- o kadar küçük de değildi onu muhakkak tanımam ve hatta çıldırmam lazımdı!~~

~~– Bakın size evimizi tarif edeyim. Sizin eve giden yokuşun başındaki kırmızı ev… Fakat ben artık bir şey yiyemeyeceğim. İsterseniz gidelim buradan… ben çok yorgunum!...~~

~~O gittikten sonra birdenbire fenalaşır gibi oldu.~~

~~– Bu kalabalık bu musiki bana dokunuyor… dedi. İsterseniz gidelim artık!. Zaten zaten çok yorgunum çok yorgunum!~~

Hesabı gördüm. Uzaktan bana (bunu da nerden buldun?) gibi işaret ~~yapan~~ eden bir iki münasebetsizi görmemezlikten gelerek

~~135~~ 123

salondan çıktık .

Otomobilde sordum :

- Anneniz çok ızdırap çekti mi ? ...

- Çok ... dedi . Fakat son günü garip bir şey oldu. Yahut en son anlarında ...hiç hasta değilmiş gibi birdenbire rahatlaştı. Benimle konuştu. Oyle tuhaf şeyler söyledi ki,

- Nasıl ?

- Hava kapalıydı biliyorsunuz, hafif hafif kar yağıyordu . 'Güneş açmış olsa ne iyi olurdu' diye düşündü. Sonra, 'ama kar da güzel' dedi . Yüzüne baktım, gözleri yaşarmıştı. 'Yapmayın !' dedim, ve çok babaca bir tavırla elimi omuzuna attım. 'Ağlamayın !' dedim. 'Ağlamak birşeye yaramazki...düşünmeyin onları !'

- Ağlamak için yapmıyorum, dedi fakat, hatırlamamak kabil değil!

O dakikada kendisini öpebilirdim ve galiba ses çıkarmazdı . Bir sarsıntı bunun önüne geçti, o köşesine büzüldü; ben talihime küstüm .Hayatımda en az sevdiğim şey teselli ~~vermek~~, ızdırapta ortak olmaktır . Annesi ölen bir kızın bu gece yarısı sokakta ne işi vardı ? ve ne diye beni bulmuştu ? daha fenası bu drama ister istemez katılmamdı ; fakat ondan da fenası vardı. Kapıcının bu hiç tanımadığı misafirleri ne şekilde kabul edeceğini bilmiyordum . Daha iyisi genç kıza evin asıl sahibi olmadığımı izahtı ; fakat mesafe son derece kısa idi . Anlatmama imkân yoktu .

Bereket versin kapıyı açık bulduk ve kimseye birşey söylemeden içeriye girdik . İşte böylece senin önce o gece ölümü-

[1564]

~~115~~
123

salondan çıktık.

Otomobilde sordum:

– Anneniz çok ızdırap çekti mi?...

– Çok... dedi. Fakat son günü garip bir şey oldu. Yahut en son anlarında... hiç hasta değilmiş gibi birdenbire rahatlaştı. Benimle konuştu. Öyle tuhaf şeyler söyledi ki,

– Nasıl?

– Hava kapalıydı biliyorsunuz, hafif hafif kar yağıyordu. "Güneş açmış olsa ne iyi olurdu?" diye düşündü.. Sonra, "ama kar da güzel!" dedi.

Yüzüne baktım, gözleri yaşarmıştı. 'Yapmayın!' dedim ve çok babaca bir tavırla elimi omuzuna attım. 'Ağlamayın!' dedim. 'Ağlamak birşeye yaramazki... Düşünmeyin bunları!'

– Ağlamak için yapmıyorum, dedi fakat, hatırlamamak kabil değil!

O dakikada kendisini öpebilirdim ve galiba ses çıkarmazdı. Bir sarsıntı bunun önüne geçti, o köşesine büzüldü; ben taliime küstüm. Hayatımda en az sevdiğim şey teselli ~~vermek~~ etmek, ızdıraba ortak olmaktır. Annesi ölen bir kızın bu gece yarısı sokakta ne işi vardı? ve ne diye beni bulmuştu? daha fenası bu drama ister istemez katılmamdı; fakat ondan da fenası vardı. Kapıcının bu hiç tanımadığı misafirleri ne şekilde kabul edeceğini bilmiyordum. Daha iyisi genç kıza evin asıl sahibi olmadığımı izahtı; fakat mesafe son derece kısa idi. Anlatmama imkân yoktu.

Bereket versin kapıyı açık bulduk ve kimseye birşey söylemeden içeriye girdik. İşte böylece senin ~~öne~~ evine o gece ölümü-

~~216~~ 129

mü taşımış oldum . Çünkü doğrusunu istersen o gece evine benimle beraber asıl giren kendi ölümümdü . kader mi, tesadüf-mü ?

2531

Yaz yazmuru

Buraya kadar her şey çok çabuk olmuştu . ~~Telda bir kıza tesadüf ediyor, fakat~~ Bundan sonrası güç, hem çok güç oldu. Lokantaya davet ediyorum, beni eskidenberi tanımasına rağmen dostluğumu kabul ediyor, ve evime, evime beraberce geliyor ~~fakat bundan sonrası güç, hem çok güç oldu~~ . ~~Eve gidince der-hal~~ Onu derhal yatmak isteyip istemediğini sordum. ~~Yakından biraz vakit kazanmak için~~ İsterseniz biraz oturabilirim... cevabını verdi. Salonu beğenmişti. Kitapları karıştırıyor, müsveddelere bakıyordu . Birden plakları buldu . „O ne mükemmel !„ dedi . Musikiyi sevip sevmediğini sordum . Çok sevdiğini söyledi.

- Kendiniz bilir misiniz ?

- Hayır, fakat ~~ne çok~~ iyi tanıdığım eserler var, dedi .

Mümkün mertebe kendisinden uzakta durmağa çalışıyordum . İçimde imkansız bir istek vardı. Birimizden birimiz bu evin dışında olsak ne iyi olacaktı . Beni garip şekilde rahatsız ediyordu . Ondan nefret etmiyordum . Onu arzu da etmiyordum . Sadece onunla, ~~hem de en delice~~ meşguldüm. Beni birdenbire bir fikir gibi zaptetmişti . Konuşması, hüznü, başının düşünceli duruşu bir daha unutamiyacakmışım gibi içime yerleşiyordu .

- Birşey dinlemek istermisiniz ?...dedim .

- Evet, dedi. Eğer varsa Mozart'ın konsertosunu dinlemek isterim ...

Konsertonun olup olmadığını bilmiyordum . Onun için müphem bir cevapla geçiştirmek istedim :

[2531]

~~116~~
124

mü taşımış oldum. Çünkü doğrusunu istersen o gece evine benimle beraber asıl giren kendi ölümümdü. kader mi, tesadüf mü?

~~Buraya kadar her şey çok çabuk olmuştu. Yolda bir kıza tesadüf ediyor, fakat Bundan sonrası güç, hem çok güç oldu. Lokantaya davet ediyorum, beni eskidenberi tanımasına rağmen dostluğumu kabul ediyor, ve evime, evine beraberce geliyor fakat bundan sonrası güç, hem çok güç oldu. Eve gidince derhal~~ Ona derhal yatmak isteyip istemediğini sordum. ~~Maksadım biraz vakit kazanmaktı.~~ 'İsterseniz biraz oturabilirim...' cevabını verdi. Salonu beğenmişti. Kitapları karıştırıyor, müsveddelere bakıyordu. Birden plakları buldu. "O ne mükemmel!" dedi. Musikiyi sevip sevmediğini sordum. Çok sevdiğini söyledi.

– Kendiniz bilir misiniz?

– Hayır, fakat ~~az çok~~ iyi tanıdığım eserler var, dedi.

Mümkün mertebe kendisinden uzakta durmağa çalışıyordum. İçimde imkânsız bir istek vardı. Birimizden birimiz bu evin dışında olsak ne iyi olacaktı. Beni garip şekilde rahatsız ediyordu. Ondan nefret etmiyordum. Onu arzu da etmiyordum. Sadece, onunla ~~hem de en delice~~ meşguldüm. Beni birdenbire bir fikir gibi zaptetmişti. Konuşması, hüznü, başının düşünceli duruşu bir daha unutamayacakmışım gibi içime yerleşiyordu.

~~– Bir şey çalmak dinlemek istermisiniz?... dedim.~~

~~– Evet, dedi. Eğer varsa Mozart'ın konsertosunu dinlemek isterim... Konsertonun olup olmadığını bilmiyordum. Onun için müphem bir cevapla geçiştirmek istedim.~~

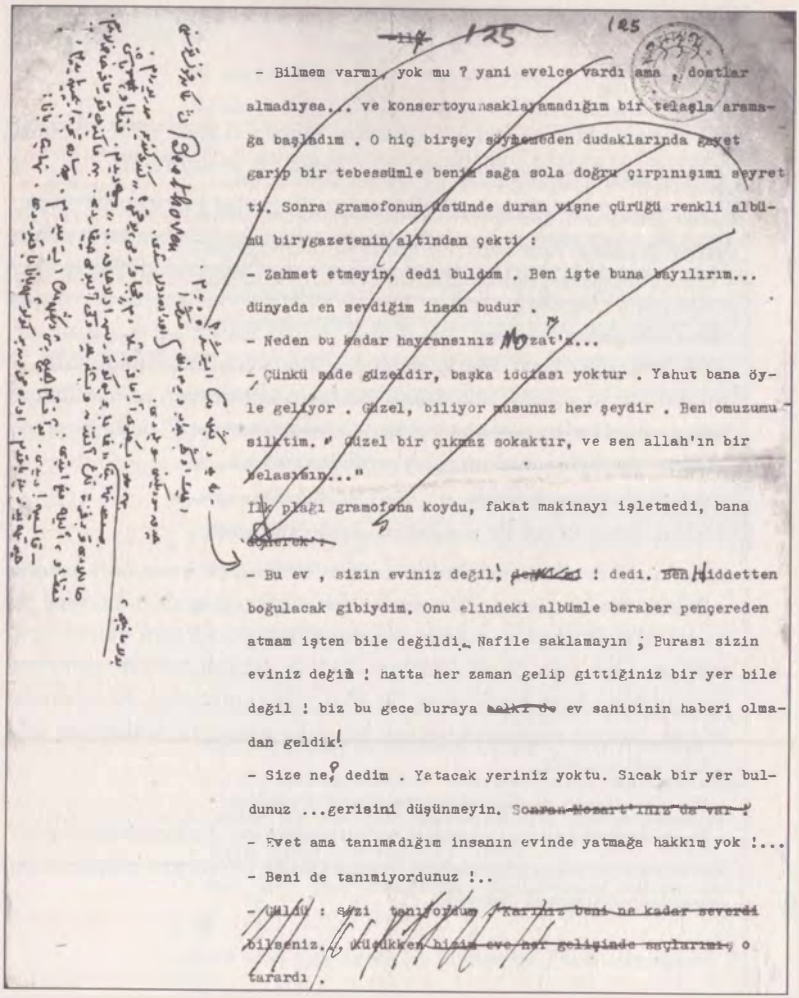

~~114~~ 125 125

- Bilmem varmı, yok mu ? yani evelce vardı ama , dostlar almadıysa... ve konsertoyu saklayamadığım bir telaşla aramağa başladım . O hiç birşey söylemeden dudaklarında gayet garip bir tebessümle benim sağa sola doğru çırpınışımı seyretti. Sonra gramofonun üstünde duran vişne çürüğü renkli albümü bir gazetenin altından çekti :

- Zahmet etmeyin, dedi buldum . Ben işte buna hayılırım... dünyada en sevdiğim insan budur .

- Neden bu kadar hayransınız Mozart'a...

- Çünkü sade güzeldir, başka iddiası yoktur . Yahut bana öyle geliyor . Güzel, biliyor musunuz her şeydir . Ben omuzumu silktim. " Güzel bir çıkmaz sokaktır, ve sen allah'ın bir belasısın..."

İlk plağı gramofona koydu, fakat makinayı işletmedi, bana dönerek :

- Bu ev , sizin eviniz değil ! ~~Derhal~~ ! dedi. Ben hiddetten boğulacak gibiydim. Onu elindeki albümle beraber pençereden atmam işten bile değildi. Nafile saklamayın ; Burası sizin eviniz değil ! hatta her zaman gelip gittiğiniz bir yer bile değil ! biz bu gece buraya ~~kalkı de~~ ev sahibinin haberi olmadan geldik!

- Size ne? dedim . Yatacak yeriniz yoktu. Sıcak bir yer buldunuz ...gerisini düşünmeyin. ~~Sonra Mozart'ınız da var !~~

- Evet ama tanımadığım insanın evinde yatmağa hakkım yok !...

- Beni de tanımıyordunuz !..

- Güldü : sizi tanıyordum , ~~Karınız beni ne kader severdi bilseniz.. küçükken bizim eve her gelişinde saçlarımı~~ o tarardı .

[2533]

~~117~~
125

~~– Bilmem var mı yok mu? Yani evvelce vardı ama, dostlar almadıysa... ve konsertoyu saklayamadığım bir telaşla aramağa başladım. O hiçbir şey söylemeden dudaklarında gayet garip bir tebessümle benim sağa sola doğru çırpınışımı seyretti. Sonra gramofonun üstünde duran vişne çürüğü renkli albümü bir gazetenin altından çekti:~~

~~– Zahmet etmeyin, dedi, buldum. Ben işte buna bayılırım... Dünyada en sevdiğim insan budur.~~

~~– Neden bu kadar hayransınız Mozart'a...~~

~~– Çünkü sade güzeldir, başka iddiası yoktur. Yahut bana öyle geliyor. Güzel, biliyor musunuz her şeydir. Ben omuzumu silktim. "Güzel bir çıkmaz sokaktır, ve sen allah'ın bir belasısın..."~~

~~İlk plağı gramofona koydu, fakat makinayı işletmedi, bana dönerek:~~

– Neyi dinlemek istersiniz? dedim.

İlk önce cevap vermeden odada dolaştı. Sonra Beethoven'ın keman konsertosunu çok sevdiğini söyledi.

Ben diskleri aramağa başladım. "Acaba var mı, yok mu?" Kendi kendime soruyordum. ~~Bir~~ Nihayet bulamayınca, "galiba birisi götürmüş olacak..." ~~diye~~ dedim. Fakat o, başını salladı ve bir gazetenin altından vişne çürüğü albümü çıkardı. Ben makineyi kurmağa hazırlandım. Fakat o, eliyle men etti:

– Kalsın! dedi. Bu akşam hiçbir şey dinlemek istemiyorum. ~~Ben~~ Sade tecrübe için yaptım.

Hayretle yüzüne baktım. O da mahzun bir gülüşle bana bakıyordu. Nihayet, bana:

– Bu ev, sizin eviniz değil! ~~değil mi!~~ dedi.

~~Ben~~ Hiddetten boğulacak gibiydim. Onu elindeki albümle beraber pencereden atmam işten bile değildi.

– Nafile saklamayın, burası sizin eviniz değil! hatta her zaman gelip gittiğiniz bir yer bile değil! biz bu gece buraya ~~belki de~~ ev sahibinin haberi olmadan geldik!

– Size ne? dedim. Yatacak yeriniz yoktu. Sıcak bir yer buldunuz... gerisini düşünmeyin. ~~Sonra Mozart'ınız da var!~~

– Evet ama tanımadığım insanın evinde yatmağa hakkım yok!..

– Beni de tanımıyordunuz!..

– ~~(Güldü) Sizi tanıyordum. Karınız beni ne kadar severdi bilseniz... küçükken bizim eve her gelişinde saçlarımı o tarardı.~~

126

[1563]

126

Bana cevap vereceği yerde odanın içinde dolaşıyordu. Sonra konsertoyu çalmağa başladı. ~~Birinci ve ikinci haneleri çaldı.~~ Büyük bir dikkatle dinliyordu. ~~Birdenbire birinci ve ikinci haneleri çaldı~~ İkinci kısım biter bitmez makineyi devirdi. "Yeter!" dedi. Sonra birdenbire ~~dur~~ masanın üstünde Nuran'ın büyük fotoğrafını aldı. Evinde gerçekten muvaffak[?] bir şey varsa, bu fotoğraftı. İyice baktı:

~~– Bu evin hanımının resmi mi?~~
~~– Hayır, dedim. Daha değil. Fakat olacak.~~
~~– Güzel kadın, hem çok güzel kadın!~~

~~Sonra duvarda İhsan'ın resmini gördü, ona yaklaştı.~~

~~– Ne rahat insan, sanki bütün meselelerini halletmiş.~~
~~– Öyledir, kitap gibi konuşur ve müthiş can sıkar.~~
~~– Belki sizin. Fakat ben tanımak isterdim. Liman gibi emniyetli insan.~~

~~Sonra bir köşede Nuran'la sizin beraber bir resminizi buldu.~~

~~– Bu da, evin sahibi olacak!~~
~~– Öyle... dedim.~~
~~– Seviliyor ama, sevildiğini bilmiyor.~~

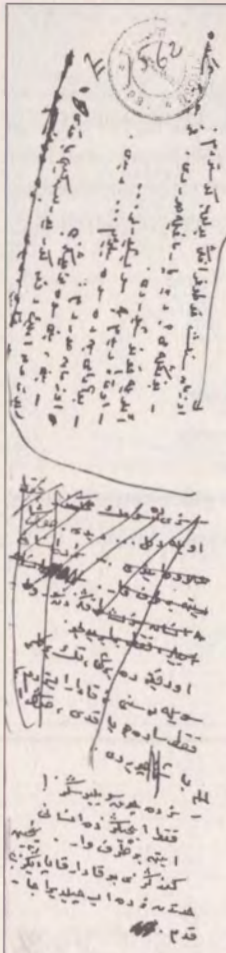

~~119~~ 126

- Ne kadar güzel ... tanımak isterdim... dedi . Bu evin hanımı mı ?

- Hayır, dedim. daha olmadı. Fakat olacak...

Tekrar fotoğrafa baktı. Başını salladı, ~~fakat~~ bir şey söylemedi.

Bir müddet sustuk. ~~Birdenbire~~ kendisine sordum :

- Benimle bu evde yalnız kalmaktan kork yor musunuz ?

- Hayır...niçin korkayım... benim insanlara emniyetim vardır.

- (gülerek) yapmayın, dedim. İnsanlara o kadar emniyet edilmez. bütün fenalıklar onlardan gelmiyor mu ?

~~Hâlâ Mozart'ı dinlerken yüzünü aydınlatan tebessümün tesiri altında idim.~~ Fakat buna rağmen kendisiyle daha mahrem bir şekilde konuşmak, daha mahrem temas noktaları bulmak istiyordum .

- Olsun, dedi. Ben yine emniyet ederim. İnsana emniyet etmeden yaşamak imkânsızdır . Ben insansız. hiç konuşmadan hiç yaşıyamam!

- Siz çokmu okudunuz ?...

- Hayır, ~~yani~~ tabii bir iki mektep bitirdim ama, çok okumuş sayılmam . Hem ben okuduklarımı söylemiyorum , düşündüklerimi söylüyorum ...

- Ohalde çok düşündünüz...

- Evet çok düşündüm... daha doğrusu düşünmek fırsatını buldum. Babam öldükten sonra annem birdenbire hastalandı. Hemen hemen bir buçuk sene bu yüzden evde onunla baş başa kaldım ve çok ama, çok düşündüm...

- Neleri düşündünüz ?..

- Etrafımda geçen şeyleri... insanları. Bilmem buna düşünme

[1562]

~~119~~
126

– Ne kadar güzel... tanımak isterdim... dedi. Bu evin hanımı mı?
– Hayır, dedim. Daha olmadı. Fakat olacak...
Tekrar fotoğrafa baktı. Başını salladı ~~fakat~~ bir şey söylemedi.
O zaman senin fotoğrafını bulup gösterdim.
– Bununla mı? diye parmağıyla sordu. Garip bir şekilde elleriyle konuşuyordu.
– Evet! dedim; sevişiyorlar...
– Bu adamı ben de sevebilirim... dedi.
O zaman sordum:
– Beni, beni sevemez misiniz?
Yüzüme ilk defa görüyormuş gibi baktı.
– ~~Hayır, dedi. Sizi sevemezdim.~~
– ~~Sizi de sevmek mümkündür fakat öyle değil... dedi. Sonra ilave etti. Sizde insanı iten bir taraf var. Size insan İnsan sizin tarafınızdan sürüklenebilir. Fakat beraber yolcu. O dakikada bir şey, tek bir kelime söylemesini ne kadar isterdim; fakat sadece baktı, sonra başını çevirdi.~~
– Siz de çok sevilirsiniz! Fakat içinizde insanı iten bir taraf var. Niçin kendinizi bu kadar kapadınız?
Hiddetten nerde ise çıldıracaktım.
Bir müddet sustuk. ~~Birdenbire~~ Sonra kendisine sordum:
– Mademki bu kadar fena insanım? Benimle bu evde yalnız kalmaktan korkuyor musunuz?
– Hayır... niçin korkayım... benim insanlara emniyetim vardır.
– (gülerek) yapmayın, dedim. İnsanlara o kadar emniyet edilmez, bütün fenalıklar onlardan gelmiyor mu?
~~Hâlâ Mozart'ı dinlerken yüzünü aydınlatan tebessümün tesiri altında idim. Fakat buna rağmen kendisiyle daha mahrem bir şekilde konuşmak, daha mahrem temas noktaları bulmak istiyordum.~~
– Olsun, dedi. Ben yine emniyet ederim. İnsana emniyet etmeden yaşamamız~~ız~~k imkânsızdır. Ben insansız, hele konuşmadan hiç yaşayamam!
– Siz çokmu okudunuz?...
– Hayır, ~~yani~~ tabii bir iki mektep bitirdim ama, çok okumuş sayılır~~ım~~mam. Hem ben okuduklarımı söylemiyorum, düşündüklerimi söylüyorum...
– O hâlde çok düşündünüz...
– Evet çok düşündüm... daha doğrusu düşünmek fırsatını buldum. Babam öldükten sonra annem birdenbire hastalandı. Hemen hemen bir buçuk sene bu yüzden evde onunla baş başa kaldım ve çok ama, çok düşündüm.
– Neleri düşündünüz?..
– Etrafımda geçen şeyleri... İnsanları. Bilmem buna düşünme

1561

denir mi ? Vakitlerimi (دقائقمی) birbirine bağlamağa çalıştım .

~~Ölürcek sordum~~ :

- Peki insan işleri hakkında şimdi fikriniz nedir ?

Yüzüme garip garip baktı :

- Bana/çocuk muamelesi ~~yapacaksınız~~ (böyle etmeyeceksiniz) söylerim, dedi .

Hayır benim metod onunla yürümüyordu .

- Ben size çocuk muamelesi ~~yapıyorum~~ (etmiyorum), dedim .

- ~~Yapı~~ (Bildiğ)orsunuz...dedi. Ve arkasından gelecek şeyi de biliyorum.

- Ne kadar çok şey biliyorsunuz siz...

Yüzüme tereddütsüz baktı.

- Dedim ya, yalnız yaşadım. Okadar çok vaktim vardıki... ~~doğrusu~~ yalnız da değildim . Annem çok sevilen bir insandı. Küçük bir şehirde bir hasta odası nedir bilirmisiniz ? Bütün şehir aşağı yukarı oradan geçiyordu . Merşeyi olduğum yerden öğreniyor ve sonra üzerinde düşünüyordum . Dinlediğim bir vakayı hakikaten gözümün önünde geçiyormuş gibi kendi kendime tasavvur ediyordum . Ona bir başlangıç, bir son arıyor, hazırlayıcı tesadüflerini bulmağa çalışıyordum .

- Fena usul değil...fakat sizin yaşınızda bir kız için...

- Böyle şeylerde yaşın ehemmiyeti varmı bilmem !

- Hep berabermi kalırdınız ?

- Hep beraber... kimse olmadımı elimi eline alır, konuşurdu.

- Neden bahsederdi ?

- Gençliğinden, tanıdığı insanlardan, babamdan, ölen kardeşlerimden,fakat daha ziyade gençliğinden ...

- Demek dinlediğiniz şeyler üzerinde konuşmazdınız ?

[1561]

~~119~~
~~120~~
127

denir mi? ~~Vakitlerimi~~ Dikkatlerimi birbirine bağlamağa çalıştım.

~~Gülerek sordum:~~

– Peki İnsan işleri hakkında şimdi fikriniz nedir?

Yüzüme garip garip baktı:

– Bana böyle çocuk muamelesi ~~yapmazsanız~~ etmezseniz söylerim, dedi.

Hayır benim metod onunla yürümüyordu.

– Ben size çocuk muamelesi ~~yapım~~etmiyorum dedim.

– ~~Yapı~~yorsunuz... dedi. Ve arkasından gelecek şeyi de biliyorum.

– Ne kadar çok şey biliyorsunuz siz...

Yüzüme tereddütsüz baktı.

– Dedim ya, yalnız yaşadım. O kadar çok vaktim vardı ki... ~~Pek Doğrusu~~ Pek yalnız da değildim. Annem çok sevilen bir insandı. Küçük bir şehirde bir hasta odası nedir bilir misiniz? Bütün şehir aşağı yukarı oradan geçiyordu. Her şeyi olduğum yerden öğreniyor ve sonra üzerinde düşünüyordum. Dinlediğim bir vakayı hakikaten gözümün önünde geçiyormuş gibi kendi kendime tasavvur ediyordum. Ona bir başlangıç, bir son arıyor, hazırlayıcı tesadüflerini bulmağa çalışıyordum.

– Fena usul değil... Fakat sizin yaşınızda bir kız için...

– Böyle şeylerde yaşın ehemmiyeti varmı bilmem!

– Hep berabermi kalırdınız?

– Hep beraber... Kimse olmadımı elimi eline alır, konuşurdu.

– Neden bahsederdi?

– Gençliğinden, tanıdığı insanlardan, babamdan, ölen kardeşlerimden, fakat daha ziyade gençliğinden...

– Demek dinlediğiniz şeyler üzerinde konuşmazdınız?

128

- Hayır... annem zaten çoğunu dinlemezdi. Çok tuhaf birşey işidirse sadece gülerdi. Onları ben dinlerdim .

Onu yatırdım üstüne bir yatak hazırladım. Ben sobayı doldurdum. Sonra tekrar salona girdim. O hâlâ olduğu yerde idi.

- Size dedim, birşey daha sormak istiyorum...insan oğlunun hakikaten iyi olduğuna inaniyormusunuz ?

- Bilmiyorum...dedi. Ben meseleleri böyle düşünmemki...ben daha ziyade hülya kurar gibi düşünürüm .

- Hayatı seviyormusunuz ?

- Şimdiye kadar seyrettim, hiç bıkmadım .

- Niçin seyrettim diyorsunuz...kendiniz yaşamadınız mı? Başınızdan bu kadar şey geçti.

- Doğru... ama onlar bana geldiler. Ben onlara gitmedim. Bir de isteyip yaşamak var .

- Bu akşam bu evde kalmanız sizin isteğiniz ile oldu ...

...'evet, dedi. Fakat sizin anladığınız gibi değil ! '

Sonra gözlerini benden çok uzaklara çevirdi.

- Ben yatacağım, Artık divanın bir köşesine oturun . Siz de gidin, yatın ! dedi .

Bir an içimden ona oracıkta sahip olmak düşüncesi tekrar geçti. Bütün gece acaip ruh halleri içinde hep bunu düşünmüş, istemiş, hatta ar çok hazırlanıştım . Fakat bir türlü karar veremiyordum . İçimde o zamana kadar duymadığım cinsten bir azap vardı . Ve bu azap aramızda bir duvar gibi yükseliyordu.

- Hakikaten gideyim mi ? diye sordum .

Bıçak gibi keskin ve çok kısa bir an göz göze geldik. Yüzünde

[1576]

~~120~~
~~121~~
128

– Hayır… annem zaten çoğunu dinlemezdi. Çok tuhaf bir şey işitirse sadece gülerdi. Onları ben dinlerdim.

Ona ~~ve yuvanın~~ divanın üstünde bir yatak hazırladım. Ben sobayı doldurdum. Sonra tekrar salona girdim. O hâlâ olduğu yerde idi.

– Size dedim, birşey daha sormak istiyorum… İnsanoğlunun hakikaten iyi olduğuna inanıyormusunuz?
– Bilmiyorum… dedi. Ben meseleleri böyle düşünmemki!... Ben daha ziyade hülya kurar gibi düşünürüm.
– Hayatı seviyormusunuz?
– Şimdiye kadar seyrettim, hiç bıkmadım.
– Niçin seyrettim diyorsunuz… Kendiniz yaşamadınız mı? Başınızdan bu kadar şey geçti.
– Doğru… ama onlar bana geldiler. Ben onlara gitmedim. Bir de isteyip yaşamak var.
– Bu akşam bu evde kalmanız sizin isteğiniz ile oldu…

~~Yüzü kıpkırmızı kesildi.~~ "Evet", dedi. Fakat sizin anladığınız gibi değil!

~~– Şimdi, dedim; ne yapacaksınız? İstikbal hakkında bir projeniz var mı?~~
~~– Mümkün olduğu kadar kendim kalmak, az değişmek, mağlup olmamak… Yani hayatın kendisine… Makineye kendimi kaptırmak istemiyorum.~~
~~– Bir şey anlamadım… dedim.~~
~~– Siz evvelce bu~~

Sonra ~~yüzünü benden çok uzaklara çevirdi.~~ bana lüzumundan yaklaş~~dığını~~mış olduğunu hissederek ürktü. Gözlerinde garip bir korku vardı. Kendimizden, çok manasız, yahut felaketli bir şey yapacağımız zaman içimizi saran o korkulardan.

– Ben yatacağım, Artık! Divanın bir köşesine ~~oturdu~~ büzüldü. Siz de gidin, yatın! dedi.

~~Bir an içimden ona oracıkta sahip olmak düşüncesi tekrar geçti. Bütün gece acaip ruh hâlleri içinde hep bunu düşünmüş, istemiş, hatta az çok hazırlamıştım. Fakat bir türlü karar veremiyordum. İçimde o zamana kadar duymadığım cinsten bir azap vardı. Ve bu azap aramızda bir duvar gibi yükseliyordu.~~

~~– Hakikaten Ben gideyim mi? diye sordum.~~

~~Bıçak gibi keskin ve çok kısa bir an göz göze geldik. Yüzünde~~

129

garip bir korku vardı . Belli ki benden ziyade kendisinden korkuyordu : Nihayet bir fısıltı gibi yavaşça
Ben. hala tereddüt ediyorum.
- Evet, gidin, Allah rahatlık versin ! dedi .

Ben salondan çıktım. Dışarda onun yerinden kalkmasını , kapıyı arkamdan kitlemesini bekledim. Fakat hiç bir şey yapmadı. Beni yendiğini biliyordu . Ben de onun odasına girdim. Işığı yakmadan soyundum ve yattım .

Gözlerimin önünde hep o kendinden korkan yüzü vardı . Ve nedense bu güzel yüzde bu korku bana insanlığın asıl faliî gibi görünüyordu . O zamana kadar insan oğlunu, adi, zalim, bazı pratik işlere kabiliyeti olmasına rağmen son derecede budala bulmuştum. İlk defa bu gece onun biçare bir talii olduğunu düşünüyordum , ona acıyordum .

İnsan'a benzediğim için pek mahcubum. Fakat ne yapayım ?.. Biz bir yığın işle meşgulüz Mümtaz. Fakat insanla asla ! Aydaki maymunlar matematik falan yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? belki onu bile düşündük, Merih'te şeftalilerin - varsa eğer- lezzeti hakkında fikir edinmeğe çalıştık ! fakat insan ne halde ? buna yanaşmadık . İnsan taliinin kötü tarafı - müsaade et, bir kere de ben bunlardan bahsedeyim! Herkesin kendini zaruri olarak kâinatın merkezi bilmesinde , kendinden başkasını bir inşa malzemesi gibi görmesindedir . Onun için en büyük ve iyi niyetlerin sahipleri bile hayatı yaparken insanı yıkmaktan korkmuyorlar. Fakat bizim dahası var, herşeyimiz insanla. Varlığımızı yalnız onun üzerinde deneyebiliyor , Onunla kendimizi idrak ediyor, tadıyor, onunla genişliyoruz Bütünn ihtiraslarımız, zaferlerimiz, açlıklarımız, kinlerimiz,

[1560]

~~121~~
~~122~~
129

~~garip bir korku vardı. Belli ki benden ziyade kendisinden korkuyordu. Nihayet bir fısıltı bir gibi yavaşça~~

Ben, hala tereddüt ediyordum.

– Evet, gidin, Allah rahatlık versin! dedi.

~~Ben~~ Salondan çıktım. Dışarda onun yerinden kalkmasını, kapıyı arkamdan kitlemesini bekledim. Fakat hiçbir şey yapmadı. Beni yendiğini biliyordu. ~~Ben~~ Senin odana girdim. Işığı yakmadan soyundum ve yattım.

Gözlerimin önünde hep o kendinden korkan yüzü vardı. Ve nedense bu güzel yüzde bu korku bana insanlığın asıl talii gibi görünüyordu. O zamana kadar insan oğlunu, adi, zalim, bazı pratik işlere kabiliyeti olmasına rağmen son derecede budala bulmuştum. İlk defa bu gece onun kendi içinde biçare ~~bir talii~~ olduğunu düşünüyordum. ~~ona acıyordum.~~

İhsan'a benzediğim için pek mahcubum. Fakat ne yapayım?..

Biz bir yığın işle meşgulüz Mümtaz. Fakat insanla asla!

Aydaki maymunlar masturbation yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? Belki onu bile düşündük, Merih'te şeftalilerin –varsa eğer– lezzeti hakkında fikir edinmeğe çalıştık! Fakat insan ne hâlde? buna yanaşmadık. İnsan taliinin kötü tarafı –müsaade et, bir kere de ben bunlardan bahsedeyim!– Herkesin kendini zaruri olarak kâinatın merkezi bilmesinde, kendinden başkasını bir inşa malzemesi gibi görmesinde~~dir~~ olsa gerek. Onun için en büyük ve iyi niyetlerin sahipleri bile hayatı yaparken insanı yıkmaktan korkmuyorlar. Fakat ~~bizim~~ dahası var! Her şeyimiz insanla. Varlığımızı yalnız onun üzerinde deneyebiliyor, onunla kendimizi idrak ediyor, onda kendimizi tadıyor, onunla genişliyoruz. Bütün ihtiraslarımız, zaferlerimiz, açlıklarımız, kinlerimiz,

Dosya No 22
1359
Mahkeme

[1359]

1

Fakat sonuna doğru rüyam garip bir şekilde değişti. Evvela aydınlık manzara soldu, renkler sanki oldukları yerde çürüdüler yüp değiştiler. karardılar. Biraz evvel Berrak sular siyah çamur rengini aldı, kendim de beraber her şeyin kanatlandığı dünya birdenbire ağır bulutlarla örtülmüş gibi kapandı. Sonra Etrafımda bir kalabalığın peydalandığını duydum. Beni bilmediğim bir yere doğru, tanıdığım eller itiyorlardı. İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra yerimden kalkıyor nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. İçimde garip bir korku vardı. O zamana kadar hiç tanımadığım şekilde bir korku ile korkuyor, fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde, içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Hakikatte bu o Fakat bunu korkuyu sana nasıl anlatayım? Hiçbir şey bu kadar müthiş olamaz. Ölümün vaat ettiği hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir etrafıma yalvarıyor, beni bırakmalar "Beni bırakın..., n'olursunuz, beni bırakın!" diyordum. Fakat kendi sesim sesimi işitmediklerini, işitseler bile bırakmayacaklarını, her şeyin, her çırpınışın beyhude olduğunu biliyordum. Hakikaten beni itiyorlar mıydı? Ve hakikaten etrafımda böyle bir kalabalık var mıydı? Benim için ne düşünüyorlardı? Neden burada ve hiçbirinin yüzünü görmediğim bu insanların arasında idim? elleri arasında idim? Hiçbir suale cevap veremiyor, sadece itile düşe kalka, içimdeki ko sanki içimdeki korkunun arasından, onun tahammülsüz derinliklerine doğru yürüyordum, ve sanki ben o ilerledikçe etrafımdaki korku karanlık artıyordu. Sonunda bir eşiğin o beni bir odadan içeri soktular! Etrafımda hiç kimse kalmamıştı Yapayalnızdım. Fakat burann bir mahkeme olduğunu ve burada muhakeme edileceğimi anladım. Oda ilk önce karanlık, çok karanlıktı. Fakat bu artık dışarıdaki karanlık değildi. Ondan daha haşin, daha korkunç, simsiyah kanatların darbelerinde boğan bir karanlıktı. Ve daha garibi bu karanlık ben odanın içinde ilerledikçe insanı aydınlatıyordu. Ve bu aydınlık da tanıdığım fakat bu aydınlık da tanıdığımız aydınlık değildi. Bu çok zalim, en acı, imkânsız derecede zalim ve acıçeylerin aydınlanmasına, ölümün benzer bir aydınlıktı. Ve ben bu ay bir insana Bu aydınlık sanki bir hakikati, beni ölümümden sonra bile takip edecek bir hakikati bulmuşum gibi derecede korkunç bu beni bedbaht ediyordu. Bu aydınlık Çünkü onunla hiçbir yavaş yavaş hiçbir ne de deminki karanlık! Fakat buradaki aydınlık büsbütün başka bir aydınlıktı. Bu çok zalim, en acı, imkânsız derecede zalim ve acı bir düşünceye benzeyen bir aydınlıktı. Sanki hakikaten bir zihin hiç beklemediği anda çok korkunç şeye uyanmıştı. O zaman buranın bir mahkeme olduğunu ve beni burada muhakeme edeceklerini birdenbire anladım. Bu çığ, kendi boşluğundan başka hiçbir şeyi öyle aydınlatmayan ışıkta odanın ortasına yürüdüm. Yarım Mümtaz, bir yerden gelmeyen aydınlık kadar korkunç bir şey olur mu? Fakat daha korkuncu vardı; oda boştu. Sade dibinde on iki sandalye at nalı bir masanın etrafında, on iki boş sandalye, büyük, değişmez kahir hakikatler gibi bekliyordu.

Hikaye Dosya No: 18 1011 1

MAHKEME

Çok aydınlık çimenlerde dolaşıyordum. İmkânsız derecede şeffaf sularının üstünden, diplerindeki balıkları seyrede ede yürüyordum. Her taraf yaldız aydınlıktı; nereden geldiği bilinmiyen bir aydınlık... denebilir ki eşya, kendim, her şey bu aydınlığın kendisi olmuştuk; ve ben bu aydınlığın içinde, onun kanatlarıyla, sanki, şeffaf bir ışıkla dolmuş billûr bir kâse gibi parıl parıl saadet şarkıları söylüyordum, kuşlarla, çiçeklerle konuşuyordum, her türlü ağırlıktan uzak, son derecede yumuşak bir rahmaniyette uçuyordum. Zaman, dirsenmeye ışık değildi. Evvelâ kurşun rengi bir bulut her şeyi örttü. Eşyayı olduğundan fazla kendisi yapan bir gölge, bir çeşit yarı aydınlık etrafımı aldı. Bazı bunaltıcı havalarda denizin bu rengi bağladığını herkes görmüştür. Sanki yeniden yapılmış bir dünyaya göçmüştüm. Her şeyde haşin, insanla münasebetini kesmiş, tecrübelerimizin hiçbirine sığmıyan, donuk bir parıltı vardı. Adeta başka bir güneşin nizamına girmiştik. Bu, son derecede zalim, hiç görülmemiş, adetâ zehir gibi bir parıltı idi; ve eşya, onun altında, yanıt onu taşıdığı için, yavaş yavaş oldukları yerde değişiyor, çürüyor, ölüyordu. Demirler berrak sular birdenbire eritilmiş maden gibi oldu; çimenler pas, teneke kırpıntıları gibi kuruduğ ağaçlar kendiliğinden bir kül yığını halinde girdi. Sonra bu da kayboldu. Etrafımı zifiri bir karanlık aldı; ve ben bu karanlığın içinde düşe kalka yürümeğe başladım. Fakat, hakikaten yürüyor muydum ?. yoksa benim gibi bu karanlığın mahpusu bir kalabalık tarafından bilmediğim bir yere doğru itiliyor muydum ? Bununla beraber hiç kimseyi görmüyordum. Fakat, yüzlerce, yüz binlerce olduğumuzu hissediyordum. Etrafımdaki sessizlik bana bunu duyuruyordu. Çünkü bu sessizlik dolu bir sessizlikti. Bu, susmanın sessizliğiydi. Karanlık bir gecede, bir denizde, sadece can telâşiyle yüzen yüz binlerce insan... Hayır bu da değil. Başka bir şey: Varlık sükût olmuştu.

İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. O zamana kadar hiç duymadığım şekilde korkuyor; fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün benliğimde beraberinde, içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Hiçbir tanıdığım insan, her gün arasında yaşadığım şeylerin hiçbiri, ne kendi vücudum, ne düşüncelerim bu korku kadar bana âşinâ olamazdı. Bununla beraber yine de onu ilk defa duyuyordum. Dişlerim zangır zangır birbirine çarpıyordu. Fakat en korkunç bütün vücudumdaki kesilme idi. Sanki ayaklarımın altında herşey uçmuştu. Hakikaten beynimde uğraşıyorum dünyada anlatılamıyacak bir şey varsa bu acayip korkunun kendisi, bana doğrusu onu kendimde bulduğum andaki hâlim idi. Hiçbir şey bu kadar müthiş olamaz. Ölümün vadettiği hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir etrafıma bakıyor, içimden sağa sola sessizce yalvarıyor: " Beni bırakın... beni bırakın! " diyordum. Fakat, sesimin çıkmıyacağını, çıksa bile işitilmiyeceklerini, bu kalabalıktan, bu kaderden kurtulamıyacağımı, hiçbirimizin kurtulamıyacağımızı, her şeyin, her çırpınışın beynimde olduğunu biliyordum. Nereye gidi-

[1011]

MAHKEME

Çok aydınlık çimenlerde dolaşıyordum. İmkânsız derecede şeffaf suların üstünden, diplerindeki balıkları seyrede ede yürüyordum. Her taraf ~~yaldız yaldız içinde ve rengi~~ aydınlıktı, nereden geldiği bilinmeyen bir aydınlık... denebilir ki eşya, kendim, her şey bu aydınlığın kendisi olmuştuk; ve ben bu aydınlığın içinde, onun kanatlarıyle ~~uçuyor sanki garip bir yaldızlı ışıkla dolmuş billur bir kase gibi parıl parıl saadet şarkılarıyla taşıyordum söylüyordum; kuşlarla, çiçeklerle konuşuyordum;~~ her türlü ağırlıktan uzak, son derece de yumuşak bir rahmaniyette uçuyordum. ~~Fakat birdenbire sonra ilk önce~~ Sonra birdenbire ışık değişti. Evvela kurşun rengi bir bulut her şeyi örttü. Eşyayı olduğundan fazla kendisi yapan bir gölge, bir çeşit yarı aydınlık etrafımı aldı. Bazı bulutlu havalarda denizin bu rengi bağladığını herkes görmüştür. Sanki ~~çimkodan~~ kurşundan yapılmış bir dünyaya göçmüştüm. Her şeyde haşin, insanla münasebetini kesmiş, tecrübelerimizin hiçbirine sığmayan, adeta insana düşman donuk bir parıltı vardı. ~~Adeta~~ Sanki başka bir güneşin nizamına girmiştik. Bu, son derecede zalim, hiç görülmemiş, adeta zehir gibi bir parıltı idi; ve eşya onun altında, yahut onu taşıdığı için, yavaş yavaş oldukları yerde değişiyor, çürüyor, ölüyordu. Deminki berrak sular birdenbire eritilmiş maden seli oldu; çimenler paslı teneke kırpıntıları gibi kurudu; ağaçlar kendiliğinden bir kül yığını hâline girdi. Ve bütün bunlar olurken yavaş yavaş maddenin kesafeti de başladı. Deminki hafiflikten hiçbir eser kalmadı, her şey sanki kendiliğinden yavaş yavaş aşağıya yere doğru çöküyordu. Sonra bu ışık da kayboldu. Etrafımı zifiri bir karanlık aldı; ve ben bu karanlığın içinde düşe kalka yürümeğe başladım. Fakat, hakikaten yürüyor muydum? Yoksa benim gibi bu karanlığın mahpusu bir kalabalık tarafından bilmediğim bir yere doğru itiliyor muydum? Bununla beraber hiç kimseyi görmüyordum. Fakat, yüzlerce, yüz binlerce olduğumuzu hissediyordum. Etrafımdaki sessizlik bana bunu duyuruyordu. Çünkü bu sessizlik dolu bir sessizlikti. Bu susmamuşun, beklemenin sessizliğiydi. Karanlık bir gecede, bir denizde, sadece can telaşıyla yüzen yüz binlerce insan... Hayır bu da değil. Başka bir şey: Varlık sükût olmuştu.

İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. O zamana kadar hiç duymadığım şekilde korkuyor; fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde, içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Hiçbir tanıdığım insan, her gün arasında yaşadığım şeylerin hiçbiri, ne kendi vücudum, ne düşüncelerim bu korku kadar bana aşina olamazdı. Bununla beraber yine de onu ilk defa duyuyordum. Dişlerim zangır zangır birbirine çarpıyordu. Fakat, en korkuncu bütün vücudumdaki kesilme idi. Sanki ayaklarımın altında her şey uçmuştu. ~~Lakin~~ Beyhude uğraşıyorum, dünyada anlatılamayacak bir şey varsa bu acayip korkunun kendisi, daha doğrusu onu kendimde bulduğum andaki halim idi. Hiçbir şey bu kadar müthiş olamazdı. Ölümün vaat ettiği hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir etrafıma bakıyor, içimden sağa sola sessizce yalvarıyor: "Beni bırakın... Beni bırakın!" diyordum. Fakat sesimin çıkmayacağını, çıksa bile işitmeyeceklerini bu kalabalıktan, bu kaderden, bu yoldan kurtulamayacağımı hiçbirimizin kurtulamayacağımızı her şeyin her çırpınışın beyhude olduğunu biliyordum. Nereye gidi-

yorduk ?Hangi kuvvet bizi itiyordu ? Hiç olmazsa büyük bir rüzgâr olsaydı.Bir şimşek parlasaydı.Bir şeyler yıkılsaydı.Varlık kendisini bir yerden gösterseydi. Fakat hayır,sadece gidiyorduk.Sadece yürüyordum.Dişe kalak,sanki içimdeki Korkunun arasında,onun tahammül edilmez derinliklerinde yürüyordum.Nerelerden geçtik ,hangi vadileri dolaştık,bilmiyorum,yalnız bir ara yolun daraldığını hissettim.Artık açık havada değildim.Hep aynı sessizliğin ve karanlığın içinde olmakla beraber kapalı bir yere girdiğimizi farkettim.Görmediğim basık bir tavanın beni ezdiğini,acayip ve abes bir mimarinin yolumuza istikamet vermeğe başladığını sezdim.Sonra yavaş yavaş alsan aydınlıkta,iç içe koridorlar,dehlizler görünmiye başladı.Fakat hakikaten bunlar koridor ve deniz miydi ? Hakikaten bir mimarinin içinde miydik ?Yoksa sert bir maddenin içinden mi yolumuzu açıyorduk? Hiç kimseyi görmemekle beraber biliyordum ki etrafımda hep aynı kalabalık vardı. Sonra nasıl oldu bilmiyorum,kendimi,en önde ve yapayalnız buldum.Korkunç şekilde, tahammül edilmez şekilde yalnızdım.Nihayet beni geniş ve aydınlık bir salona çıkardılar.İmkânsız derecede zalim,çıplak,her türlü ümidin düşmanı bir aydınlıkta kendimi tek başıma ayakta buldum.Kendi başına,hiçbir kontrolsuz,insandan gelen herşeyi inkâr ederek işliyen bir zihnin birdenbire bulduğu korkunç bir hakikate benziyen bir aydınlıktı bu...İnsan yalnızlığının ta kendisi bir aydınlık.— O zaman,etrafıma bakındım;ve bir mahkeme salonunda bulunduğumu anladım.Karşımda boş on iki sandalye dizilmiştiı;tam ortada hakimin kürsüsü vardı.Hiçbir şey bu keşif kadar beni sevindiremezdi.Nasıl olsa gelecekler,diyordum.Beni öldürseler bile yalnız kalmıyacaktım.Fakat kimse gelmedi.Sandalyeler boş kaldı ve ben bu boş sandalyeler karşısında,ne olduğunu bilmediğim sualiere cevap vermiye başladım. Durmadan konuşuyor,sanrır sanrır titreye titreye,durmadan konuşuyor,ne olduğunu bilmediğim ithamları reddediyor,kendimi müdafaa ediyor,yapmadığım suçları itiraf ediyor,yalvarıyor,ağlıyor ve konuşuyordum; sesimin aksini,bir tek hıçkırığımı işitmeden konuşuyordum.Sonuna doğru herşeyin nasıl olduğunu,bu yalnızlığı hiçbir suretle yumuşatamıyacağımı,hiçbir hakikati anlatamıyacağımı anladım.Fakat, yine konuşuyor,durmadan yine yalvarıyordum.Nihayet mahkemenin bittiğini,hükmün verildiğini hissettim.Önümde bir kapı açıldı ve ben boşluğa çıktım.

[1012]

yorduk? Hangi kuvvet bizi itiyordu? Hiç olmazsa büyük bir rüzgâr olsaydı. Bir şimşek parlasaydı. Bir şeyler yıkılsaydı. Varlık kendisini bir yerden gösterseydi. Fakat hayır, sadece gidiyorduk. Sadece yürüyordum. Düşe kalka, sanki içimdeki korkunun arasında, onun tahammül edilmez derinliklerinde yürüyordum. Nerelerden geçtik, hangi vadileri dolaştık, bilmiyorum. Yalnız bir ara yolun daraldığını hissettim. Artık açık havada değildim. Hep aynı sessizliğin ve karanlığın içinde olmakla beraber kapalı bir yere girdiğimizi fark ettim. Görmediğim basık bir tavanın beni ezdiğini, acayip ve abes bir mimarinin yolumuza istikamet vermeğe başladığını sezdim. Sonra yavaş yavaş sızan aydınlıkta, iç içe koridorlar, dehlizler görünmiye başladı. Fakat hakikaten bunlar koridor ve dehliz miydi? Hakikaten bir mimarinin içinde miydik? Yoksa sert bir maddenin içinden mi yolumuzu açıyorduk? Hiç kimseyi görmemekle beraber biliyordum ki etrafımda hep aynı kalabalık vardı. Sonra nasıl oldu bilmiyorum, kendimi, en önde ve yapyalnız buldum. Korkunç şekilde, tahammül edilmez şekilde yalnızdım. Nihayet beni geniş bir aydınlık bir salona soktular. İmkânsız derecede zalim, çiy, her türlü ümidin düşmanı bir aydınlıkta kendimi tek başıma ayakta buldum. Kendi başına, hiçbir kontrolsüz, insandan gelen her şeyi inkâr ederek işleyen bir zihnin birdenbire bulduğu korkunç bir hakikate benzeyen bir aydınlıktı bu... İnsan yalnızlığının ta kendisi bir aydınlık. O zaman etrafıma bakındım; ve bir mahkeme salonunda bulunduğumu anladım. Karşımda boş on iki sandalye dizilmişti; tam ortada hâkimin kürsüsü vardı. Hiçbir şey bu keşif kadar beni sevindiremezdi. Nasıl olsa gelecekler, diyordum. Beni öldürseler bile yalnız kalmıyacaktım. Fakat kimse gelmedi. Sandalyeler boş kaldı ve ben bu boş sandalyeler karşısında ne olduğunu bilmediğim suallere cevap vermiye başladım. Durmadan konuşuyor, ~~zangır zangır~~ titreye titreye, durmadan konuşuyor, ne olduğunu bilmediğim ithamları reddediyor, kendimi müdafaa ediyor, yapmadığım suçları itiraf ediyor, yalvarıyor, ağlıyor ve konuşuyordum; sesimin aksini, bir tek hıçkırığımı işitmeden konuşuyordum. Sonuna doğru her şeyin nafile olduğunu, bu yalnızlığı hiçbir suretle yumuşatamayacağımı, hiçbir hakikati anlatamıyacağımı anladım. Fakat, yine konuşuyor, durmadan yine yalvarıyordum. Nihayet mahkemenin bittiğini, hükmün verildiğini hissettim. Önümde bir kapı açıldı ve ben boşluğa çıktım.

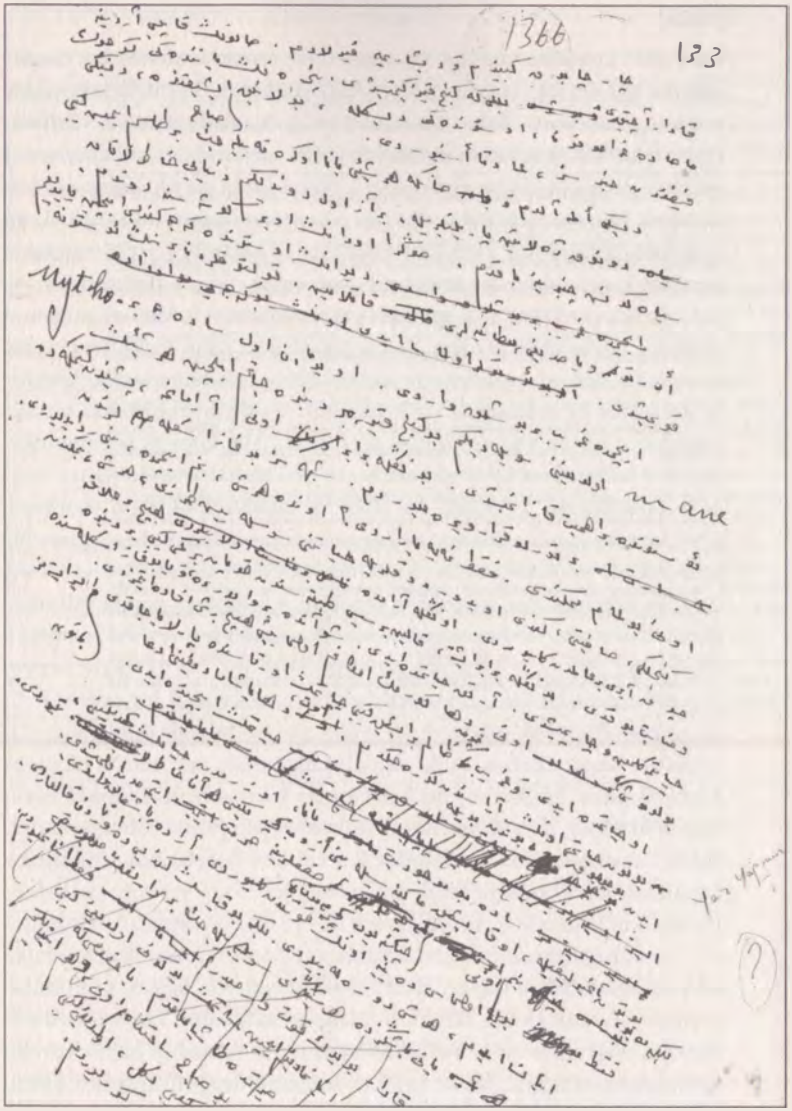

[1366]

Çarçabuk giyindim ve dışarıya fırladım. Salonun kapısı ardına kadar açıktı. ~~ve boştu~~ Belli ki genç kız gitmişti. Pencerenin yanındaki küçük masada gramofon, üstündeki diskle, bulanık sabah ışığında, deminki feyzinden habersiz, adeta esniyordu.

Diski elime aldım ve sanki her şeyi bana öğretebilecek bir tılsım imiş gibi ~~siyah~~ donuk jelatin parıltılarıyla, biraz evvel döndüğüm dünyayı hatırlatan siyah güneş çemberine baktım. Sonra odanın öbür köşesine döndüm. ~~İçimde garip bir boşluk vardı.~~ Divanın üstünde gece kendisi için yaptığım örtü~~ler~~ ve yastığı, battaniyeleri ~~kaldı~~ katlamış, koltuklardan birinin üstüne koymuştu. ~~Eğer bu örtüler olmasa idi onun bu geceyi bu odada~~

İçimde garip bir boşluk vardı. Uyumadan evvel sadece bir *mythomane* olduğunu söylediğim bu genç kız, birdenbire hayatım için her şeyin üstünde bir ehemmiyet kazanmıştı. Bununla beraber ~~onun~~ onu aramağa, peşinden gitmeğe de ~~cesaret e~~ bir türlü karar veremiyordum. Şüphesiz Boğaz iskelelerinden onu bulmam mümkündü. Fakat neye yarardı? Onda her şey, benim içimde, beni reddediyordu. Gençliği, safiyeti, kendi uydurduklarıyla hayatını süsleyiş tarzı, her şey, benimkinden çok ayrı bir âlemden geliyordu. Onunla aramda ~~nasıl bir münasebet olabilirdi~~ hiçbir alaka ve münasebet yoktu. Bununla beraber işte, kalın bir sis tabakasından kopan bir gemi gibi birdenbire hayatıma gelmiş ve çarpmıştı. Artık hayatımda idi. Şu anda bir vapurda, veya Boğaz iskelesinde bulunuşu, ~~bir daha gö~~ onu bir daha görmek imkânım olmayışı hiçbir şey ifade etmezdi.

O hayatımda idi. Ve garip, çok zalim bir ışık gibi hayatımın ortasında parlayacaktı, ve ben ister istemez bütün hayatımı onun arasından görecektim. ~~O~~ Evet, daha yaşamadığını iddia eden ~~bu çocukla, hayat [?] yüzünden~~ bu çocuk, bundan böyle hayatımın içinde idi. ~~ister istemez bir yığın mukayese yapacaktım hayatımın muhasebesini yapacaktım. İster istemez~~ Sade bu mevcudiyet ~~üzer~~ bana, üzerimden hayatın geçtiğini, bütün ağırlığıyla, o karışık makinesiyle beni ezip geçtiğini her an hatırla~~tacaktı~~tıyordu. ~~Belki de bu, Burada çünkü~~ Belki de bu benim ~~onun geçememiş~~ onu çiğneyip geçmememden, zaaflarına hürmet ~~etmek~~ etmemden olmuştu. Fakat ~~bunun~~ böyle olması da yine onun kuvvetinden geliyordu. Arada bir başkalık vardı. İnansa idim, her şey düzelebilirdi. Belki bu kıyasın kendisi de ortadan kalkardı. ~~Her an Yarın başımızda her şeyinizi söyleyebilecek bir varlığın mevcudiyeti kadar büyük kuvvet var mıdır? İhsan, in Fakat inanmıyordum. İnanmadığım için hayatımın yükünü olduğu gibi sırtımda taşıyacaktım. Bahusus ki bu sabah saatinde, onu vehmettiğim gibi değil, olduğu gibi görüyordum.~~

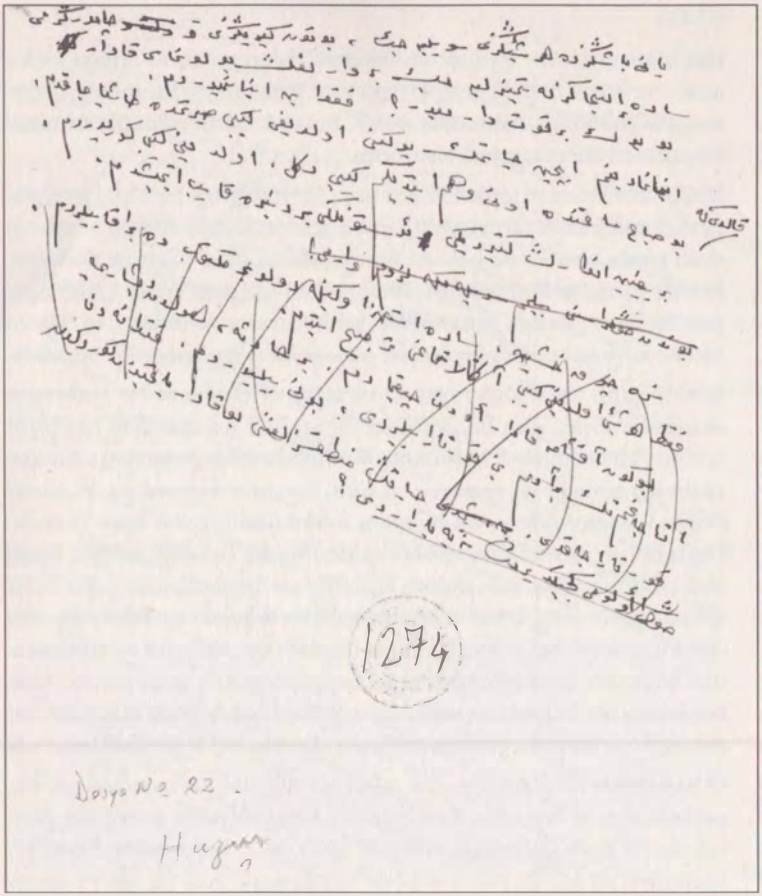

1274

Dosya No 22.

Huzur

[1274]

Yanı başınızda her şeyinizi söyleyecek, bütün kirinizi ve ~~zillet ve~~ çamurunuzu sade bir ilticanızla temizleyecek bir varlığın bulunması kadar büyük bir kuvvet var mıdır? Fakat ben inanmıyordum.

İnanmadığım için hayatımın yükünü olduğu gibi sırtımda taşıyacaktım. Kaldı ki bu sabah saatinde onu vehmettiğim gibi değil, olduğu gibi görüyordum. Bir yığın inkârın getirdiği ~~bir~~ üstünlüğü birdenbire kaybetmiştim.

~~Bundan sonrasını bilmem söylemeğe lüzum var mı?~~

~~Size çok haşin, sade istihza ve kinle dolu bir mektup da bırakabilirdim. Fakat her şeyi olduğu gibi anlatmağı tercih ettim.~~

~~Bugün akşama kadar evden çıkmadım. Bir hadise, holden dışarıya atacağım tek bir adım beni kurtarabilirdi; bunu biliyordum. Fakat neden kurtaracaktı. Ben, şimdi hayatın mantıksızlığını bu kadar yakından gördükten sonra ölümü geciktirmek neye yarardı?~~

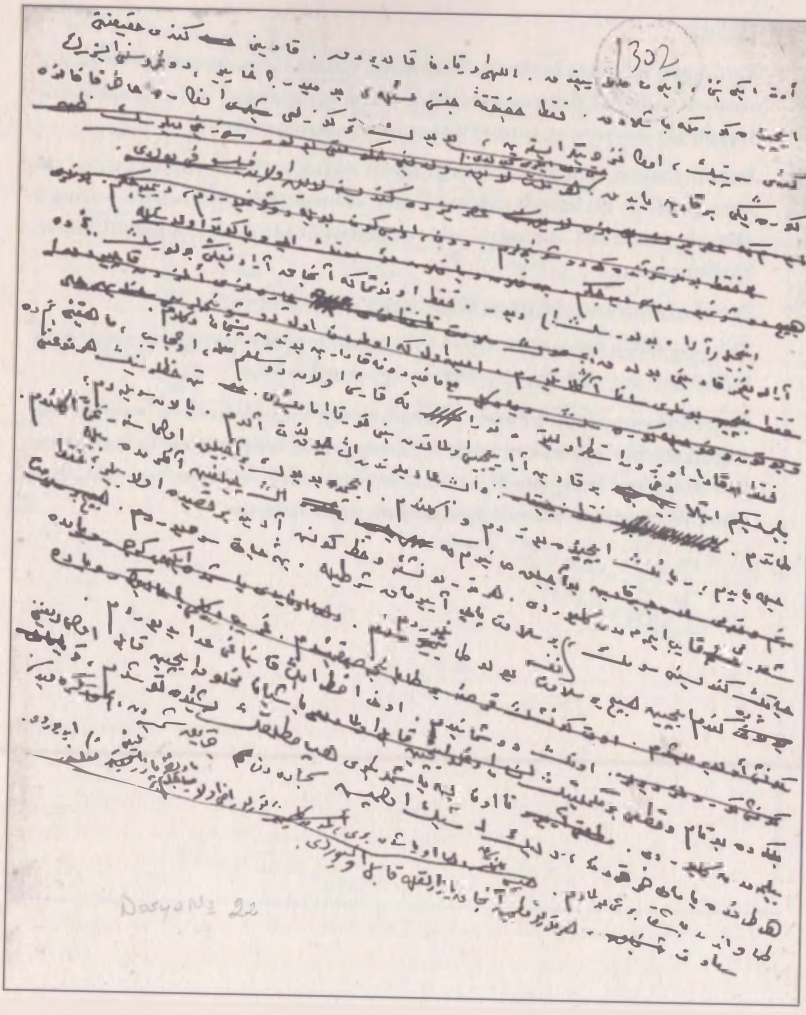

[1302]

Evet iki şeyi, iki masalı yıktık. Allah'ı ortadan kaldırdık. Kadını kendi hakikati içinde görmeğe başladık. Fakat hakikaten cins meselesi bu mudur? Hayır, doğrusunu istersen kendi septik, imkânsız hürriyetler isteyen, büyük ve güzeli ~~şeyleri~~ inkâra hazır kafamıza göre yeni bir kadın yaptık. ~~Hatta daha ileri gidildi. Her millet layık olduğu hükümeti bulur sözünü bilirsin. Zannederim ki asrımızın bize layık asrımız da kendisine layık olan feylesofu buldu.~~

~~Fakat bunlar şu andaki düşüncelerim. Dün, evvelsi gün böyle düşünmüyordum, demeyeceğim. Bunları hiç düşünmüyordum, diyeceğim. Ben falan veya filan müessesenin iyi veya kötü oluşuyla~~

İncil "ara, bulursun!" diyor. Fakat unutma ki ancak aradığını bulursun. Biz de aradığımız kadını bulduk! ~~Son selamet tahtamızı [?] çaremizi elimizden kaçırdık! Fakat niçin bunları sana anlatıyorum. Emin ol ki ölmeden evvel düşüncelerimi sana behemehâl ve bütün vuzuhuyla göresin diye değil~~ Mamafih düne kadar ben bundan pişman değildim.

Fakat bu kadar uzun istitrat yeter. Nuran'~~ın~~a karşı olan dostluğum, o acayip, mahiyetini benim de bilmediğim iptila ~~bile beni~~ dahi bir kadın arayıcısı olmaktan beni kurtaramamıştı. Ten hazlarının her nev'ini tattım. ~~Fakat ne çıkar.~~ En adilerinden en çok lezzet aldım. Yalan söyledim; hile yaptım; riyanın içinde yüzdüm ve eğlendim. İçimde büyük bir açlık olmasına rağmen eğlendim. ~~Benim vakamı sadece bir kadın~~ Bu açlık sanırım ki [?] ~~şuur~~ en çılgın anlarımda bile şuurumu ~~hissini~~ kaybetmememden geliyordu. Her türlü neşe ve haz güneş adına bir kaside olabilir; fakat hayatın kendisini sevmek, nefse bir selamet payı ayırmak şartıyla. Ben ne hayatı sevmiyor~~dum. Hiçbir selamet yolunu~~ ne de kendim için hiçbir selamet yolu tanı~~mı~~yordum. ~~Daha on yedi yaşımda iken bir gece rüyamda güneşi öldürmüştüm. Evet güneşin kursuna bir tabanca sıkmıştım. Garip değil mi? Hâlbuki rüyada güneşi görülmez derler.~~ Onun düşmanıydım. Onu ızdırabın kaynağı addediyordum. Belki de bu tam ve kati bir mükemmeliyetin ~~insanoğlu için kabil olmadığı~~ yaşayan mahlûk için kabil olmadığını bilmemden geliyordu. ~~Mutlağı arıyor~~ Ta on beş yaşımdan beri hep mutlağın peşinde koştum, ve ~~yamalı~~ her tarafta yamalı hırkadan, delik deşik olmuş seccadeden, kırık şemsiyeden, ~~aka~~ kiremitsiz tavandan başka bir şey bulmadım. ~~Hepsi bana daha o yaştan beri, elimden gelmeyen bir türlü razı olamadığım bir pazarlığı teklif ediyordu.~~ Saadet, ~~ancak~~ her türlü tatmin ancak pazarlıkla kabil oluyordu.

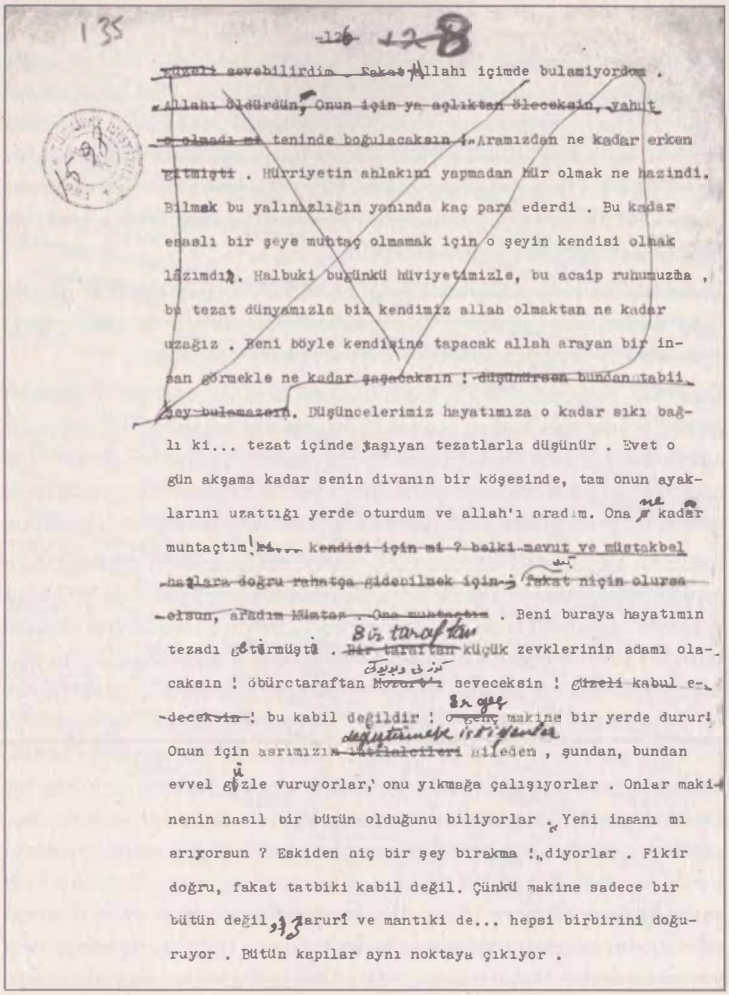

135 ~~126~~ ~~127~~ 128

~~Güzeli sevebilirdim . Fakat~~ Allahı içimde bulamıyordum . ~~Allahı öldürdün, Onun için ya açlıktan öleceksin, yahut o olmadı mı teninde boğulacaksın !~~ Aramızdan ne kadar erken gitmişti . Hürriyetin ahlakını yapmadan hür olmak ne hazindi. Bilmek bu yalnızlığın yanında kaç para ederdi . Bu kadar esaslı bir şeye muhtaç olmamak için o şeyin kendisi olmak lâzımdı. Halbuki bugünkü hüviyetimizle, bu acaip ruhumuzla , bu tezat dünyamızla biz kendimiz allah olmaktan ne kadar uzağız . Beni böyle kendisine tapacak allah arayan bir insan görmekle ne kadar şaşacaksın ! ~~düşünürsen bundan tabii bir şey bulamazsın.~~ Düşüncelerimiz hayatımıza o kadar sıkı bağlı ki... tezat içinde yaşıyan tezatlarla düşünür . Evet o gün akşama kadar senin divanın bir köşesinde, tam onun ayaklarını uzattığı yerde oturdum ve allah'ı aradım. Ona ne kadar muntaçtım ! ~~ki... kendisi için mi ? belki mevut ve müstakbel hallara doğru rahatça gidebilmek için ; fakat niçin olursa olsun, aradım Mümtaz . Ona muntacım~~ . Beni buraya hayatımın tezadı getirmişti . ~~Bir taraftan küçük zevklerinin adamı olacaksın ! öbürtaraftan Mozart'ı seveceksin ! güzeli kabul edeceksin !~~ bu kabil değildir ! ~~o~~ şeniç makine bir yerde durur! Onun için asrımızın ~~ihtilalcileri~~ mileden , şundan, bundan evvel gözle vuruyorlar, onu yıkmağa çalışıyorlar . Onlar makinenin nasıl bir bütün olduğunu biliyorlar . Yeni insanı mı arıyorsun ? Eskiden hiç bir şey bırakma !„diyorlar . Fikir doğru, fakat tatbiki kabil değil. Çünkü makine sadece bir bütün değil, zarurî ve mantıki de... hepsi birbirini doğuruyor . Bütün kapılar aynı noktaya çıkıyor .

[1598]

~~126~~
~~128~~
135

~~güzeli sevebilirdim. Fakat Allahı içimde bulamıyordum. Allahı öldürdün, onun için ya açlıktan öleceksin, yahut o olmadı mı teninde boğulacaksın!' Aramızdan ne kadar erken gitmişti. Hürriyetin ahlakını yapmadan hür olmak ne hazindi. Bilmek bu yalnızlığın yanında kaç para ederdi. Bu kadar esaslı bir şeye muhtaç olmamak için o şeyin kendisi olmak lazımdır. Hâlbuki bugünkü hüviyetimizle, bu acaip ruhumuzla, bu tezat dünyamızla biz kendimiz allah olmaktan ne kadar uzağız. Beni böyle kendisine tapacak allah arayan bir insan görmekle ne kadar şaşacaksın! Düşünürsen bundan tabii şey bulamazsın.~~ Düşüncelerimiz hayatımıza o kadar sıkı bağlı ki… tezat içinde yaşıyan tezatlarla düşünür. Evet o gün akşama kadar senin divanın bir köşesinde, tam onun ayaklarını uzattığı yerde oturdum ve allah'ı aradım. Ona ~~o~~ ne kadar muhtaçtım ~~ki~~!... ~~Kendisi için mi? Belki mevut ve müstakbel hazlara doğru rahatça gidebilmek için; belki fakat niçin olursa olsun, aradım Mümtaz. Ona muhtaçtım.~~ Beni buraya hayatımın tezadı getirmişti. ~~Bir taraftan~~ bir taraftan küçük zevklerinin adamı olacaksın! öbür taraftan ~~Mozart'ı~~ güzeli ve büyüğü seveceksin! ~~güzeli kabul edeceksin~~! bu kabil değildir! ~~O genç~~ Er geç makine bir yerde durur! Onun için asrımızın ~~ihtilalcileri~~ değiştirmek istiyenler aileden, şundan, bundan evvel güzele vuruyorlar, onu yıkmağa çalışıyorlar. Onlar makinenin nasıl bir bütün olduğunu biliyorlar. "Yeni insanı mı arıyorsun? Eskiden hiçbir şey bırakma!" diyorlar. Fikir doğru, fakat tatbiki kabil değil. Çünkü makine sadece bir bütün değil, zaruri ve mantıki de… hepsi birbirini doğruyor. Bütün kapılar aynı noktaya çıkıyor.

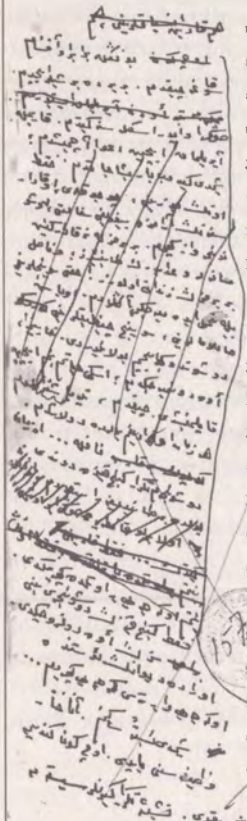

137

lıydınız . Hepiniz mes'uttunuz, sen aşkta bütün bir dünyayı bulduğunu sanıyordun . İnsan vazife d ygusunda insanlığını idrak ediyordu . Nuran kendi zaaflarının yarattığı trajedide mesuttu . Herkes bir şeyi seviyordu ve mesuttu . Belki yalan söylüyordunuz, belki old ğunuzdan çok başka türlü idiniz, ve anmaklık zannettiğim gibi tek kabahatınız değildi . Fakat mesuttunuz . Hatta masumdunuz . Hakiki cürüm işleseniz bile yine masumdunuz . Çünkü hayatı seviyordunuz . En büyük cürüm, en büyük günah hayatı sevmemektir . Kendinizi aldatsanız, bile içinizde saf bir taraf vardı . Ben bunu kendimde öldürmüştüm. Bunu ötedenberi biliyor ve sizi kıskanıyordum . Nuranın peşine düşüşüm bundandı ; Sana kinim bundandı. Fakat bu akşam sizden başka türlü nefret ediyorum . O kadar fena bir şekilde yıkılmama alet oldunuz ki, ~~ve~~ vet akşama kadar evde oturdum . Akşam üstü kendi kendime, ~~ve~~ "bu böyle devam etmez..." diye yerimden fırladım . Daha dün gecedenberi herşeyin çok derin şekilde bozulduğunu, bir türlü düzelemiyeceğini duymuştum . Fakat şimdi bu müphem his katileşmişti . Kendi kendime 'bir dakika daha , bir dakika daha bu mel'un evde kalırsam her şey bitecek..." diyordum. Fakat evden çıkacak yerde başka şeyler düşünüyordum . Bütün bunlara sebep te sizdiniz . Gözümün önünde utanmadan teşhir ettiğiniz şeylerdi . ~~O zaman hepinizden birden intikam almak istedim . Bu günden beri aradığım fikri bulmuştum . Anahtar vazifesini yapmıştı . Kendimi hele asmağa karar verdim. Muhakemem çok kısa sürdü . Ölümüm ,~~ on altı yaşında gördüğüm bir rüya idi . On altı yaşında iken bir gece rüyamda babamın tabancası ile uyanıyordum, önümde

[1575]

~~128~~
137

~~hydınız. Hepiniz mes'uttunuz, sen aşkta bütün bir dünyayı bulduğunu sanıyordun. İhsan vazife duygusunda insanlığını idrak ediyordu. Nuran kendi zaaflarının yarattığı trajedide mesuttu. Herkes bir şeyi seviyordu ve mesuttu. Belki yalan söylüyordunuz, belki olduğunuzdan çok başka türlü idiniz, ve ahmaklık zannettiğim gibi tek kabahatınız değildi. Fakat mesuttunuz. Hatta masumdunuz. Hakiki bir cürüm işleseniz bile yine masumdunuz. Çünkü hayatı seviyordunuz. En büyük cürüm, en büyük günah hayatı sevmemektir. Kendinizi aldatsanız bile içinizde saf bir taraf vardı. Ben bunu kendimde öldürmüştüm. Bunu öteden beri biliyor ve sizi kıskanıyordum. Sizi, yani herkesi... Nuran'ın peşine düşüşüm bundandır; sana kinim bundandı. Fakat bu akşam sizden başka türlü nefret ediyorum. O kadar fena bir şekilde yıkılmama alet oldunuz ki... Evet akşama kadar evde oturdum. Akşam üstü kendi kendime ve "bu böyle devam etmez..." diyerek yerimden fırladım. Daha dün geceden beri her şeyin çok derin şekilde bozulduğunu, bir türlü düzelemeyeceğini duymuştum. Fakat şimdi bu müphem his katileşmişti. Kendi kendime "bir dakika daha, bir dakika daha bu mel'un evde kalırsam her şey bitecek..." diyordum. Fakat evden çıkacak yerde başka şeyler düşünüyordum. Bütün bunlara sebep te sizdiniz. Gözümün önünde utanmadan teşhir ettiğiniz şeylerdi. O zaman hepinizden birden intikam almak istedim. Üç kaç gündenberi aradığım fikri bulmuştum. Anahtar vazifesini yapmıştı. Kendimi hole asmağa karar verdim.~~

~~Hem kadın insiyaklarını, hem~~

~~Üç gün~~ Bununla beraber o akşam sokağa çıktım. Bir yerde bir şeyler içtim. ~~Mümkün mertebe evden ayrılmak istiyordum.~~ Sonra vapur iskelesine gittim. Karımla ayrılmak için dava açmıştım; şimdi gidip barışacaktım. ~~Fakat onun yüzünü, çocukları, o kadar senenin aramıza yığdığı sefaleti, düşününce vazgeçtim. Birbirimizle ne kadar geniş mesafeler vaat ederek tamşırız; ve nasıl birbirimizin zindanı oluruz! Hatta sevinçlerine bile tahammül edemeyeceğimi anladım. O baş sallamalarını, sevinç çığlıklarını gördükçe düşündükçe içim bulanıyordu. Hayır, eve dönmeyecektim; eski hayatım benim için kapanmıştı. Çıktım, Tepebaşı'na geldim. Her zaman uğradığım yerlerde dolaştım. Küçük bir kadın~~ Nafile... O zaman düşüncem tekrar genç kıza döndü. ~~Yolda bir tanıdığa rastladım; onunla evvela bir lokantaya, sonra bir otele gittik... Fakat kadını Niyetim bir otelde yatmaktı; fakat onun~~ Niyetim o geceyi bir otelde geçirmekti. Fakat genç kızın düşüncesi beni ~~bırakma~~ sizin eve doğru çekti. Orada divanın üstünde o geceyi ve ertesi geceyi geçirdim... Şimdi nispeten sakinim. Anahtar vazifesini yaptı. Üç gün kendime mühlet vermiştim. Bu akşam oturdum; sana bu mektubu yazıyorum. Eski makine beni yıktı. Teşebbüse tekrar girenler sisteme eskinin hiçbir artığını almasınlar!

~~Muhakemem çok kısa sürdü. Cürmüm, on altı yaşında gördüğüm bir rüya idi. On altı yaşında iken bir gece rüyamda babamın tabancası ile oynuyordum, önümde~~

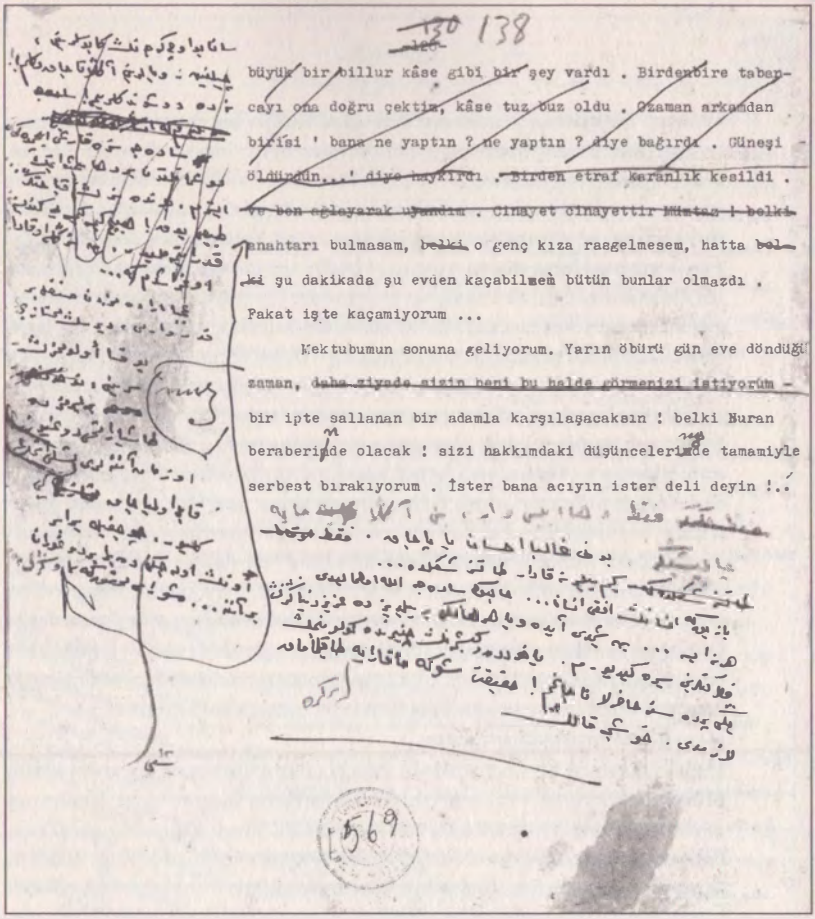

~~130~~ 138

büyük bir billur kâse gibi bir şey vardı . Birdenbire tabancayı ona doğru çektim, kâse tuz buz oldu . Ozaman arkamdan birisi ' bana ne yaptın ? ne yaptın ? diye bağırdı . Güneşi öldürdün...' diye haykırdı . Birden etraf karanlık kesildi . ~~Ve ben eğleyarak uğuldum . Cinayet cinayettir Mümtaz ! belki~~ anahtarı bulmasam, ~~belki~~ o genç kıza rastgelmesem, hatta ~~belki~~ şu dakikada şu evden kaçabilmem bütün bunlar olmazdı . Fakat işte kaçamıyorum ...

Mektubumun sonuna geliyorum. Yarın öbürü gün eve döndüğü zaman, ~~daha ziyade sizin beni bu halde görmenizi istiyorum~~ - bir ipte sallanan bir adamla karşılaşacaksın ! belki Buran beraberinde olacak ! sizi hakkımdaki düşüncelerinde tamamiyle serbest bırakıyorum . İster bana acıyın ister deli deyin !..

1569

[1569]

~~128~~
~~130~~
138

~~büyük bir billur kâse gibi bir şey vardı. Birdenbire tabancayı ona doğru çektim, kâse tuz buz oldu. O zaman arkamdan birisi bana 'ne yaptın? ne yaptın?' diye bağırdı. 'Güneşi öldürdün…' diye haykırdı. Birden etraf karanlık kesildi ve ben ağlayarak uyandım. Cinayet cinayettir Mümtaz! Belki~

~~Sana bu üç gecenin kâbuslarını, çılgın rüyalarını anlatacak değilim! Ne de düşündüklerimi! Sadece söyleyeyim ki insanoğlu gülünç…~

~~Sadece size karşı içimdeki düşmanlıktan bir daha bahsetmek isterim. Bunda sizin kabahatiniz tabii yok! Hiç kimse kimseyi kendisine kader etmemelidir. Ben sizinle o kadar uğraştım ki…~

Acaba irademizden müstakil bir kader var mı, dersin Mümtaz? Yoksa ölümümüzün sırrını, ~~tohumunu doğ~~ beraberimizde taşıyarak mı doğuyoruz? O zaman anneleri teselli etmek kabil olmayacak ~~Mümtaz~~ gibi geliyor. Çocuğuyla beraber onun öleceği şeyi de beraber doğuran bir anne… Şurası muhakkak ki, evinizin anahtarı bulmasam, ~~belki~~ o genç kıza rast gelmesem, hatta ~~belki~~ şu dakikada şu evden kaçabilsem bütün bunlar olmazdı. Fakat işte kaçamıyorum…

Mektubumun sonuna geliyorum. Yarın öbürü gün eve döndüğünüz zaman, ~~daha ziyade sizin beni bu hâlde görmenizi istiyorum~~ bir ipte sallanan bir adamla karşılaşacaksın! Belki Nuran beraberimnde olacak! Sizi hakkımdaki düşüncelerimnizde tamamiyle serbest bırakıyorum. İster bana acıyın ister deli deyin!...

~~Fakat hükmünüz~~ Fakat daha iyisi var, beni anlamaya çalışınız. Bunu galiba İhsan yapacak. Fakat ~~o kadar tatsız şekilde ki~~ kim bilir ne kadar tatsız şekilde… Yazık ki insanın ufku insan… Hâlbuki sadece Allah olmalıydı. Her ne ise… Ben şimdi ayda veya herhangi bir yıldızda aziz dünyanızın felaketlerini seyre gidiyorum. Yahut da değişmenin çemberinde gülüncün yeni perdesini hazırlatacağım! Hakikat şu ki makaraya bir kere takılmamak lazımdı. Hoşça kalın.

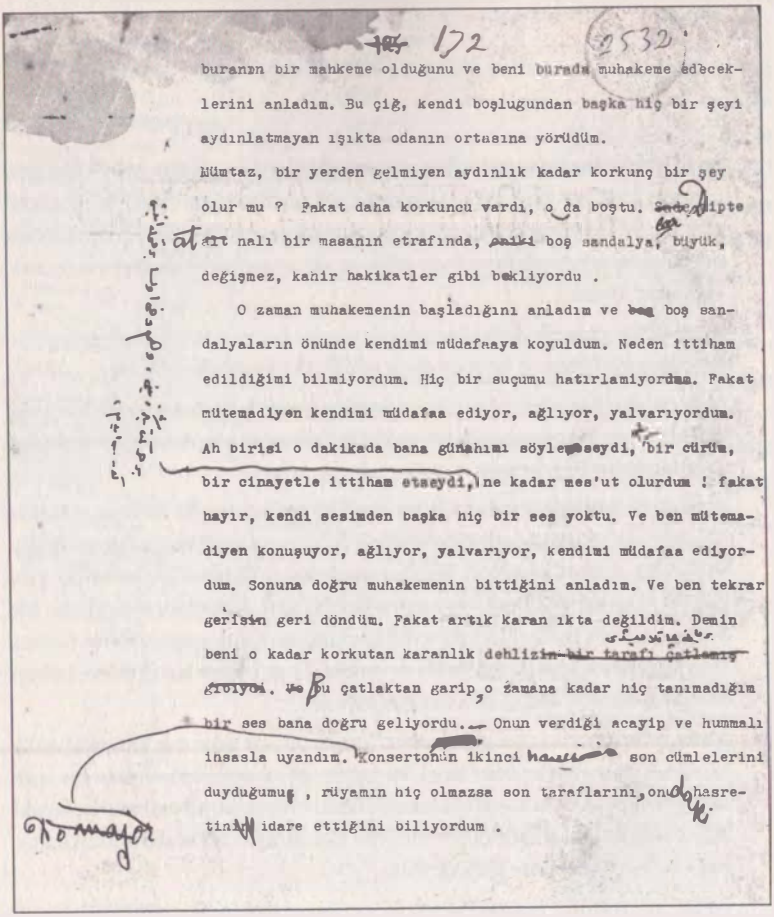

172 2532

burasının bir mahkeme olduğunu ve beni burada muhakeme edecek-
lerini anladım. Bu çığ, kendi boşluğundan başka hiç bir şeyi
aydınlatmayan ışıkta odanın ortasına yürüdüm.
Mümtaz, bir yerden gelmiyen aydınlık kadar korkunç bir şey
olur mu ? Fakat daha korkuncu vardı, o da boştu. Sadece tipte
bir nalı bir masanın etrafında, sanki boş sandalya, büyük,
değişmez, kahir hakikatler gibi bekliyordu .

O zaman muhakemenin başladığını anladım ve boş san-
dalyaların önünde kendimi müdafaaya koyuldum. Neden ittiham
edildiğimi bilmiyordum. Hiç bir suçumu hatırlamıyordum. Fakat
mütemadiyen kendimi müdafaa ediyor, ağlıyor, yalvarıyordum.
Ah birisi o dakikada bana günahımı söyleseydi, bir cürüm,
bir cinayetle ittiham etseydi, ne kadar mes'ut olurdum ! fakat
hayır, kendi sesimden başka hiç bir ses yoktu. Ve ben mütema-
diyen konuşuyor, ağlıyor, yalvarıyor, kendimi müdafaa ediyor-
dum. Sonuna doğru muhakemenin bittiğini anladım. Ve ben tekrar
gerisin geri döndüm. Fakat artık karan ıkta değildim. Demin
beni o kadar korkutan karanlık dehlizin bir tarafı çatlamış
gibiydi. Ve bu çatlaktan garip, o zamana kadar hiç tanımadığım
bir ses bana doğru geliyordu. Onun verdiği acayip ve hummalı
insasla uyandım. Konsertonun ikinci hareketinin son cümlelerini
duyduğumu , rüyamın hiç olmazsa son taraflarını, onun hasre-
tini idare ettiğini biliyordum .

[2532][1]

~~125~~
132

Buranın bir mahkeme olduğunu ve beni burada muhakeme edeceklerini anladım. Bu çiğ, kendi boşluğundan başka hiçbir şeyi aydınlatmayan ışıkta odanın ortasına yürüdüm.

Mümtaz, bir yerden gelmeyen aydınlık kadar korkunç bir şey olur mu? Fakat daha korkuncu vardı, oda boştu. ~~Sade~~ Dipte at nalı bir masanın etrafında, ~~on iki~~ boş sandalyalar, büyük, değişmez, kahir hakikatler gibi bekliyordu.

O zaman muhakemenin başladığını anladım ve boş sandalyaların önünde kendimi müdafaaya koyuldum. Neden ittiham edildiğimi bilmiyordum. Hiçbir suçumu hatırlamıyordum. Fakat mütemadiyen kendimi müdafaa ediyor, ağlıyor, yalvarıyordum. Ah birisi o dakikada bana günahımı söyle~~me~~seydi, beni bir cürüm, bir cinayetle ittiham etseydi, bir hareket benzerini, vehim dahi olsa bir kımıldanışı görse idim, ne kadar mes'ut olurdum! Fakat hayır, kendi sesimden başka hiçbir ses yoktu. Ve ben mütemadiyen konuşuyor, ağlıyor, yalvarıyor, kendimi müdafaa ediyordum. Sonuna doğru muhakemenin bittiğini anladım. Ve ben tekrar gerisin geri döndüm. Fakat artık karanlıkta değildim. Demin beni o kadar korkutan karanlık dehlizin ~~bir tarafı çatlamış gibiydi. Ve~~ bir yanı çatlamıştı. Bu çatlaktan garip, o zamana kadar hiç tanımadığım bir ses bana doğru geliyordu. –Onun verdiği acayip ve hummalı ihsasla uyandım. ~~Do majör~~ Konsertonun ikinci hanesinin son cümlelerini duyduğumuz, rüyamın hiç olmazsa son taraflarını, on~~un~~daki hasretin~~in~~ idare ettiğini biliyordum.

1 Bu ve sonrasındaki sayfalar, metinde geçen bazı sahnelerin farklı yazılış biçimleri olduğu için birinci bölümdeki kurguya eklenmemiştir.

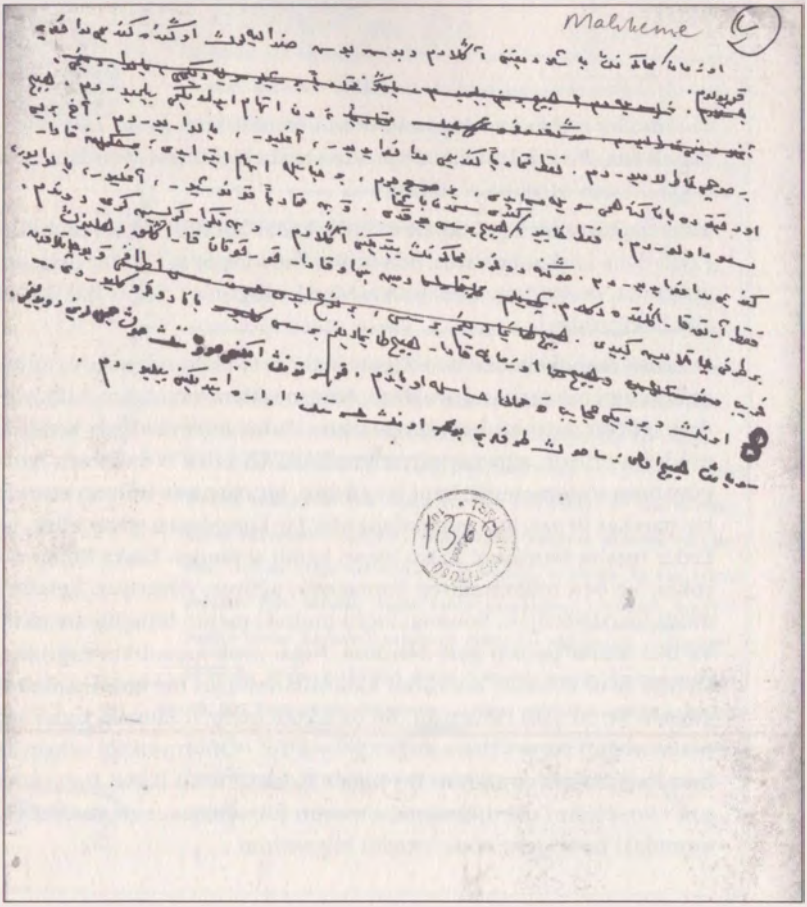

[1360]

O zaman muhakemenin başladığını anladım ve bu boş sandalyaların önünde kendimi müdafaaya ~~başladım~~ koyuldum. ~~Neler söyledim? Hiç birini bilmiyorum. Yalnız mütemadiyen bir şeyler söylediğimi, yalvardığımı, ağladığımı hatırlıyorum. Sonuna doğru [?] mütemadiyen~~ Neden ittiham edildiğimi bilmiyordum. Hiçbir suçumu hatırlamıyordum. Fakat mütemadiyen kendimi müdafaa ediyor, ağlıyor, yalvarıyordum. Ah birisi o dakikada bana günahımı söylese idi, bir ~~suç~~ cürüm, bir cinayetle ittiham etse idi; ~~bir hükümle~~ ne kadar mesut olurdum! Fakat hayır, kendi sesimden başka hiçbir ses yoktu. Ve ben mütemadiyen konuşuyor, ağlıyor, yalvarıyor, kendimi müdafaa ediyordum. Sonuna doğru muhakemenin bittiğini anladım. Ve ben tekrar gerisin geriye döndüm fakat artık karanlıkta değildim. ~~Geçtiğim karan~~ Demin beni o kadar korkutan karanlık dehlizin bir tarafı çatlamış gibiydi. ~~Hiç tanımadığım bir ses, bir nevi ebedi hasret sesi etrafımı~~ Ve bu çatlaktan garip ~~ve nostaljik ve hiç ha~~ o zamana kadar hiç tanımadığım bir ses ~~geliyor~~ bana doğru geliyordu... Onun verdiği acayib ve hummalı ihsasla uyandım. Konsertonun ikinci muvmanının son cümlelerini duyduğumu rüyamın hiç olmazsa son taraflarını onun hasretinin idare ettiğini biliyordum.

~~160~~ 138

fakat sonuna doğru, rüyalarım birdenbire değişti. Acaip bir hasret içinde mahpus kaldım. Rüyamı dolduran türküler artık benim kendi türkülerim değildi. Daha uzaklardan çok uzaklardan geliyordu. Bir türlü erişemiyeceğim bir şeyin peşinde imişim gibi mahzundum, hiç tanımadığım yollarda sağa sola doğru koşuyor, ne olduğunu bilmediğim manialarla yolumun kesildiğini görüyordum. 'Bir daha göremiyeceksin.. bir daha göremiyeceksin !... diyorlardı. Bu duygu ile uyandım. Çar çabuk giyindim, ~~belki henüz uyuyordur sadıçeyle~~ ayaklarımın ucuna basarak yürüyordum. Salonun kapısı açıktı ve o yoktu. Açık bıraktığı gramofonda ~~dün akşam dinlediğimiz konsertonun~~ plaklarından biri duruyordu. Rüyamın sonunda beni o kadar mahzun eden hislerin ne olduğunu anlamak için gramofonu işlettim. Mozart'ın hasret akşamı başladı. Dikkatle dinledim. O zaman bir daha anladımki güzel ve iyi bizim için sadece bir hasrettir. Gramofonu kapattım. Uyandığımdanberi ancak 10 dakika geçmişti. Son rüyalarım ise Müziğin telkin ettiği şeyler olduğunu anlamıştım. Şu halde gideli çok olmamıştı. Onu hiç olmazsa boğaz iskelesinde yakalayabilirdim. Derhal yerimden fırladım. Fakat kapıya varınca vaz geçtim. Bulup ne yapacaktım. Ötekiler gibi bedbaht ve biçare edecek değilmiydim ? Başka ne ümit edebilirdim ? Bir an o düşünce yüklü gözlerinin bana serzenişle bakabileceğini düşündüm, o gözlerin benim yüzümden ağlamasını tasavvur ettim ! fakat bunlar ikinci derecede şeylerdi. ~~[illegible]~~ herşeyi beni reddetmişti. Güzelliği, gençliği, saflığı, hayata emniyeti, yaşama aşkı,

onda

[1597]

~~123~~
~~124~~
133

~~fakat sonuna doğru, rüyalarım birdenbire değişti. Acaip bir hasret içinde mahpus kaldım. Rüyamı dolduran türküler artık benim kendi türkülerim değildi. Daha uzaklardan çok uzaklardan geliyordu. Bir türlü erişemeyeceğim bir şeyin peşinde imişim gibi mahzundum, hiç tanımadığım yollarda sağa sola doğru koşuyor, ne olduğunu bilmediğim manialarla yolumun kesildiğini görüyordum. 'Bir daha göremeyeceksin... bir daha göremeyeceksin!...' diyorlardı. Bu duygu ile uyandım.~~

Çarçabuk giyindim. ~~Belki henüz uyuyordur endişesiyle ayaklarımın ucuna basarak yürüyordum.~~ Salonun kapısı açıktı ve o yoktu. Açık bıraktığı gramofonda ~~dün akşam dinlediğimiz konsertonun plaklarından biri duruyordu. Rüyamın sonunda beni o kadar mahzun eden hislerin ne olduğunu anlamak için gramofonu işlettim. Mozart'ın hasret akşamı başladı. Dikkatle dinledim. O zaman bir daha anladım ki güzel ve iyi bizim için sadece bir hasrettir. ve iyi her şeyden evvel bir hasrettir. O günü ve ertesi gününü, daha ertesi gününü ev Gramofonu kapattım. Uyandığımdan beri ancak 10 dakika geçmişti. Son rüyalarım ise müziğin telkin ettiği şeyler olduğunu anlamıştım. Şu hâlde gideli çok olmamıştı. Onu hiç olmazsa boğaz iskelesinde yakalayabilirdim. Derhal yerimden fırladım.~~

~~Fakat kapıya varıncaya vazgeçtim. Bulup ne yapacaktım. Ötekiler gibi bedbaht ve biçare edecek değilmiydim? Başka ne ümit edebilirdim? Bir an düşünce yüklü gözlerinin bana serzenişle bakabileceğini düşündüm! o gözlerin benim yüzümden ağlamasını tasavvur ettim! fakat bunlar ikinci derecede şeylerdi. Asıl mühimi~~ demin çaldığı disk duruyordu. Simsiyah çemberiyle, siyah bir güneş gibi, kendi donuk jelatin parıltısı içinde adeta bir remze benziyordu. Birdenbire böyle beni bırakıp giden genç kıza karşı içimde acayip, ~~bir bağlanış duydum~~ her şeyin üstünde bir bağlanış duydum. O zamana kadar sadece kayıtsızlığın, iğrenmenin ve can sıkıntısının ~~elinde~~ beraberce yaptıkları hayatıma yep yeni bir şey girmişti. Arkasından koşmak istiyordum. Onda her şey~~in~~ beni reddet~~mesiydi~~mişti. Güzelliği, gençliği, saflığı, hayata emniyeti, yaşama aşkı,

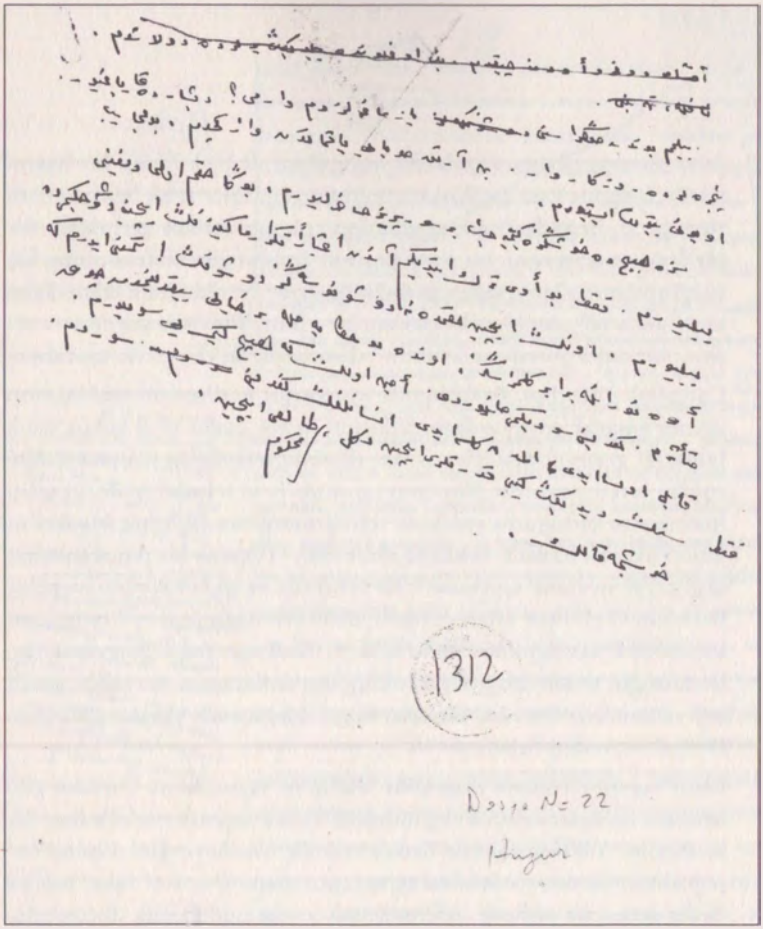

1312

Dosya No: 22

Huzur

[1312]

~~Akşama doğru evden çıktım. Beyoğlu'nda bildiğin yerlerde dolaştım. Nafile, ten beni [?].~~

Bilmem bundan sonrasını ~~düşünmeğe lüz~~ yazmağa lüzum var mı? Dışarda kar yağıyor. Pencerelerde rüzgâr var. Ben artık sobayı yakmaktan vazgeçtim. Bu acayip oyunu bitirmek istiyorum.

Size hiç de hoşunuza gitmeyecek bir sürpriz hazırlıyorum. Buna hakkım olmadığını biliyorum. Fakat bu evi terk ettiğim andan itibaren tekrar makinenin içine düşeceğimi de biliyorum. Onun için hakkımda ne düşünürseniz düşünün! Temenni ederim ki eve Nuran'la beraber gelmezsiniz. Onda bu hikâyemle bir hayali yıktığımdan çok müteessirim. Kendisini sevdiğimi sanıyordu. Emin olun ki hiç kimseyi sevmiyorum. Kabil olsa idi, elimden gelse idi insanlığın kendisini ~~severdim.~~ severdim. Fakat senin dediğin gibi kudretleri için değil, mahkûm talii için.

Hoşça kalın.

TANPINAR'IN SUAT'IN MEKTUBU HAKKINDA NOTLARI:

[1821]

1- Anahtar meselesi. Bir aksiyon nasıl hazırlanır.

2- **O ~~gün~~ gece** şeytan benimle idi ve bir daha beni bırakmadı, sonuna kadar beraber kaldık. Şimdi bu satırları yazarken bile

3- "Eve girer girmez artık Nuran'ı sevmiyordum. Seni kıskanmıyordum. Sadece canımı sıkıyordunuz. Hayatınızda size acımayı meneden bir taraf vardı. Bu senden geliyordu Mümtaz... Senin ciddiyetinden. İnsan seni her şeye layık buluyor.

4- Bu son cümlenin developmanı!

5- "Bunu bilhassa müsveddelerini karıştırırken duydum. Öteki sokak hikâyesi.

6- Ne diye insan talihiyle uğraşıyorsun? Biraz da kendisini görsene... İnsan nedir? Gülünç mahluk...

7- **Evin içinde dolaşma**... Musiki... Kapılar kapanmıştı. Çünkü şeytan yanımda idi. (Burada bir parçanın tahlili bulunacak... Ve ulvi yavaş yavaş komiğe doğru gidecek) Orkestrayı o idare ediyordu. Onu stüdyonun içinde parlayan aletlerin arasında, ~~bütün~~ yarı meczup, ilahi bir âlemin eşiğinde yaşayan bütün o sanatkârları şaşırtmış görüyordum.

8- **Evden kaçışı**... Sokak. Orospu.. İğrenme. ~~Sabahkı~~ Sabahçı kahvesinde çay. Sabah. Gece.. İnsan elemi.. İnsan mesut olmak için her şeyi varken de bedbaht olabilir... Kopmak içimizde olan bir şeydir.

9- **Ertesi gün**: Avukata gidişi... Karımla ayrılacaktım... Avukatlığa karar vermiştim: yeni büro. Daha merdivenden çıkarken... Tavsiye edilen kâtip, mahkemeler, insan işleri...

10- **İskelede**. Yeni bir kadın, hazların fırtınası... Bu demektir ki hayat yeniden başlıyordu.

11- Hakiki kadın avcısı... Hangi metodu takip edecektim. Zeus neden en büyük ilahtır?

12- **Genç kız..** Lokantada... Baba olmanın hazları... Evde... Musiki... Okşamalar... Son yatış.

Herkes tekrar hayatına giriyordu... Belki kötü bir şeydi; fakat ne çıkar, ben olmasam bir başkası... Yarın o da hayatına alışır... *Kirkegard*'ın hatası, hatta *Baudelaire*'inki...

13- **Rüyalar**...

14- **Boş oda**... Akşam serdiğimiz yatak... İnsan geriye dönmemelidir. Lut'un karısı ve *Gide*... Nuran... Bu boş yataktan Nuran uyanıyor, Nuran geriniyor, azap çekiyor, benimle konuşuyor, konuşmuyordu.

15- Zehirlenmiştim. Bununla beraber bir tarafımla bütün hürriyetime sahiptim. Gidip bir düzine fotoğraf çektirebilirdim. Bir gece evvelki kadına hediyeler gönderebilir~~dim~~, terziye uğrayıp birkaç kat elbise ~~yaptırabilir~~ ısmarlayabilir, hatta Beyazıt Camii'nde öğleyin namazı kılabilirdim... Bugün için olmasa bile yarın benim için faydalı oldu. Mademki aynı cehennemde mahpusuz... Bunların ~~hiç~~ hepsi benim için müsavi şeylerdi. Fakat hiçbirini yapmadım. Kendimi öldürmeye karar verdim. Hâlbuki ölümüm için bir sebep ~~de vardı~~ yoktu.

16- **Etrafımdaki dünya**... Her şey bende tezat ve birbirine karşıydı.

17- ~~Etrafımdaki dünyanın en büyük~~ Ne olursa olsun seni sevmiyorum.

18- **İhsan**... İhsan'ın etrafını zehirleyişi... İhsan'ın üzerine düşünceler... Sabih... Adile Hanım... Cavide... Karım... Hepsine karşı vaziyetim hazırdı. ~~Fakat~~ Yalnız karıma karşı ~~sarih~~ içimden sarih bir vaziyet alamıyordum; onun benden dul kalmayı ne kadar istediğini biliyordum, kapı kapı dolaşıp kederini anlatmak zevki... ~~Bununla beraber müteessir olacağını da biliyordum...~~ Niçin ona bu hazzı verecektim.

19- Ne olursa olsun...

20- Her şeyi hazırladım. ~~İskemleye çıkacağım... Şu anda~~ Şu anda bir

sahne vâzıı, imkânsız bir rejisör gibiyim. Bilmiyorum, kaç gün ~~sonra~~ yahut kaç saat sonra seyredilecek bir oyunu, bütün teferruatıyla hazırlamış bulunuyorum. Fakat bunu niçin yapıyorum? Gülünç değil mi? Bile bile absürde gitmek? Çünkü yaptığımın budalalık olduğunu biliyorum... Fakat artık dönemem. Dönersem yokum...

21- İçimde bir şüphe var... İskemleyi ben mi iteceğim, yoksa yanı başımdaki mi? Çünkü onun yanı başımda varlığını her an daha çok duyuyorum. Bu demektir ki acele ediyor. Hakkı da var. Kaç gündür benimle, yalnız benimle meşgul. Bu kadar büyük bir varlığı kendim için alıkoyamam. Kim bilir, nereye gidecek?.

22- Fakat yapmayacak. Biliyorum ki yapmayacak. Hatta o olmamasını istiyor. O beni mağlup görmek istiyor. Biliyor ki bu işi yaparsam hayatımın içinden galip çıkacağım. O bunu istemiyor. O mağlup olmam, beni yerde ~~görme~~, çamur içinde, bütün hüviyetimi inkâr etmiş görmek için böyle günlerce göz hapsine aldı. Peşimi bırakmadı. Fakat niçin? O kadar büyük ki benimle meşgul olmasına hiç sebep yok. Onunla hiçbir mukavele imzalamış değilim. Ne de bahse girdim. ~~Hatta bu geceye kadar~~ Hatta birkaç gün evveline kadar

[sayfanın üst tarafına yazılmış not] Odanın bir köşesinde onun oturduğunu hissediyor (...) bu acayip misafir rahatsız olmasın diye

[sayfanın üst yanına yazılmış not] Biliyorum ki bu da münasebetsiz bir düşüncedir. Çünkü işini bitirmeden gitmeyecek. [yırtılmış] bunu da biliyorum.

[sayfanın orta yanına yazılmış not] Dansı. Kızım yavaş yavaş değişiyordu. Kadın biraz daha kuvvetli olsa idi, ne kadar iyi olurdu. Korumak. Kendini, etrafını korumak. Etrafını kendinden, kendini etrafından korumak. Yaşamak işte bunun için bazı insanlara güç!

[sayfanın alt yanına yazılmış not] Hepimiz birbirimiz için hüküm veririz. Fakat hüküm vermek için doğan insanlar vardır. İşte onlar korkunçturlar. Bence birinci numara insan düşmanları onlardır. Çünkü her şeyi bilirler, görürler, affederler, bütün neticelerin altında ~~sebeplerki~~ sebepleri tanırlar.

Mevcudiyetinin bile ~~şüphe ediyordum~~ farkında değildim. Kim bilir belki de bu bir predestinasyon meselesidir.

Tanpınar'ın bir röportajında "Huzur'un öbür kısmı" olarak nitelendirdiği ve yazmaya devam ettiğini belirttiği *Suat'ın Mektubu*; *Huzur* romanının karakterlerinden Suat'ın, arkasında Mümtaz'a hitaben yazdığı bir mektup bırakarak intihar etmesini işler. Tanpınar bu mektubu, "okuyucu orada Mümtaz'ın meselelerini daha başka bir planda görecektir" şeklinde tanımlamıştır. Eser yarım kalmış olsa da eldeki kısmı, yazarın bu mektup üzerinde ciddi emek harcadığını gösterir. Mektubu kitaplaştırmayı tercih etmemizin nedeni, *Huzur* romanıyla doğrudan ilişkisidir.

Suat'ın Mektubu'nu kitapta üç farklı şekilde göreceksiniz. Birinci bölümde, Tanpınar'ın üzerini çizdiği kelime ve satırlar metinden çıkarılmış, gerekli yerlerde sayfaları birbirine bağlayacak kısa notlar konulmuştur. Bu şekilde yazarın metnine sadık kalınarak bir kurgulamaya gidilmiştir. İkinci bölümde de, aynı sıralamaya bağlı kalmakla birlikte bu defa hiçbir ayıklama yapılmamış, üstü çizili bütün kelimeler ve iptal edilmiş paragraflar olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Bu bölümde ayrıca arşivdeki sayfaların

TANPINAR / ARŞİV METİNLERİ

DERGAHYAY

ISBN: 978-975995862 6

DERGÂH YAYINLARI